

ISSN 1392-0391

Simono Daukanto 200 - osioms metinėms

LIETUVIŲ ATGIMIMO ISTORIJOS STUDIJOS

5

Simonas Daukantas

Vilnius

VILTIS

1993

UDK 947. 45: 929 Daukantas
Li-191

Redakcinė kolegija:

Egidijus Aleksandravičius
Antanas Kulakauskas
Rimantas Miknys
Egidijus Motieka (vyriausiasis redaktorius)
Giedrius Subačius
Antanas Tyla

Sudarytojai:

Giedrius Subačius
Egidijus Aleksandravičius
Egidijus Motieka
Rimantas Miknys

Recenzavo

hab. dr. *Vytautas Vanagas*

Leidinį parengti talkino

Raimundas Lopata
Vladas Sirutavičius

TURINYS

PRATARMĖ	5
I. STRAIPSNIAI. STUDIJS	7
<i>Elmantas Meilus</i> APIE DAUKANTŲ GIMINĘ	8
<i>Roma Bončkutė</i> PIRMOJI LIETUVIŠKA ISTORIJA: DU SIMONO DAUKANTO "DARBŲ" RANKRAŠČIAI	50
<i>Giedrius Subačius</i> SIMONO DAUKANTO POŽIŪRIS Į BENDRINĘ KALBĄ	63
<i>Saulius Pivoras</i> "VARGO PELĖ": LIETUVOS NACIONALINĖS ISTORIOGRAFIJOS PRADININKAS SIMONAS DAUKANTAS	69
<i>Vytautas Berenis</i> SIMONO DAUKANTO IR JUOZO JAROŠEVIČIAUS ISTORINĖS LIETUVOS SAMPRATA	90
<i>Zigmantas Kiaupa</i> SIMONO DAUKANTO PARENGTI LIETUVOS METRIKOS MEDŽIAGOS RINKINIAI	104
<i>Egidijus Aleksandravičius</i> SIMONO DAUKANTO KNYGŲ LEIDĖJAS KSAVERAS KANAPACKIS	118
<i>Kazys Grigas</i> BELETRISTINIO IR MOKSLINIO STILIAUS PRADAI SIMONO DAUKANTO "BŪDE"	133
<u>Vytautas Jurgutis</u> SIMONO DAUKANTO "DAINĖS ŽEMAIČIŲ"	142

II. RECENZIJOS	159
<i>Giedrius Subačius</i> KNYGA DAUKANTO BIČIULIAMS (EGIDIJUS ALEKSANDRAVIČIUS. PRIEŠ AUŠRĄ: JAUNIEJI DAUKANTO BIČIULIAI. – VILNIUS: ŽALTVYKSLĖ, 1990. 190 P.)	160
III. PUBLIKACIJOS	168
SIMONO DAUKANTO RAŠYTI PRAŠYMAI <i>Parengė Vytautas Merkys</i>	169
IŠ TRIJŲ SIMONO DAUKANTO UŽRAŠŲ KNYGŲ <i>Parengė Roma Bončkutė</i>	195
SIMONO DAUKANTO ŽEMAIČIŲ PRIVILEGIJŲ RINKINIO PRATARMĖ <i>Parengė Zigmantas Kiaupa</i>	207
SIMONO DAUKANTO 1842 M. RUGSĖJO 9 D. LAIŠKO TEODORUI NARBUTUI PRIEDAI <i>Parengė Zigmantas Kiaupa</i>	226
<i>Saulius Žukas</i> PIRMASIS DOKUMENTŲ RINKINYS APIE SIMONĄ DAUKANTĄ "MEDEGA S. DAUKANTO BIJOGRAFIJAI" (1898 M.)	246
STRESZCZENIE	387
SUMMARY	394
ZUSAMMENFASSUNG	401
PENKTOJO TOMO AUTORIAI	409
ASMENŲ RODYKLĖ	411
VIETŲ RODYKLĖ	420

PIRMASIS DOKUMENTŲ RINKINYS APIE SIMONĄ DAUKANTĄ

Saulius Žukas

Kai prieš porą metų, per patį herojiškų kovų už nepriklausomybę įkarštį, buvo imta ruošti Simono Daukanto jubiliejui, jo asmuo ir darbai buvo labai patrauklus simbolis. Lietuvai reikėjo aukos, o Simonas Daukantas aukojosi visą savo gyvenimą. Tuomet kartu su jaunesniosios kartos istorikais siūlėme leisti daugiatomius jo raštus; aišku, entuziazmo būta daugiau, negu realių pajėgų ir galimybių. Buvo galvota surinkti ne tik visus Daukanto veikalus – jau tai sudarytų apie penkiolika tomų, – bet ir apie jį archyvinę medžiagą, atsiminimus, laiškus. Viena iš šios srities pozicijų turėjo būti Medega S. Daukanto biografijai – nedidelė 1898 m. JAV išleista knygelė, kurią parengė M. Davainis–Silvestraitis ir A. Burba. Ji įdomi ne tik savo liudijimais apie istoriką, bet ir mokslinėmis intencijomis (nepamirškime, tai spaudos draudimo Lietuvoje laikai) – surinkti ir publikuoti kiek galima platesnę archyvinę medžiagą apie aptariamąjį asmenį. Žodžiu, tai svarbus mūsų kultūros istorijos aprašymo faktas, leidžiantis analizuoti tuometinę šaltinio sampratą, dokumentų pateikimo būdus ir kitus mokslo istorijos aspektus. Kalbininkams Medega turėtų būti įdomi tarminiu, ortografiniu ir kitais požiūriais.

Man ši knygelė patinka dar ir dėl to, kad ji kuria šiek tiek neįprastą Daukanto portretą. Čia apie pastarąjį galima kalbėti ir tiesiogine to žodžio prasme, nes autoriams dar nebuvo žinomas J. Zenkevičiaus nutapytas istoriko portretas ir bandyta jį atkurti iš artimų žmonių pasakojimų.

Kaipgi atrodo Simonas Daukantas? Tiksliai atsakyti į šį klausimą jau kažin ar pavyks, bet pasvarstyti lyg ir galėtume. Jo vaizdas keičiasi priklausomai nuo požiūrio taško, ir tai teikia interpretatoriui šiokių tokių

vilčių, nes, gretindami variantus, pamažu artėjame prie savotiško, tegul ir abstraktoko invarianto, kuris galbūt yra šiek tiek arčiau teisybės.

Priminsiu tik vieną pavyzdį. Tradiciškai traktuojant, Daukanto gyvenimas ir kūryba yra poetiškai efektinga tema, nes remiasi ryškiu kontrastu tarp vargingo gyvenimo ir jo istorinių veikalų aukštų idėjų pasaulio. Pagal pirmojo Daukanto biografo J. Šliūpo aprašymą, jis buvo vienišas, ligų kamuojamas beturtis žmogus, kuris užsidarė drėgnuose archyvuose ir paaukėjo savo gyvenimą tautos labui. Netgi jo apsisprendimas atsidėti lituanistinei veiklai šiame aprašyme primena hagiografijos žanrą, nes tai pateikiama kaip staigus atsivertimas. Čia dar galima priminti to paties autoriaus siūlytą istoriko pavardės etimologiją – Daugkentis. Šią biografiją matome pirmame Aušros numeryje, ji dedama tuojau pat po prakalbos ir kelių poezijos kūrinų – lietuvių nacionaliniam atgimimui reikėjo kankinio simbolio; be to, leidinys buvo skirtas platesniems liaudies sluoksniams, ir bylojimas šventųjų “gyvatų” žodžiais jiems turėjo būti gerai suprantamas bei paveikus.

Tačiau gana gausiai šelpiamų giminaičių požiūriu, Peterburge “... Simanas turėjęs gerą tarnystę ir ėmęs didelę algą...” (Medega, p. 3). Aišku, tai tik lietuviško kaimo žmogaus akimis sostinėje tarnaujantis kolegijos patarėjas atrodė didelis ponas. Ir vis dėlto kai kurie Medegoje minimi faktai verčia suklusti. Jie paremia tą nuomonę, kad jau gyvendamas Peterburge ypatingo vargo Daukantas nepatyrė. Lėšų, aišku, jam trūko, bet trūko jo darbams, gana platiems projektams įgyvendinti. “Vargo pele” jis buvo pirmiausia todėl, kad, triūsdamas prie Lietuvos istorijos tyrinėjimų, dar turėjo užsidirbti ir pragyvenimui. Taigi čia formuojasi nauja lietuvių kultūroje pasauliečio inteligento, gyvenančio vien iš savo uždarbio ir norinčio dirbti tautos labui, problema.

Šiuo atveju svarbesne užduotimi laikyčiau ne kokių nors tikslų pragyvenimo šaltinių nustatymą, bet klausimo, kaip susidaro skirtingi požiūriai į Daukanto gyvenimą, iškėlimą. Be to, – ir tai jau būtų šioms tokioms istorijos ideologizavimas, – kiek šiandien aktualios ano šimtmečio pabaigoje susiformavusios ir dar dabar pakankamai gyvos romantiškos legendos? Ar nauja politinė, kultūrinė situacija, iškelianti kur kas prozaiškesnius Lietuvos kūrimo uždavinius, neprimins mums to, kas iki šiol likdavo daugiau Daukanto biografijos paraštėse ir kas siejasi ne tik su jo atsigrėžimu į Lietuvos praeitį, bet ir su jo siūlytais naujos Lietuvos kūrimo projektais. Tautinis atgimimas, nacionalinio išsivadavimo kovos, kurios su nedidele

pertrauka tęsiasi jau visą šimtmetį, turi savo retoriką – veiksmingą kovos įrankį, – tačiau reikia nepamiršti, kad silpniausias jos bruožas yra tam tikras požiūrio apribojimas ir išankstinis nusistatymas.

Medega S. Daukanto biografijai yra gerai žinoma akademiniam sluoksniams, tačiau, regis, verta susilaukti ir platesnio dėmesio, nes ji leidžia pasvarstyti mūsų tautos istorijos legendas.

Medega S. Daukanto bijografijai

SIMANAS DAUKANTAS.

Artinantis 100 metų sukaktūvėms nuo gimimo S. Daukanto, išleistas šio veikalo su kun. A. Burba susitarė pasirūpinti apgarsinti svetui kiek galima daugiau žinių apie tą mūsų literatūros korifejų. Juodviejų kasztais žinomas lietuviszkų dalykų tyrinėtjas p. M. D. Silvestraitis surinko nemaž akyvos medegos S. Daukanto bijografijai. Dėlei paszalinių priezasczių tik dabar po 4 metų szioje knigėlėje galima pasidaliti su lietuviszka visuomene vaisiais tų tyrinėjimų. „Medega Š. D-o bijografijai” bus pradžia perijodiszko iszdavinėjimo (kas 3 mėnesiai) atskyrų kniguczių literatizskos ir mokslizskos įtalpos, kaip antai: mokslizski rankvedžiai, traktatai, bijografijos, dainų ir pasakų rankiai, svarbesnės apysakos ir t. t.

Vardas iszdavimo bus „Dirva”.

Pagal iszgalę kožna knigutė bus papuoszta iliustracijomis, per tat visoki paveikslai ypatų ir vietų iszleistuvei yra labai pageidautini.

Laiszkus ir siuntinius reik adresuoti:

*Rev. A. M. Milukas,
Shenandoah, Pa. U. S. A.*

S. Daukanto bijografija.

Pagal M. D. Silvestraitį paraszė kun. A. Burba.

—o—

Simanas Daukantas gimė Kalviuose 1793 m. Spalių 28d., o mirė 1864 m. 24 Lapkričio, Papilėje.

Mokinosi Kėlvarioj, paskui Vilniaus universitete, kur gavo filiozofijos magistro laipsnį. Paskui važiavo į užrubežį. Aplankė Vokietiją, Prancuziją, Angliją, rinkdamas medagą dėl mūsų tautos istorijos. Nuo 1825 m. jisai dirbo kaip tulkas ir urėdinikas kanceliarijoje karės gubernatoriaus Rygoje. 1834 m. nuvyko į Petrapilę ir įsigavo prie lietuviszkos metrikos. Kaip Simano giminaicziai pasakojo M. D. Silvestraicziui, tai Simanas czia turėjęs gerą tarnystę ir ėmęs didelę algą, tik negali žinoti, po kiek szimtų rublių ant metų gavo. Pasakojo apie tai Aleks. Siaurys, turintis apie 50 metų, isz kaimo Sriaupčių, Linkimų parapijos, Telszių pavieto. Toje tarnystoje jis įgijo titulą „tikro valstijos dumcziaus“ ir bajorystės popieras. Tapus kun. M. Voloncziuskui Žemaiczių vyskupu, 1850 m. Daukantas persikraustė į Varnius.

Trioba, kurioj jis gimė, turi asztuonis sieksnius ilgio ir keturis ploczio. Tos triobos, kurioj jis gimė, jau nėra, nes jo sesuo Anastazija Kaunackienė pasakodavo, kad atmena, kaip vietoj senosios statė naują ir kaip abudu su broliu Simanu, kurs buvęs už ją vyresnis, ant balkių bėginėjo ir szo-

kinėjo. Kada motina tuos namus statė, jau Simanas buvęs diktokas. Naujoji trioba yra pastatyta ant vietos senosios, taipgi ir nauja klėtis perdaryta, bet ant senosios pavidalo.

Trioba buvo žiogriais (statiniais — gardais) aptverta. Triobos ir elkierio grindys (padlagos) iszklotos lentomis, o sienos kur—nekur popieromis izklipitos. Seniaus desziniame gale triobos gyvenę, o kairiame laikydavo bulves, batvinius, kopustus ir t. t. Simanas, apsilankydamas czion, vasarą mėgdavo miegoti klėtij, o žiemą elkierėlij, kuriame motina miegodavo, bet savo mylimam sunui, kaipo sveczyiui, visados pavesdavo.

*

*

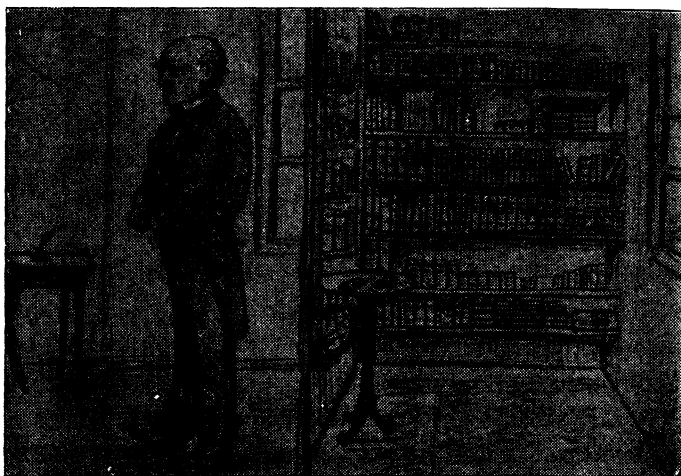
*

Juozas Daukantas ir Kotrina Odinatė, Simano tėvai, buvo dievobaimingi žmonės ir iszmislingi gaspadoriai. Buvo jie skarbavi žmonės. Turėjo lauko sėjamo apie 20 purų. Paskui Kalvinose ant to lauko gyveno szvoogeris Simano — Juozas Pruszinskis, budamas medsargiu.

Simano motina, Kotrina, buvo vidutinio ugio, iszmintinga moteriszkė. Maldų knygą galėjo skaityti, bet raszyti nemokėjo. Pagimdė dvi dukteri: Anastaziją, kuri isztekėjo už Kazimiero Kauneckio ir Oną, isztekėjusią už Juozo Pruszinskio, ir du sunu: Simaną, Lietuvos didvyrį, ir Aleksandrą, laktarą.

Kotrina mirė žiemos laike, turėdama devyniasdeszintis metų. Palaidojo ją ant Linkimų bažnyczios szventoriaus, kur tiktai kunigus laidodavo.

Simanas nebuvo prie motinos smerties. Parvažiavo isz Peterburgo į Kalvius tik pavasarije po jos smerties. Didelei motinos gailėjosi. Kalvinose pabuvo nedėlią, paskui

S. DAUKANTAS SAVO KNINGYNE.

akmenį parsiantė. Pirmiausiai parsiantė gromatą, kad iš Liepojaus akmenį motinos kapui paimtų. Parvežė vasarą ant szventos Onos. Bevežant nauji ratai sudilo. Tas akmuo buvo kaldžtas Peterburge ir kasztavo Simanui 103 rublius; persiuntimas kasztavęs 5 rublius. Iš Liepojaus parvežė Jurgis Pruszinskis ir Aleksandra Siausys ant pat miszparų szv. Onos. Trys arkliai dvi dieni vežė. Tas akmuo nėra labai sunkus, nes 8 vyrai lengvai valiojo įkelti į vežimą. Paraszą ant akmenio pats Simanas parengė, jį ir szendien gali matyti. Vienok prie pastatymo ir paszventnimo akmenė pats Simanas nepribuvo. Akmenį paszventino kun. Gezdauskis.

*

*

*

Pavirszutinė išžiura (išveizda) Simano Daukanto buvo szitokia: akis turėjo žiedras arba mėlynas, ant senatvės įdubusias, raukles ant kaktos; buvo plikas, tik pas ausis ir užpakalij turėjo plaukus; plaukai juodi ir bruvi; lupossiauros; nosis vidutinė, lygi, neužriesta ir nenulinkusi. Jokių karpų ant veido neturėjo; barzdą ir usus skuadavo; buvo vidutinio ugio, biskutį senatvėje palinkęs, smulkaus veido ir kuno, nenutukęs ir ne riebus, nei pilnas; ant senatvės neapkurto, nė neapjako.

Simanas buvo linksmo budo žmogus, prie svečių lipšznus. Dideliai rasztinikus mylėjo. Kas jam papasakojo apie senovės dalykus, užrasztinėdavo, o kaip kada už pasakojimą užmokėdavo. Kada jį užtikdavo beraszant, tai apsištojęs sziais žodžiais atsiliepdavo: „Mano karaliau!“ Turėjo tabakierką iš varliakauszio padarytą, iš kurios svečius vaiszėdavo. Turėjo budą patauszkti rankoj tabakierką,

ar ji pilna, ar tuszczia buvo; sukinėdamas ją mėgo kalbėti. Dėvėdavo gelumbėmis. Mažne visados fraku apsilkęs vaikszcziujo. Pataikęs savo mislies žmogų budavo labai linksmas. Iszgirdęs kur apie kokį susirinkimą, rupįdavosi ir jis ten buti, idant medegą dėl savęs iszgauti.

Ant susirinkimų praszinėdavo visos kompanijos padainuoti, arba senų žmonių senovės gadynių atsitikimus papasakoti, už ką mokėdavo, kiek galėdamas: tai skepeczyukę, tai indelį, tai dėl dalgių galastuvus arba budes berniukams, tai knygutes, tai elementorius duodavo. Iszgirdęs ką akvo tuojaus sutrumpįtai užraszydavo.

Medžioti, grybauti, rieszutauti niekad nemėgdavo. nes ant tų dalykų praleistą laiką laikė už veltą pragniszįtą. Kelionėje buvo dideliai mandagus, nieko neskriaudė, kožnam užmokėjo. Mėgdavo greitai važiuoti ir magaryczias važnycziams duodavo. Mėgdavo fabrikus lankyti: net buvęs tokiam ežere, kur dumai ruksta. Budamas pas savo gimines dirbdavo visus darbus.

Derėtis nemokėjo: kiek kas už ką reikalavo, tiek mokėjo.

Labjans kavą, kaip arbatą mėgdavo gerti. Mėgdavo žuvis, pieniszkus ir mėsiszkus valgius.

* * *

Tikėjime buvo tvirtas, geras katalikas. Nors Vilniuje universitetą labai pagirtinai pabaigė, vienok bedieviu niekados nebuvo. In bažnyczią visados eidavo, pamokslų klausydavo, visaa Bažnyczios pareigas iszpildydavo. Pasnįkus pagal sveikatos iszgalėjimą užlaikydavo. Buvo didei dievobaimingas: grįždamas namo nuo savo kasdieninių darbų tankiai poteries kalbėdavo, o tankiai ir nakties laike.

Jurgį Daukantą, broliavaikį, į kunigus leido, bet neisleidė, kadangi szis nenorėjo tuom tapti. Kada per atlaidus (atpuskus) kunigas su processija eidamas neszé po baldakinu monstranciją. Simanas kunigui rankas paturėjo. Su kunigais gerai sugyveno, o su nekuriais ir draugavo, kaip ana su kun. Sibulevycziūm isz Laukžemės ir su kun. Gazdauckiu isz Lenkimų, kurie tankiai atsilankydamo pas Simaną Kalvino-se. Pas kunigą Vaiszvilą vieszėdamas Papilėj kas dieną klausydavo miszių szventų. Priesz valgį Daukantas visados su kun. Vaiszvila „Tėve musų“ kallėdavo. Pas tą patį kunigą budamas ir bažnytini korą įtaisė.

Negana to, Simanas Daukantas ir savo aukomis yra prisidėjęs prie Linkimų bažnyczios papuoszimo, kaip Ona Pruszinskienė pasakoja, beje: paveikslus (abrozus) altorių Panelės Szvencziausios, Aniuolo apreiskimo ir szv. Jurgio Simanas pundavojęs; stikliniai papuoszimai galinio altoriaus didžiųjų liktorių taipgi jo anka.

Kadangi gyveno dievobaimingai ant szios aszarų pakalnės, todėl ir priesz smertį buvo apžiūrėtas szv. Sakramentais į amžiną kelionę.

* * *

Mirė, kaip minėjom, 24 d. Lapkriczio 1864 m., ant kun. Vaiszvilos rankų. Kaip p. M. D. Silvestraiczini pasakoją Papilės moterys: Marijona Naudužienė, 50 metų, Elena Kontrimaitė 65 m. ir Anastazija Anužienė, 60 m., Simano Daukanto kunas gulėjo paszarvotas klebonijoje. Ant budynių nebuvo jokio pono arba ponelio, tiktai vieni prasti žmonės jį apgiedojo ir palaidojo. Vienu žodžiu, paprastos buvo

budynės, o gal ir jokio giminaicžio nebuvo. Grabas buvo medinis, juodai nudažytas (malevotas).

* * *

Simanas gyvėdamas pas vyskupą Voloncziauską, kaip sekretorius, kaip kada iš paliepimo vyskupo pervažinėjęs per bažnyčias: kur rasdavęs blogai pasielgiancezius kunigus, turėdavęs pranešti vyskupui, o šis bauddavęs juos.

Daukantas matydamas, jog kunigai turi daug liūso laiko, padavė vyskupui Volonczauskui projektą, kad jis palieptų kunigams ką nors parašyti žemaitiškai žmonėms dėl pasiskaitymo.

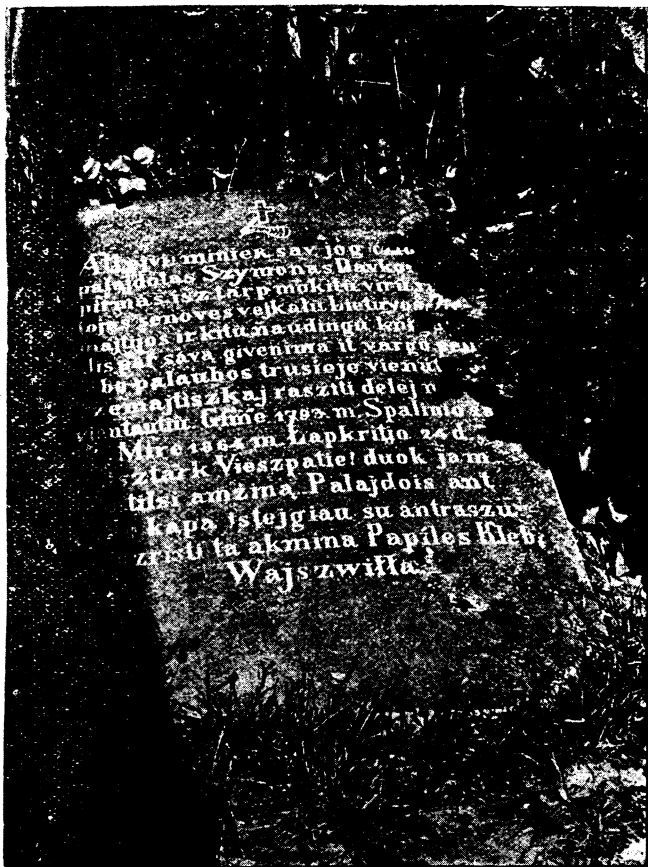
Simanas labai mylėjo tuos kunigus, kurie rasė ir išdavinėjo maldakniuges lietuviszkoje kalboje. Pats troszko, idant Varniuose būtų spaustuvė, kur galėtų žemaitišką laikraštį išleisti, bet to nedaleido ciecorius Nikalojus I.

Apart to per jo užmanymą vyskupas siuntinėjęs kunigams elementorius, katechizmus ir kitokias knygutes dėl dalinimo žmonėms savo parapijose. Žinoma, kunigai turėdavo vyskupui už jas pinigų užmokėti. Už tai tuli kunigai, žinodami keno užmanymą vyskupas įvykdina, labai pyko ant Simano Dankanto, vadindami jį „bogomazniku“ arba „karabelniku“ (knigų pardavėju).

Jog Simanas Daukantas turėjo didelę įtakmę ant vysk. Volonczausko, patvirtįs šzi gromata, raszyta Vl. Narbuto: pas S. D. iš Czainių, par. Kurszėnų, pav. Szanlių 1853 m. 12 d. lapkriczio:

„Dauggalis Pone Geradėjau!

Išz priezasties daugelio įvairių aplinkybių negaliu dabar pats būti Varniuose ir suteikti mano guodoną visiems, kuriuos ten

S. DAUKANTO KAPAS.

guodoju — o kadangi turiu neva mažą reikalą, tai pasiryžau atskreipti prie Dauggalingo Pono Geradėjaus su menku prašymu — pasitikėdamas ant Jo dėl manęs maloningo prielankumo, kurį jau nesykį turėjau laimę ant savęs patirti. Girdėjau, buk L. Laukevyčius jau nebus prie jo Piemeniszkos galybės sekretoriumi ir buk ši vieta tapo pavesta p. Aleks. Morui, dabartiniam mūsų pavieto marszalkos sekretoriui. Man einasi apie tai, ar ši paskala yra teisinga ir ar p. Mors sutiko paimti šį dinstą Pasitikiu, jog šis visas reikalas ponui gali būti žinomas ir dėl to meldžiu apie tai man pranesoti, — ne dėl kokių intrigų, sergėk Dieve, — patikrėdamas, jog jeigu tai yra paslaptis, tai išgalėsiu ir aš tą paslaptį užlaikyti. Labai perpraszau, jog išdrįsau poną Geradėją sunkinti; bet atkartoju, jog pono gerumas yra dėl manęs drąsumo priežastis. Jo Piemeniszkai galybei pavedu mano gilią guodoną, pirm negu asab'iszkai, prie pirmo ankstybo kelio, tai išpildysiu.

Jungdamas tikros guodonės išreiskimą, pasilieku Dauggalio Pono Geradėjaus prigulmingu tarnu Vl. Norbutt.”

* * *

Dėl savo giminaiczių Simanas irgi buvo duosnus, beje: kaip pirmiaus minavoju, savo broliavaikį Jurgį Daukantą leido į seminariją. Savo kasztais padėjo ir savo broliui Aleksandrai Daukantui, kurs Vilniaus universitete mokinosi daktarystės mokslą įgyti, kurs daktarų budamas gyveno Chersone, kur ir pasimirė pirmiaus Simano per 15—30 metų.

Simanas gyvėdamas Peterburge atsilankydamas į Kivilius pas savo motiną, kurią labai mylėjo; parsisėdavo jai visokių daigtų, reikalingų prie ukės, o net ir nupenėtus parsziukus;

taipogi ir savo seserims pripirkdavo visokių brangių daiktų: cinos bliudus, vario katilus, virdulius (samavorus).

Simanas ir svetimus, kiek galėjo, szelpė. Sztai vieną kartą Skuodo parapijonys buvo padavę praszymą prie eiecoriaus Nikalojaus I, už katrą jie galėjo buti nubausti. Bet Simanas Daukantas, Petrapilėje budamas, juos isz tos bėdos iszgelbėjo; už ką per dėkingumą Simanui skuodiszkiei isziuntė savo 6 vyrus ant Simano motinos budynių dėl neszimo a. a. Katrės Daukantienės grabo į kapus.

Simanas matydamas koki žmogų blogai darant, persergėdavo. Sztai kaip sykį jis su vienu gudu keliavo po Gudiją, tai tas gudas dėl paskubinimo tankiai jamszczikus (važnyczias) keikdavo, pacztos vyresniuosius muszdavo, kaip jam nusibodavo per kiauras adynas ant arklių perkeitimo pacztoje laukti. Daukantas tankiai jį praszė, idant szis anų nemusztų, bet kaip vėl ant vienos stacijos atvažiavus važnyczios su arkliais gaiszavo, tai gudas rugojo ant Daukanto tarydamas: „matai, kaip dabar jų nemuszu, ir arklių nėra!

Simonas susirinkimuose kokuose budamas, ragino žmones, idant rupītusi geriaus suprasti apie ukę, o szį mokslą ir pats suprasdams, kaip pamatysime toliaus, paraszė ir iszdavė tam tikslui knigeles, isz kurių musų žmonės galėtų sziek tiek pasimokėti.

Labjansiai S. Daukantas ragėdavo žemaiczius, pasiturinczius gerai tėvus, idant savo vaikus leistų į mokslą. Sztai p. Leonas Kauneckis, seserivaikis, apsakinėjo M. D. Silvestraiczui szioki atsitikimą isz savo jaunystės dienų: kaip dar p. Leonas buvęs mažas, deszimties metų vaikas (ginė 1831 metuose), tai dėdei Simanui pas savo seserį, o jo moti-

na į Kivilius atvažiavus, girdėjęs, kaip dėdė ragina tėvus, idant leistų sūnų į mokslą. Kaip įmanydama, sakė Simanas, mano seserėle brangi! storokis jį atiduoti į vokiszkas iszkaldas, kurios yra tamistai prieinamos Kursze, kur vokiszkai mokina, o neatiduok į maskoliszkas. Butinai rupikis savo vaikus kokio nors amato iszmokėti, vieno — o gero. Tikrai tur koki vieną amatą gerai mokėti. Prie to dar rupikis, kaip įmanydama, pakėravoti savo vaikus (buvo ir antras sunus): ar negalėtumėte prisirasyti prie miesto arba ten persikelti; juk galėtumėt kupczyste užsiimti, kromą uždėti, bet ukiniku negerai buti, nes mieszcionis tur goresnes liesus (provas). Ant anų nieks taip smarkiai nepuola, kaip ant sodieczyų.

Bet isz anos sesers vaikų augsztai mokėti neisžėjo. Tik-tai p. Leonas, pagal dėdės įkalbėjimą, ant savo vaikų tą įsukymą iszpildė: isz viso keturi sunus isžėjo augsztus mokslus, beje: 1) Ferdinandas tapo medicinos daktaru, 2) Boleslavas medicinos daktaru, 3) Pliatonas med. liekorium ir 4) Valerijonas girinijkystės institute Pulavuose, o duktė Bronislova isztekėjo už p. Dambrauskio.

* * *

Koks buvo lietuvsytės padėjimas S. Daukanto gadynėje, paaiszkis mums kun. Ignaco Vaiszvilos pasakojimas:

„Kada dar (buvo tai apie 1831 m.) mokinausi Telszių gimnazijoje, kur mokino kun. Bernadinai, tai viską mokino lenkiszakai, apie lietuviszką, kaipo anuomet muzikiszką kalbą, nieko nebuvo. 1833 metuose maczių, kaip gimnazijos profesoriai Bernadinai labai isz žemaiczių vaikų pasijuokdavo, kurie lenkiszakai nemokėjo, visaij juos pramanydami. Apart to, profesoriai tvirtidavo, kad nuo mažens žemaitiszakai kalbant

sunku buvo ismokti lenkiskai, o žemaičių tarpe tada jokiš prie savo kalbos patraukims nebuvo ir kožnas rupinosi kuogreicžiausiai lenkiskai ismokti. Lietuvystė visur buvo bjanriojama." Tą patį patvirtina ir p. M. D. Silvestraitis: ir jis žemaičių mokslainėse tą patį profesorių pasielgimą matęs.

„Senovės laikuose, — toliaus sako kun. I. Vaisvila, — 1831 m., Telszių pavieta, bajorai buvo iszstatę 17000 karėivių dėl lenkiszko maiszto. Po tam (1831m) laikni ir toliaus net profesoriai Bernadinai labai persekiojo lietuvystę ir juokdavosi visaip isz „žmuidziakų", spirdavo (varu varydavo) juos atsizadėti prigimtos kalbos anoje Telszių gimnazijoje, o labai girdavo lenkiszką kalbą, kaipo poniszką. Tarpe mokįtinių, apie lietuvystę nei jokios kalbos nebuvo, nei jokio tautiszko pajautimo. Taigi ir Daukantas, bajorų iszjuokiamas ir persekiotas (jis Žemaičių Kalvarijoj mokinosi), pirmus ledus tame dalyke laužė. Turbut isz bajorų ir lenkbernių baimės net testamentą lenkiskai paraszė." Szį testamentą rus skaitytojas žemiaus, į lietuviszką kalbą iszguldytą.

*

*

*

Kas prisieina barnių tarp Daukanto ir vyskupo Volonczausko isz szio kun. Vaisvilos pasakojimo galėsim spręsti:

„Simaną Daukantą rots prie smerties prirengiau, su juomi paskutiniuose laikuose dar du mėnesius, isz nelaisvės pargrižęs, gyvenau. Kaip manę į nelaisvę paėinė, tai Simaną ant savo vietos palikau gaspadoriumi. Pažinau jį Varniuose pas vysk. Volonczauską pirm jo smerties apie 15 metų. Su juomi gerai sugyvenome, prieteliais buvom. Su juomi visados lietuviszškai kalbėjome. — Priesz pat smertį manęs praszė, kad, jeigu paminklą pastatysiu, butų padėti ant jo žodžiai: „vargo

pelē", nēsa jis daug vargo po svieta. Pas grovā Tiszku, norējo vietā gauti, bet visi ponai periszkadijo jam, pasityciodami iz jo: „žmuidzin, žmuidzin!” Vieuu žodžiu, ponai nebuvo jam prielankus. Asz pats 50 rubliu pridējau, norēdamas, kad „Lietuvos istorija” butu perspaudīta, nes Daukanto sveikatos gailējaisi. Tā padaryti buvo apsiēmēs rasztinīkas Snorskis, bet paskui su pacziu Daukantu aprokavome, kad jo juodrankis bus geresnis už anā su klaidomis perraszytā. — Vienoje gromatoje vysk. Volonczauskas pas Daukantā raszē: „ar tu girtas buvai, kad tā istorijā raszei.” Daug tokiu gromatu vyskupas Volonczauskas per manē dēl atidavimo Daukantui raszē, kur buvo toki ir kitoki žodžiai, bet tas gromatas sunaikisin.

Daukantas buvo prieszingas lenkmečziui 1863 m. ir pranaszavo, kad iz to nieko nebus. Prieszingai vyskupas Volonczauskas per kitu iķalbējimā, turējo vilti, kad maisztinīkai nedideli maskoliu bureli Telsziuose pergales, o tolians iz visur gaus paszelpā. — Sim. Daukantas kalbēdavo: „Asz dēl lietuvystēs pamatus padedu;” ir kad po jo smerties jieszkostu popieru, kurias jis paraszē, todēl ir savo ģiminaicini Kanneckini liepē jas užlaikyti. Po Daukanto smerties, vyskupas Volonczauskas pareikalavo nuo manēs „Lietuvos istorijā”, kuria asz jam tuojsans ir nusiuncziau. — Kaip iz nelaisvēs pagrižāu, tai vyskupas, supykēs už prilaikymā S. Daukanto, nepriēmē manē, todēl pasauliszka valdzia vēl manē izsiuntē i Vilniū. — Daukanto surinktas dainas ir kitus rankaszczius, pas manē užsilikusius, atidaviau Dr. Ant. Buivydzīui, kurs žadzējo juos atspaudīti.”

Tiek kun. L. Vaiszvila nupasakojo apie lietuvystē ir S. Daukantā. Taigi toka buvo prie lietuvystēs apatija.

Bet kas karsztą lietuvystės meilę įkvėpė S. Daukantui, kuris net ir vyskupą Volončauską paragino dirbti ant dvasiškos lietuvystės dirvos, o pats per visą savo amžių tam dalykui ištikimai ir nuodugniai pasižventė? Štai mums tą dalyką aiškina J. S. Kuoksztis (žinrėk Auszros 1883m p.14), kaip dar S. Daukantas buvo universitete: „Vilniuje vieną kartą, kada kunigas miszias laikė, meldėsi bažnyčioje keli mūsų žmonės; greta jų stovėjo ir Daukantas. Po miszių, kunigas pasakė mūsų žmonėms nesuprantamoje kalboje pamokslą; žmonelės, atydžiai kunigo žodžius iszklausė, iszėjo isz bažnyčios, savitarpije skundėsi ant nupuolimo savo vadovų, kad jie, žmonės, nebegali girdėti savaip sakant pamokslų, nebeturi knygų, isz kurių galėtų apsiskaityti apie daigtus reikalinius krieszczionims.“

„Tą snekęšį ir skundą isz szalies girdėjo S. Daukantas. Toki žodžiai jo gerą szirdį kaip peiliu pervėrė. Jis pasižadėjo nuo to laiko gyventi vien tiktai dėlei gėro savo žmonių, atpildyti savo krupsztėjimu ir stanga tai, ko lietuvių kunigai ir kiti mokėti Lietuvos vaikai nedaro.“

*

*

*

Ir teisingai jis savo pasižadėjimą parodė nevien žodžiais, bet ir karsztais darbais, beje: 1837 m. jis agarsino „Prasmą lotynų kalbos.“ In kelis metus 1842 m. paraszė „Abėcėlą Lietuvių Kalnėnų ir Žemaičių kalbos“; 1843 m. iszdavė „Knjgelę apie žinias draugystės nusiturėjimo“; 1846m. iszdavė „Gyvatas didžiųjų karvaidų“, Kornelijaus Nepoto loty niszikai raszytas; toliaus „Pasakas Phredro“, „Dainas Žemaičių, pagal žodžius daininikų iszraszytas“, kur patilpo 118 dainų; 1847m apgarsino „Pamokymą apie auginimą tabako“;

„Parodymą, kaip apynius augiti pagal naujųjų prityrimų, kokius apskelbė teutoniskai B. A. Grunards“; 1848 m. „Biczių knigele“ (pagal Settbogstą); po tam „Ugnies knigele arba trumpas pamokslas, kas žmonėms vertai daryti puolasi pirm ugnies, ugniai pasidarius etc.“; „Pamokslas apie sodnus arba daigynus vaisingų medžių“ (pagal J. H. Zigrą); „Pamokimas, kaip rinkti medžių sėklas“; 1845 m. išėjo „Budus senovės Lietuvių Kalnėnų ir Žemaičių“, kurį 1893 m. „Susivienijimas lietuvių katalikų Amerikoje“ perspaudino. Metas nėra mums žinomas, kada išėjo „Paszaro žolės sėjamosios“ (apraszytas ant naudos Žemaičių ukinikų Jono Varno, Vilniuje). Iš jo rankraszčių dabar jau yra išėjusi „Lietuvos Istorija“ (Pasakojimas apie veikalus lietuvių tantos senovėje, paraszytas 1850 m.) pirma ir antra knyga pas Juoza Pankszti, Plymouth. Pa. Amerikoje. Iš gulinczių rankraszčių yra: 1. Palangos Petras; 2. Apie auginimą girių; 3. Gaspadorius; 4. Lietuviskas elementorius; 5. Justinaus Historiarum iszguldymas; 6. Zemaičių istorija; 7. Rubinacizio Peluzės gyvenimas (pagal J. H. Campę); 8. Lietuviskas dainos.

Idant parodyti svetui, jog nevienas yra Lietuvos rasztininku, pasiraszydavo įvairiais pseudonimais beje: Mylė, Deivinakis, Pėdelis, Kraklys, Ragaunius, Žeimys, Vaivei'is, Parvys etc.

*

*

*

p. Leonas Kauneckis pasakojo p. M. D. Silvestraicziui apie visokius S. Daukanto iszvadžiojimus neužraszytus, beje:

1. Nuo ko *Nemuno* upė savo vardą gavo?

Visi sako, kad tai lenkiskas žodis, o ir dabar keli rasztininkai tą patį tvirtina, bet S. Daukantas sziaip pasakojo: „Di-

dei giliuose laikuose, kaip tiktai pirmą kartą žemaicziai atėjo upėmis lig Baltojos jūros, taip anie pradėjo pajuriais visur klaidžioti. Per metus vieną ar du kartu žemaicziai turėjo susirinkti į vieną vietą, kurią apskyrė pajuryje, o kurią pramanė *Szventoji*. Szi vieta ir sziądien tebvadinasi „szventoji“. Žemaicziai skirdamiesi iš szventės, kožnas į savo pusę, negalėdami iš broliszkos meilės persiskirti, kits prie kito bėgiodamas, sakė: „tas n e m u n a (ne mano) burelis! nes savo surasti ne visi galėjo. Kaipgi nuo to vardo ir toji upė Nemuno vardą gavo. Vienas burelis Nemunu nuplaukė, o kitas draugė plaukdamas į Nevėžės*) upę įplaukė.

2. Nuo ko *Nevėžės* vardas paeina?

Nevėžės paupėje buvo dideliai daug įžeidimų (išskadlyvų) žvėrių ir apart to dar buvo laisiai užversta didelis senais medžiais. Plaukdamis ja turėdavo didį vargą, todėl žemaicziai pramanė ją „Nevėžliba“, iš ko Nevėžė išzėjo.

3. Kitas burelis nuo szventės besiskirdamas ant Liepojaus pasitraukė. Pajuriais nuėję pas *Liepoją*, bet ten yra ežeras su jura saeinąs, per kurį išzlpti negalėdami, lieptą dirbo, per kurį lipo į kitą pusę. Persidanginę per tą vietą pavadino *Liepoje* nuo žodžių *lieptas* ir *lipti*.

4. Kurs burelis į szią pusę traukėsi pagal *Bartuvos* upę su szunų pagelba, o nuo medžių daugumo negalėdami prasilaužti su bartuvais (platus senovės gadynės kirviai) skynė sav kelią. Tokiu budu daug bartuvų sugadinę, paterioję, tą išz piktumo pavadino *Bartuva*.**)

*) Nėvėžė įplaukia į Nemuną po Raudondvariu arti Kauno.

***) Toji upė, ant rubežiaus tarp lietuvų ir kryžiojų budama, galėjo per ilgus ginczus ir kares nuo barimosi vardą gauti, o estiszkose kalbose *uva* upė ženklina. Todėl *Bartuva* upė barimosi gali būti pavadinta.

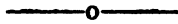
TRUKIMU ARBA ALEKSANDRIJOS BAŽNYCZIA.

NAMAS, KUR S. DAUKANTAS AUGO.

Kalba, kad Tuzių, Sziulių pavieta, dvare pas p. Kontrimą, S. Dankantas buvdamas, kaip pas gerą pažįstamą, buk tenai daugel savo knygų sudeginęs, bijodamas maskoliszkos valdžios. 1863 m. per valdžią Tuziai tapo atimti nuo Kontrimų, o atiduoti maskolini Sisojevui.

S. Dankantas tankiai susiraszinėjo su visais prakilnesnias to laiko lietuviai. Nekurių isz jų laiszkai žemiaus patalpįti.

Simano Dankanto testamentas.

Sztai kopija Simano Dankanto testamentu, jo paczio ranka paraszyto, o nuo kunigo Vaiszvilos isz Ubiszkių (Sziulių pav.) gauto su užlaikymu jo raszybos:

„W Imię Oyca i Syna i Ducha Świętego Amen.

Poleciwszy duszę moją grzeszną Panu Bogu w Trójcy świętej jedynemu, a mając zdrowy rozum i twardą pamięć robię ostateczne rozporządzenie rzeczy moich, które w ogólności i sto rubli nie wynoszą; takowe więc rzeczy jak bieliznę tak i wszelką odzież zimową i letnią zostawuję W. Księdzu Ignacemu Wojszwile Administratorowi kościoła Popieliańskiego, który mnie raczy pogrześć najbiedniej na mogile tegoż kościoła, rzeczy które zechce sobie zatrzyma, a inne sprzedać i ubogim rozdać raczy. Przytym tenże W. Ksiądz Wojszwilo Dobrodziej moj raczy przyjąc jeszcze od Kollieżskiego Assessora Wawrzyńca Wambuta 1-o zegarek stołowy 2-e futro szopowe obnoszone, 3-e poduszki dwie jedna skurzans, druga bez nawleczki obie puchem nasypane, 4-e kołdra czerwona w pas półjedwabna nowa, 5-e skrzynkę z księgami będącą u tegoż W. Wambuta; które księgi raczy W. Ksiądz Wojszwilo Dobrodziej mój sprzedać i pieniędzy ubogim rozdać, te zaś księgi które zostają w stancyi mojej byłej na stole u tegoż W. Wambuta z historyą Kojałowicza raczy oddać Telszewskiej szkoly uczniowi Jerzemu Dowkontowi, o zas zostające u tegoż W. Wambuta stolik jesionowy, lużko składane i obraz najświętszej Matki Bożej Ostrobramskiej daruję W. Pannie Aldonie Wambutownie.

Tenże ksiądz Ignacy Wojszwiło Dobrodziej mój po sprzedaniu rzeczy i ksiąg raczy przesłać trzydzieście rubli W. Sędziemu Granicznemu Ignacemu Dowkontowi w Stawrylach, który mnie był powierzył sprawę W. Kapitonowej Skrzetuskiej, w rejestrach moich znalazłem zanotowane iż powinienem odesłać trzydzieście rubli W. Skrzetuskiej, więc W. Sędzia będzie łaskaw wrócić jej lub jej sukcesorom te trzydzieście rubli. Powtore księgarnia Zawadzkiego w Worniach naliczyła na mnie trzydzieście cztery rubli za książeczki stacyjne, więc raczy najpokorniej poprosić JW. Biskupa Wołunczewskiego, ażeby raczył zapłacić księgarni Zawadzkiego te trzydzieście cztery rubli. Na koniec tenże W. Ksiądz Wojszwiło przymie przeszłoroczną pensją moją czterdzieście dwa rubli zarok 1861-szy w Telszewskim Kaznaczejstwie. Jeżeli JW. Pasterz nie chciał zapłacić księgarni, to proszę zapłacić z tej pensyi, a za resztę w rocznicę odprawisz mszę świętą za moją duszę. Takowy mój testament własną ręką napisany w Popielanach 2 Stycznia 1862 roku z przyciśnięciem herbu mojego: pieczęć własnoręcznie podpisuję

(Peczėties vieta) Kollėžski Assessor Szymon Dowkont.

Uproszeni swiadkowie i pieczętarze.

Dworzanyn Dominikowicz Franciszek Kontowtt.

Przytem byłem za swiadka podpisałem się Dworzanin Kazimierz Kontowt.

1864 roku Mėa Nowembra 23 dn.

Byłem wezwany podczas choroby ciężkiej do s. p. Szimona Dowkonta za swiadka i po opatrzniu S.S. powiedział te słowa:

„Całą moją ruchomość zostawuję na pełne rozporządzenie W. Ks. Wojszwille. Według dyspozycji Mey polecam i proszę. Byłem swiadkiem za życia słów Jego wdowod czego stwierdzam podpisem moim własnoręcznym.

Dworzanin J. Czyżewski.”

Sztai lietuvizskas to testamento vertimas:

„Vardan Dievo Tėvo ir Sunaus ir Dvasios szventos Amen.

Pavedęs savo nusidėjusią duszią Vieszpaciui Dievui Traicėje Szventoje vienam, o turėdamas sveiką protą ir tvirtą

atmintį, darau paskutinį savo palaikų paskyrimą, kurie visi drauge suimti neturi szimto rublių vertės; taipgi tokius daigtus, kaip skalbinius, taip ir drabužius, kaip žieminius, taip ir vasarinius palieku Kunigini Ignotui Vaiszvilai, Administratoriui Papilėnų bažnyczios, kursai teiksis manę palaidoti kaip galint prascziaus ant tos pat bažnyczios kapinyno, daigtus, kuriuos norės, pats sav pasiliks, o kitus teiksis iszparduot ir varguoliams iszdaliti. Priegtam tas pats JM. Kunjgas Vaiszvila mano geradėjas teiksis paimti dar nuo Koleginio Assessoriaus Lauryno Vambuto 1ma stalinį laikrodį, 2ra padėvėtą skrandą, 3ia du priegalviu, vieną skurinį, kitą be užvalkalo, abu pukų piltus, 4ta raudoną dryžą pusszilkinę naują kaldrą, 5ta skrynutę su knjgomis, kuri pas tą patį JM. Vambutą yra; tas knjgas teiksis JM Vaiszvila mano geradėjas parduoti ir pinigus pavargėliams iszdaliti, o tas knjgas, kurios yra mano buvusiam kambaryj ant stalo pas tą pat JM. Vambutą su Kojelovic'io istorija teiksis atiduoti mokytiniui Telszių mokslainės — Jurgiui Daukantui, esantį gi pas tą patį JM. Vambutą vuosinį stalelį, suglaudžiamą lovą ir paveikslą szvencziausios Dievo Motinos Asztrių vartų dovanoju JM. panai Aldonai Vambutaitei. Tas pats kunjgas Ignotas Vaiszvila mano Geradėjas, pardavęs daigtus ir knjgas teiksis nusiųsti trisdeszintis rublių JM. Rubežiniui teisdariui Ignotui Daukantui Stauriluose, kursai man pavadė bylą JM. Kapitonienės Skrzetuskienės, savo leistruose radau paženklija, kad privalau nusiųsti trisdeszimtį rublių JM. Skrzetuskienei, taigi JM. Teisdarys maloningai sugražijs jai arba jos įpėdiniams tą trisdeszimtį rublių. Antra, Zavadzkiio knjginyczia Varniuose suskaitė trisdeszimtį keturis rublius už stacijines knjgas, taigi teiksis

nužemītai papraszyti JM. Vyskupo Volonceausko, kad teiktūsi ūzmokēti Zavadzkie knyginycziai tuos trīsle-zimtis keturis rublius. Ant galo tas pats JM. Kunīgas Vaiszvila paims mano pereitū metū algā keturiadeszimtis du rubliū ūž 1861 metus isz Telsziū izdo. Jei JM. Piemuo nenorētū ūzmokēti knyginycziai, tai meldziū ūzmokēti isz tos algos, o ūž likuczius atlaikysi dienoj sukaktuviū szventas miszias ūž mano dusziā. Po tokiu testamentu mano locna ranka paraszytu Papiļēnuose 2 Sausio 1862 metū su prispaudimu mano herbo peczēties savo locna ranka pasiraszau.

(vieta peczēties) Kollegiszkas Assessorius Simanas Daukantas.

Ūzkviesti liudinīkai ir peczēcziū prispaudējai.

Bajoras Dominikoviczius Franciszkus Kontautas.

Prie to buvau ūž liudinīkā ir pasirasziau Bajoras Kazimieras Kontantas.

1864 metū 23 dienā Novemberio mnsio. Buvau vakar paszauktas laike sunkios ligos pas a. a. Simanā Daukantā per liudinīkā, kurs apveizētas Szv. Sakr. iszstarē tuos žodzius:

„Visā savo pajudinamā turtā palieku ant valios JM. kn. Vaiszvilos. Pagal savo iszgalējimą pavedu ir praszau. Buvau liudinīku jo žodzīū dar jam gyvam beesant, ženklan ko patvirtiau savo locnos rankos paraszu

Bajoras J. Cziżewskis.”

Kataliogas Simano Daukanto

rankraščių ir medešos, surašytas Kivilluose, Skouos parapijoje,
Telšų paviete, 1891 meto, 31 (19) Gruodžio, kur tie dalykai atsiranda,

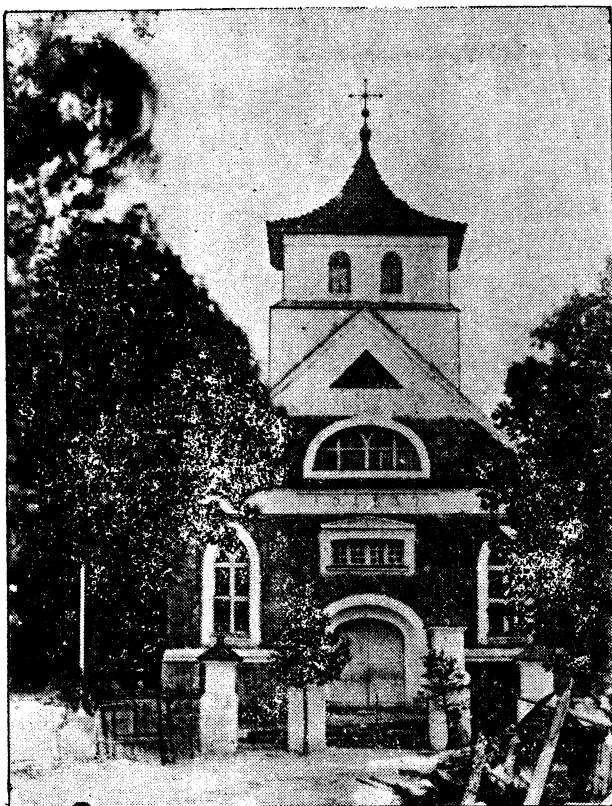
M. Dovoinos — Silvestraiczio triusavimu.

1. „Privilegia Jura et immunitates Ducatus Samogetarum jussu venerabilis Capituli Mednicensis ex Pargamenis aut transumptis originalibus conscripta atque ad usum ejusdem venerabilis Capituli anno 1788 comparata” — In folio 225 lapai. Diplomatų surinkimas pradėdant nuo kunigaikščio Vytanto.
2. 287 diplomatų surinkimas lotiniszkoje, lenkiszkoje ir maskoliszkoje kalboje. In folio.
3. Rankraštis, prasidedantis nuo žodžių: „Præfatio præstringens quodam ex gestis Augustissimi Jurium ipsorum concessoris”. In folio 132 pusės, arba 66 lapai.
4. Diplomatų surinkimas, apimantis 239 puses ir karalių gromatos. Surėdimo žemaitiszkių miestelių aprohacijos, pradėdant nuo 240—500 puslapio su rodykle ant galo, in folio.
5. Diplomatų surinkimas gudiszkoje (baltrusiszkoje) kalboje ant 208 lapų in folio.
6. Privilegijos ir karalių gromatos lotyniszkoje ir lenkiszkoje kalboje. In folio 240 lapų.
7. Fragmeta Historica ex Bibliotheca Illustris Com: Georgi Plater Marschal Rossein.
Ant antro lapo: „Privilegia Jura et immunitates Ducatus Samogetarum jussu venerabilis Capituli Mednicensis

- ex Pergamentis aut transumptis originalibus..... usum ejusdem venerabilis Capituli Anno 1788 conscripta atque comparata". Su Rodykle. Diplomatas lenkiszkoje, gudiszkoje ir lotyniszkoje kalboje 190 lapų in folio.
8. „W litewskiej Metryce Karkowski pisał" in folio 72 lapai, gudiszkoje kalboje.
 9. „Antiquitates miasta Rygi". In folio 31 lapas.
 10. Diplomatų suraszas lotyniszkoje, gudiszkoje ir lenkiszkoje kalboje ant 195 lapų, in folio.
 11. „Rozmaite notaty". Diplomatai trijose kalbose, in folio 385 lapai, in quarto 32 lapai.
 12. „Notaty z Metryki Litewskiej Milewskiego, mnie oddane i darowane". 35 lapai in folio su originalais, portrets.
 13. Iszraszai isz knygų. In folio 39 lapai.
 14. „Ustawa sejmu wilenskaho kotoryi iż był o Gromnicach leta Bożeho tisiacza piot sot i sedmoho Indikta desiatoh" 8 lapai in folio.
 15. „Ustawa zemli Žomoitskoje na wsiakije powinosti tak skarbu Hospodarskaho jak i Tiwnnom należaczyje i na wolnosti". In folio 26 lapai.
 16. „Ordinacia na stada Kro. JE Mości panu podskarbiemu Litewskiemu dana". In folio 21 lapas
 17. Wypis z ksiąg surogatorskich Xięstwa Żmujdzkiego — 7 lapai in folio-
 18. Proposicio Samogitarum. In folio 6 lapai.
 19. Rozmaite dokumenta do Litwy polit.. 55 lapai in folio.
 20. „Urzędy W. X. Litewskiego po Unij". Ant 33 lapų in folio.

21. Ustawa Eho Korolew. Msti Myta Staraho na komoro Pinskoj i prikomorkach do nee naležaszczich wroku 1591. In folio 8 lapai. *)
22. Rankrasztis, prasidedantis nuo žodžių: „Jan Mikołajewicz Rudziwiłowicza Marszałok” . . . (dokumentas) in folio 16 lapų.
23. Ufałasomu berezstejskaho Roku 1544. 26 lapai in folio. *)
24. Dyploma miasta wolnego Rzeczypospolitey Birż w powiecie Upickim leżącego — 3 lapai in folio.
25. „Wielmożnemu Mikołajowi Tryznie Podskarbiemu ziemskiemu W. X. Litewskiego kwit z lidzby Seymowey Roku 1639”. 9 lapai in folio.
26. Marguminai (lingvistika, mitologija, istorija, priežodžiai, dokumentai, iszraszai isz knygų ir t. t. vokiszkoje, lenkiszkoje, lotyniszkoje, lietuviszkoje, prancuziszkoje, ir t. t. kalboje). 130 lapų in folio.
27. Laudum Xięstwa Żmujdzkiego w obozie pod Płotelami dnia 24 Junii anno 1659 — Jan Kazimierz z Bożey łaski krol polski etc. etc. etc. 10 lapų in folio.
28. „Del Bażnyczios istorjos medega”. 17 lapų in folio. ir „List Apostolski Kasp. Borowskiego Bis. Lucko — Żytomierskiego 1849 r. w Petersburgu”. (Spaudinta).
29. „Kwitatya P. Podskarbiemu z wydatkow Rptey — Zygmunt III”. etc. ant 6 lapų in folio.
30. Otkaz Korola jeho Miłosti na nekatoryje Artykuły Obiwatelem Ziemi Żomoitskoje w kotorych oni sobie kriwdy i naruszenie praw i wolnoŧei swoich rozumeli i

*) Originale raszyta gudiszkom raidėm.

LINKIMUI BAŽNYČIA.

zostawene wo wsem pri starodawnosti 1552 r. 20 Maja.
In folio 6 lapai.

31. Iszraszai isz knygą apie etnografiją ir istoriją. In quarto 28 lapai.
32. Zapis Mat'feja Iwaszkowicza 1558. *) 4 lapai in folio.
33. Dipliomai priderenti Žemaityjei. 28 lapai in folio.
34. „Bone Sphortiae reginae Poloniae. Albertus Gastolt Palatinus Vilmensis Contra ducem Constantinum de Ostrog et contra Radivilones”. In folio 16 lapų.
35. Służba bojar czerkaskich, Kanewskich i dr. *) 5 lapai in folio.
36. Uchwała seymu Grodzieuskiego r. 1567. In folio 7 lapai.
37. Warunek Obywatelom W. X. Litewskiego procz politego ruszenia nie iezdzie na wojnę tylko jako Koronni. 3 lapai in folio.
38. „Fragmenta Historica ex Bibliotheca Comitis Georgii Plater Mareschalei Roseinensis”. In folio 13 lapų — „Privilegia Jura Immunitates et Libertates Samogitarum” — Lietuviszkos pavardės.
39. Fragmenta Historica ex Bibliotheca Comitis Jeorgi Plater P. M. Mareschalii Rosieinensis. 8 in folio lapai.
40. Leta bożago narożenia 1565 Mca Dekabria 21 — Otkaz Gospodaria Korolia Eho Msti i w. k. Žigmonta Avgusta i t. d. *) — 12 lapų in folio.
41. „Pod lieta Boż. Nar. 1529 indkt 1 miesiaca Jenwaria 25 dien. . . . Hosp. Korol i W. K. Jeho Miłost Zikhimont i t. d.” 2 kopijos po 2 lapu in folio.

*) Originale raszyta gudiszkom raidėm.

42. Spis przełożonych Kalwaryi Żmujdzkiej od r. 1824 — 1838. Oraz ważniejszych faktów tego miejsca. — 12 in folio lapų.
43. „Przywilej Lacinski ziednoczenia Władysława Jagiela Krola, Stanow Korennych z Zygmuntem W. X. Litewskim z stany W. X. L. Pieczęci u niego przedtym było 7 a teraz 6 sprawiony we Lwowie de data S. Hegvigis Roku 1432. Stary przywilej”. 2 lapai in folio.
44. Visoki diplomai ir medega dėl istorijos ir t. t. — 120 lapų in folio.
45. Lietuviški priežidžiai Daukanto suraszyti. Apart to yra dar cze jo ranka suraszyta isz priežidžių knigutė.
46. Visokia medega, kuodaugiausei liet. kalboje, keli arkuszai.
47. Notatki do herbarza litewskiego (z Metryki litewskiej) — 1589 (tukstantis penkiszimtai asztuonesdeszimt devini) lapai in folio.
48. Lietuviszkas žodynas pagal žemaitiszkos tarmės paraszytas su paaiszkinimu nekurių žodžių lotyniszakai nuo A salig Gwidos. In folio. (Dabar toji medega pas profesorių Jablonski, Jelgavoje, Grosse str. 14).
49. Lenkiszkas žodynas nuo pradžios lyg į galo nuo A—Ž, turentis trejose knigose 1020 lapų in folio, apie 72,632 žodžių. Czia yra per pusę piraszyti lietuviszki žemaitiszkos tarmės žodžiai.
50. „Pasakas Phredro Iszguldę isz Lotyniszkos kalbos į Žamaitiszką Motiejus Szauklys” — Lapai tikt 26. Ne visas rankrasztis. In folio.

51. Budą senowes Lietuwiu Kalnenu ir Žemajczin. — In folio 130 lapų.
52. Paveikslai ant raszimo grometų, dakumentų — Aritmetika in folio 44 lapai. Visa.
53. Historya Justina (Rimo cecoriaus isz lotyniszkos kalbos iszguldyta ant lietuviszkos). In folio 202 lapai. Viskas.
54. Pamokslai kaip Gires kirsti sieti ir dijkti diel Alwino Ukinyko paraszia Antanas Dagys metuse 1854 — In folio 43 lapai. Ne viskas.
55. Instrukcje del gyrininkistes. In folio 104 lapai. Viskas.
56. Kajminęs Saugtęs arba Palicijos istatymas diel skarbo walstionų, sauliedinosi Gubernijosi arba sritiesi — In folio 12 lapų. Ne viskas.
57. Pasakojimas apej Weikalus Letuwių tautos senowe kuri trumpaj aprasza Jonas Ejnaras metuse 1850.
Non est generasorum hominum res — alienas quaere, et pati suas per ignaviam amitti. Dyonisius Halicarnasem hist. L. V.
Tur apie 288 arkuszus arba 576 lapus in folio.
58. „Małdas Kataliku pagal Bazniczios S. Rimo iszraszytas metuose 1842”. — Tur in folio 123 lapus arba 246 puses. Cenzurawotai 11 Julia 1847 goda w Wilnie.
59. Pagal literų suraszas. Dideli kniga. Index.

Daukanto korespondentai.

K. Moigle*) laiszkai.

Kovo 5 d. — Ovental 1845 m

Guodojamas Drange Olgerde Geradėjau!

Užgavai savo malonum laiszku kaip maiszą vysznių tai ir neatsiginsi nuo korespondencijų, kad tiktai nenusibostų — o gal tav ir su nauda kitose aplinkybėse — siųsime. — Jeigu tiek paszrenczia Dauggalingas Daukantas: nesulygintinai esmi dėkingu už tokį užsitikėjimą — kadangi nežinomas, attolintas — mūsų dvasias vienyji. Po teisybei, ta kliasa, budama pamatu ir užsilaikymu, užsiėmimu ir darbu visuomenės, negalėjo iki szioliai turėti geradėjingos pagelbos dėl užlaikymo brangių tautystės liekanų, — iszgvildyimo pajiegu ir pobudžių iszlavinimo — kadangi prigimimas visame kame neatskyrė ir nenuskriaudė žmogaus prerogatyvų — viena kibirksztėlė tesiancziosios atminties isz burnos į ausis kaip tik bleskena be pridėjimo, suvienyjimo ir iszlavinimo; asz-gi nuo seniai perimtas pasigailėjimu — isz priezasties pripažinimo jiems Kamo gentkartės (pakalenijos) ir taip ilgos bausmės, negalėjau ir neturėjau progos parodyti tas jų nelaimes.

*) Kazimieras Moigis buvo vienas isz tų nedaugello prakliniesniųjų lietuvų, kurie laikuose S. Daukanto, prie abelno visų pasinėrimo lenkystėj, stojo už lietuviszką tautą ir kalbą. Turėjo jissį dvarą Zavisziszkius, Vilkmergės paviete, ir buvo plenipotentų ant Tadeuszo Pamarnauckio dvarų: Ovantų, Saviczlunų ir Avžiženų. Jaunystėje susiraszinėjo su S. Daukantu, prisluntinėjo jam surinktas nuo žmonių dainas ir tt. Tuos jo laiszkus czlonais talpiname.

Rinksiu, lavīsiu ir gaivīsiu dvasią ir tūstumus papildysiu
ant kiek pavelys užsiėmimai;.... o jeigu bus Jo mylistos
Dumcziaus mylista, teiksis palikti ainiams paminėjimą mano
darbų tame rankiuje. To praszo Tavo tiktras draugas pagal
užvadinimą.

K a z i s M o y g i s a s

Bus ir prozoj ir eilėse multum. —

Giesmė priesz Miszias szventas.

Pulkim ant kelių visi krikščionys,

Trokszdami, Jėzau, Tavo malonės! ir t. t.

(Toliaus netalpiname, nes visi lietuviai žino tą giesmę
ant atminties).

D A I N A

Cnatlyvo (doraus R.) žmogaus, pirmiaus iszduota lietuviszka, o pas-
kui ton naton (gaidon R.) iszgulde ant lenkiszko liežiuvio tais žodžiais;
„Chłopak cny ja, chłopak w polu wesol orze"!.....

Esmi sav bernelis, szarpus kožnam darbe,

Vis man pagal norą klojas, Dieve buk Tav' garbė (bis. *)

Atbuvaui baudžiava, kiek uždejo ponas,

Mieli dabar man urėdas ir kunigs klebonas. — (bis)

Donę užmokėjau, nors su didžia bėda,

Nebijau dabar jau Pono savo, nei urėdo. —

Turiu jungą jauczių, tris žirgus iszertus

Ir namelius neskolingus, dėl visų atvertus. —

Turiu tris sunelius, tris skaiszczias dukreles,

Kas tik anas gaus regėti, tarys, jog panelės. —

*) Antra eilutė giedasi po du kartu.

Prie tai mano laiksvei (laimei R.), kad ir pati szczyra;

Visi turtai ir karunos, dėl man' niekais yra. —

Kas ponams po žvaigždėm, kad pati apgauna?

Vargų mano nemainycziau ant jų didžių naudų. —

Nors mažas prudelis, bėg' vandenio miera,

Tankiai, kur yr' didi turtai, tikros laiksvės nėra. —

Asz visados linksmas: ar ariu, ar sėju,

Praszau (Tavę) Dieve buk visados mano geradėju.,

Finis.

Priežodis.

„Katraš gaspadorius neprižiuri, taš nieko neturi”.

DAINA

apie gegužėlę.

Gegulėle, ko kukuoji

Sėdėdama augsztam medij?

Ar bėdas savo rokuoji?

Ko taip smutnai labai giedi?

Ko taip smutnai labai giedi?

Dirvos tavo jau užartos,

Duonos nei druskos neperki,

Pievos visuomet nupjautos,

Ko-gi taipo gailiai verki? (bis).

Nors nesėji, o nė pjauni,

O nė sunkiai procevoji,

Vienok valgyt visur gauni,

Kur tik sparneliu užmoji. (bis).

Visa skaisti, visa graži,
 Brangus tavo aprėdymas,
 Žydi padabniai ant rožės,
 Nes aprėdė pats gimimas. (bis).

Szviešiai Dauggalis Pone Geradejau!

Uztēmijęs diena, meilingos Tamistos korespondencijos 6- 8 mēn. užženklīta, inu plunksnā ir apimtas gēdos ir ne-
 drāšos, prieinu prie dabartinio papieszimo, tuom tik savę
 ramīdamas, kad Dauggalingas Dumczius, zinodamas mano
 padējima, ir kada jau danesziu apie nesitikētus atsitikimus —
 paprastu gerumu teiksis atleisti mano neatbolnumā. Nes
 apart tarnystēs prideryszių, prie taip pas mus bausmingo
 pavasario: pradedant nuo szienpjūtēs mano pavaldinēj net iki
 valymui vasarojo, visus žmones turėjau serganczius, darbus
 (skarbinus) ir žmonių turėjau su samdinīkais atlikti — ir isz
 szimto ir keliolikos duszių per smertį nuo Naujų metų nusto-
 jau 14 duszių. — Apart ukinīkų ir ukinīkių, numirē sodietē,
 nekalta, kaip lelija, skaisti, lyg rožē 21 m. Stebētinios atmin-
 ties Kristutē mokējo nesuskaitomas daugybes giesmių ir dai-
 nyų, o balsā parinktā — ir ta puolē po smugiu nemilaszirdin-
 gos smerties. Bet prie tų visų nuliudimų, Dievas mums
 dovanojo dar dukterį, bet po 7 nedēlių linksmybēs ir tos ne-
 tekome; tas tai ypacz sudrumstē mano ramumą ir užēmē daug
 laiko — drāšiai galēciziau paantrīti „naktis Jungo“; bet ką
 daryti? Galybē tvirto tikėjimo — „Dievas davē, Dievas atē-
 rr 3“, — duszios stiprybe sudrutino mano pajiegas ir prieg tam
 pusiau sumažinau savo nuliudimus suvėjęs į sutikimą su ly-
 giai verta ypata Pasiskiene. Neabejoju gauti dovanojimą ir

paliuosavimą nuo papeikimo už neatbolnumą. Dahar prienu prie mielo laiko praleidimo — skubinu danesztį, kad szionis dienomis gausiu prizadėtą dainą apie „Žaltį“, taippat priesz rugpjutę — „Keno rugeliai kalne karsza“, apie „Vandeninį dievaitį“ ir dang kitokių, nes macziau ir girdėjau užbaigiamas.

Kas link nusięsto „Rugio Žiedelio“, — tik ta nepilnybė, kad po kiekvienai eilei choras paantrina „dziuta dziutelė“, o užbaigimas ant „nuometėlių“, tai yra ant ieszirinkimo arba permainymo luomos. Klausinėjau pas daugėlių; sako, kad tuomi užbaigia, o kada pailgina, tai iszjuokimu anytos ir szeszuro (arba „Szeszuras neperkalbėtas ir anyta neiszmanyta“) ir to Tamistai užteks.

Taippat apie S o d i e t ą (Sielanką) X. Drazdaucko (Linksmadiena, linksmiana...), jos choro (Olia ca, olia lia) permaintyti nerodycziau, 1.) nes yra tai autentiszka mislis zinomo poeto, 2.) vartoja tuos zodzius visose dramatiszkose ir linksmose dainose, o (oja ja!) tiktai liudnuose atsitikimuose ir elegiszzkose giesmėse. — Dovanok, kad taip drąsiai aiszkinu, kądangi Tamysta myli teisybę, ant galo persitikrinimą palieku Tamistai ant valios. — Isztarmė „trukai“, tur pas juos du reiszkimus. 1. užsižaidei, užtrukai, 2. pertraukei, patrukai — o czia mislis į Petruką, yra, ką „nepatrukai bėgiodamas ir vaikydamas kaimenes ir gyvulius per iszdykumą“. — Naudijimas kopijose litarų h ir f, o podrang perkreipimas linksmniavimų ir (czasowania)..... paeina isz nezinuojimo ir nemokėjimo gramatikos, o tas klaidas teikis meilingai ir drąsiai isztaisyti.

Paveljta drąsa gundo manę praszyti, jei tuo neužgaucziau

veikalą P. Rezos. Už augsztą atmintį p. Geradėjo palaikysiu, kadangi pas mumis sunku tai gauti. Taigi praszau atsiųsti katalogą, kokias dainas jau nusiuncziau, idant tokiu budu paantrinimais negaiszycziau laiko ir paczto, ir Tamystai nenusibostų, nes pamecziau suraszą, o dar turiu gerą kruvą:

G I E S M E

S i r a t o s.

Oi dienos mano klapatų!
Kur asz pasidėsiu be turtų?

Kur asz tik nuveisiu,

Vis bėdas atrasiu —

Dėl savęs.

Kartus tam labai yr' svietai,
Kurs neturi pevnos czia vietos.

Reikia jam plankiti,

Vėjeliai vaikjti

Po svietai.

Blogas jam tankiai paszaras,
Didžiausi pietus — aszaros;

Po galva kumsztelė,

Visas bankietėlis —

Ok bėdos!

Nėru jam czėso vaitoti,
Liga suspaustam gulėti:

Atėjo adyna,

Gaspadorius budina:

Eik, nedribsok!

Nors szirdelē jo plyszta,
 Nuo sunkių ligų jau mirszta,
 Vienokis bankietas:
 Eik, szelmi, isz vietos,
 Nedribsok!

Girdžiu asz kitus, kaip sako:
 „Sunelis mano atkako,
 Eik, berne, tu vienok,
 Žirgelį nubalnok —
 Vesk stonion.

Kodėl tu, moczia, nes'rupimi,
 Klok patalėlį pukinį!
 Sunelį guldykit,
 Duris uždarykit,
 Tesylsis”.

Asz vienas biednas nedalioj,
 Sunkioj pražuves nevalioj,
 Nieks nieko nejauczia,
 Kad ir smertį gauczia.
 Ok bėdos!

Eisiu jau asz ant kapelių,
 Budįti savo tėvelių —
 Szauksiuos motinėlės
 Balsu gegužėlės —
 Ar n'iszgirs. —

Ant kapo mano tėvelio
 Užaugo žalia žolelė,

Kaņā motinēlēs
 Užgriuvo šiekštelēs —
 Neiszgirs.

Ak, Dieve mano mieliausias,
 Tēve dangiszkas brangiausias!
 Asz Tavēs šaukiuosi
 Visuose varguose
 Priglausk manē! Finis.

P a l s z i s - v a g i s b a ņ n y c z i ņ - b a m b i z a s .

Numirē Palszis — nujojo,
 Kur po baņnycziās lakiojo.
 Duok, Dieve, pakajū,
 Šiokū tokū rojū —
 Tam Palsziui.

Žino tai langai ir kertēs,
 Kurioms lakiojo jo czvertys;
 Kaip sidabrā neszē
 Ir szventuosius peszē
 Tas Palszis.

Numirē Palszis — negyvas,
 Bet kaip jis mirē, tai dyvas:
 Kas buvo, tai buvo,
 Bambizas pražuvo
 Ant amžij.

Jau dabar Palszis po sudo,
 Kad jo nekaria, tai cudas,

Netaip didis cudas,
 Kaip ledakas budas
 Vagystēs.

Bāgkit hambizai' ant grabo,
 Apverkit Palszī nelabā,
 Szaukdami virksznokit,
 Rankomis pluksznokit,

O vai mir.

Finis.

Dar jieszkau dainos „Szienpjuvių”, prasidedanczios nuo:

„Valiai, valiai, valis valiavo,
 Paczios negavo”.

Turiu kelis punktus, bet neviskas — yra tai sena ir tautiszka daina.

Sziuomi kart trumpai užbaigdamas savo korespondenciją, siuncziu užtikrinimą didelės guodonės, su kokia pasilieku szviesiai Dauggalio pono Geradėjo —

1845 m.

tikriausiu tarnu

X—20 d.

ukinjkas Moygis.

isz kelionės Aukmergen.

* * *

Szviesiai dauggalis Pone Geradėjau!

Kas man pasisekē surinkti į pėdelį, tai viską iszsiuncziu; kur tarpu smilgų, dirsių ir kukalių galima rasti varpą gero javo — tai persiliudyjimas Ypatos szviesiai Dauggalio Pono Geradėjo — be sunkumo pataikys atskirti. Gerybes užczėdines ant atminties, kas nenaudingo kad ir ant sudeginimo apverstum, tai anaip tol manęs nenuliudis, kadangi pirmą iszpil-

džiau kaip ukinikas dėl užaugimo pasėlio, o antrą Tamsta pagal savo norą tegul apverczia.

Atsiųsta nuo kunigo, kurs dagavo isz atminties žilo senelio varpinjko:

1. Regiu Žubri auganti — Žubri lizdą nesanti,
Regiu Źubraitį auganti — Źubrelį lizdą nesanti;
Regiu broli auganti — broleli berą žirgą szerianti;
Regiu sesę auganczią, sesę kraiczius kraujanczią,
Regiu sesutę auganczią, sesutę kraiteli kraujanczią.

* * *

2. Kaip asz augau pas matutę, darbelio nedarbau,
Asz turėjau sav darželi, vienu klevu tvertą.
Nepririnkau tam darželij kokią sekla sėti.
Sėjau ruta, sėjau rožes, sėjau lelijėles,
Sėjau savo jaunas dienas, kaip darže žoleles.
Laiscziau rutas, laiscziau rožes, laiscziau lelijėles,
Laiscziau mano jaunas dienas, kaip darže žoleles.
Augo rutos, augo rožės, augo lelijėlės,
Augo mano jaunos dienos, kaip žalios žolelės!
Vyto rutos, vyto rožės, vyto lelijėlės,
Ir pavyto mano jaunos dienos, kaip darže žolelės;
„Nesirupik mergužėle velėti žlugteli—
„Nuvelėsi marszkinelius ant savo petelių.
„Nesirupik mergužėle vyniot abrusėlių,
„Nusiszuostysi aszarėles balta rankovėle.

* * *

3. Kur szile miszkelij — žalioj girelėj,
Guli bernelis sukaptas — po liepele pakavotas.

Ateina tėvutis, ateina senutis,
 Atnesza szarvą, kepurėlę, atnesza mielą žodelį:
 „Kelkis vaikeli, kelkis suneli,
 „Užsivožk kepurėlę, priimp aszarėlę”.
 „Negaliu tėvuti, negaliu senuti,
 „Szonas mano perdurtas, szirdis mano perskrosta.”

Ateina matutė, ateina senutė,
 Atnesza marszkinėlius, atnesza aszarėles.
 „Kelkis vaikeli, kelkis suneli!
 „Priimk marszkinėlius, priimk aszarėles”.
 „Asz negaliu matute, asz negaliu senute,
 „Szonas mano perdurtas. szirdis mano perskrosta”.

Ateina broliukas, ateina raicziukas,
 Atveda bėrą žirgelį, nesza mielą žodelį.
 „Kelkis broliukai, kelkis raicziukai,
 „Sėsk ant bėro žirgelio, klausyk brolio žodelio”.
 „Negaliu broleli, negaliu raiteli,
 „Szonas mano perdurtas, szirdis mano perskrosta”.

Ateina sesutė, ateina jaunutė,
 Atnesza rutų vainikelį, mielą žodelį.
 „Kelkis broleli, kelkis raiteli!
 „Priimk vainikėlių, priimk aszarėles”.
 „Negaliu sesute, negaliu jaunute,
 „Szonas perdurtas, szirdis mano perskrosta”.

„Kiek aszarų iszraudojot — žodelių dovanojot.
 „Laszų kraujo isztiszko — lapelių ant miszko;
 „Tiek szimtelių — užgims raitelių”.

4. **L i n k s m e s n ė.**

(Prima su antru — solo.)

Sesut tavę nutrotys'me,
 Rytoj marczia pavadis'me,
 Nubals tav skaitus veidelis,
 Nukris nuo galvos kvietkelis.

(Koras su griausminęu szoktu.)

Nesibijok sesute, geriansias bernelis,
 Taip jis žydi, kaip ant lauko kvietkelis.
 Dėlto tu jei linksma busi, dėl to ulevosi,
 Tiktai ant galvos savo nuometą nesziosi.

(Solo.)

Neb'nesziosi kaspinjko,
 Neb'pinsi sav vainiko,
 Negulėsi tam svirnelij,
 Užmirsi rutę darželį.

(Koras.)

Vieverselis ant akmenio, o gulgė prie upės,
 Ir pauksztelis linksmai gieda, krumuos atsitupęs.
 Taip mergaitėi nutekėjus bus linksma už vyro,
 Bil jų butų padabna szirdis visad szczyra.

(Solo.)

Paliks czia tavo motina,
 Kuri tavę užaugino,
 Neskinsi žalių rutelių,
 Nereiks dieverių szubelių.

(Koras garstau.)

Vis baigiasi ant rudenio ir kvietkelė vysta,
 Kurs neklausia žmonių rodos, tas visada klysta;

Jau tav reikia atsiskirti — ir tu pati žinai,
Su Diev! sakyk savo tėvui ir mielai motinai.

* * *

Paszkus — Paszkevis Dyonizijus — į J. O. kun. Giedrai-
tį, Žemaitijos vyskupą, išz priežasties palaiminimo sziubo
Szviesiai Dauggalio Kociell'o su Pilsudzkiute. Gavau nuo
vyskupó tikro brolio J. O. kun. Igno — Mikolo Giedraiczio:

Mieliausias Kunigaikszti Vyskupe Žemaiczii!

Jog Tu esi papykęs ant mūsų mergaicziių,
Kuom ji tav nnsidėjo, Katrė Pilsudzkaicziių,
Kad vietoj žmogaus, už vyrą, — davei Katilaiczia?
Tokia daili mergelė, niekados niebiegta (nietknięta) —
Rasi tamsioj kamaroj variu prislėgtą;
Sutverta gimdyt žmones: gimdys Katilaiczius,
Atsakysi Tu priesz Vieszpatį tinaiczius. Finis.

Pakol dagausiu daugiaus, parsiųsdamas turiu už smagu-
mą parodyti didelę guodonę, su kokia esmi

Szviesiai Dauggalio Pono

Geradėjo

1846 m.

Žemiausias tarnas, ukinikas

Vasario 11 d.

Moygis.

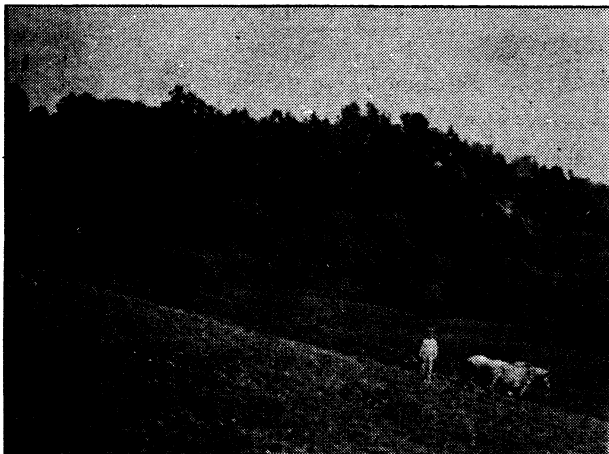
Zaviesiszškiai.

* * *

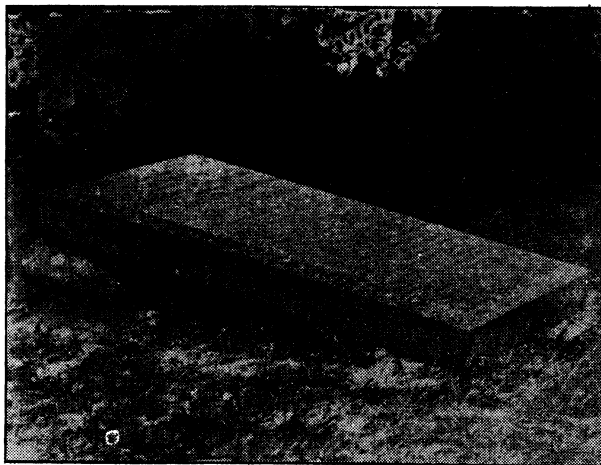
Guodotinas Pone Simanai

Geradėjan!

Sztai iszpildau Tavo norą — ir apleisdamas užsitarnautą
titulą, raszau iszreiszkimus tik draugiszškai szirdžiai tinkan-
czius. Siuncziu padėką už prisiuntimą trijų knių, pilnų

APAULE, Daukanto atrastas istoriskas kalnas.

S. DAUKANTO MOTINOS KAPAS.

darbo ir užsiėmimo, ypacz dvi naujesnėses; skaitau, po teisybei, kaip miesto „bakuliarnikas“, bet suprantu kaip geras literatas; jaučiu patraukimą, kokį harmonijiszkas giedojimas mokįcziausiojo gal suteikt ypatai tam tikrai atsidavusiai. Apart manėš, daugumas mylėtojų praszo tų dviejų knigų ir ant tolesnės prenumeratos — nors po 10 ekzemplierių kiekvieno tomo už nedidelę prekę — ir jeigu galima atsiųsti, kad tik už transportą nepadaugįti prekės — o pinigai pacztu tuoju butų atsiųsti. Prięgtam turiu daneszi, kad prisiųstos dainos yra žodis į žodį iszraszytos, ar isz rankraszczio autorians, arba-gi isz dainų, užmirsztų jau — o permaina iszsireiszkimų — tai sunaudojimas provincijonaliszkumo — Žemaitijos ir Lietuvos — bet reiszkimu nesiskirianczios. Asz ant toliaus užlaikysiu autentiszkumą, kas sykis daugiau dugaudamas, gal dar geresnių... Pirmiaus nusiųstos eilės apie „Pilsudskių Vestuves“, užvadįta darbu Paszkevicziaus, bet jos yra isz tikro parasytos Jono Kobeckio, Telszių tiesdario, ant jų atsakė Dyonizijuszaz Paszkeviczius, kurią paduodu:

P a s j o m y l i s t ą A n d r i ų K o b e s k i .

Kursai paczios nevedė, jos žiedo neskynęs.

Ar dreb' anos szakelės? Tas da netur zinios.

Ans vieną mergą plėszia, o kitą įkanda,

Ir tiktai kaipo kurmis pasislėpęs lando.

Bet žinau, jog jaunikystėj neramu gyventi,

Vieną kart plauką žylantį ir kad pradėd' senti.

Asz jau pradėjau žilti, tar' ju barzda pražilo,

Tavij' szaknys nusviro, manij' atsikėlė.

Brolau! jei mano kalbos nelaikai už tiesą,

Tai kaip paczią parvesi — nasztą apturėsi.

Dyonizy Paszkewicz.

Ant katedratiszkos bažnyčios Varniuos
paszventītos 1801 metuos.

Kur Perkuną Olgerdas ir Keistut's garbino,
Kur ugnis negesītas vestalkos degino,
Kur apieras kruvinas per budą nedorų,
Ten macziau, tikrą Dievą garbina altoriuj!

Macziau kaip vyskups su daugel kunigų
Paszventino bažnyčią skaitant szventą knigą,
O giminės krikszczionių meld' be perstojjmo,
Mokītinių Minervos klauso įsakymų.

Senų amžių beprotį ženklą tamsios minios,
Sutrupusį, iszverstą, sprandą tur primynęs.
Nėra naminės klaidos — prapuolė amžinai;
Vieszpatie visogalis! Tu valdai ir žinai.

Sugriuvime giminių, varge mąstis buvo,
Kad priesz tiesą pramonėj suvisu pražuvo,
Paslėpta baimė suims, galiu pasakyti,
Dieve, Tėve! isztarimus negaliu matyti.

Tavo namuos, Vieszpatie, kiekviens atėjunas,
Duos garbę — puls ant kelių, nusilenks karunos.
Czia kareivis szarvuotas neprietelių ženklus
Kabįs ir pagarbįs ir Dievą ir ginklus. —

Tu, szviesus keliantojau, jei toj vietoj busi
Ir jei priesz tą bažnyčią kada atsistosi,
Per iszmintį sakysi „Lietuvai nēr gėda
Savo ženklą statyti prie grokų Peledų“.

Nuo szlovēs tikrai žino tą, mokīti vyrai,
 Kas ant Peitvės pražuvo, tas ant sziaurės yra,
 Rim's — Effes — Praxyteles — Rafols — ir Bernini,
 Teisiai sakē, jog Vilniuj stebuklai amžini. Finis.

Pilis apraszyta neregianczio
 Pranciszko Szachino.

Kur Tebai? Babilonas? nēra! jau pražuvo!
 Visas pasaulis jiemis stebuklingas buvo,
 Palmiras sutrupītas, vos ženklas matyti,
 Arabų nemirtinumą žadėjo laikyti.

Tarp gulyklų klajodams, atėjuns isz tolo
 Klausė: „Kame? kur dingo, regėt pati uola,
 Senų amžių gailėsis, szirdis bus suspausta.
 Ant kapų jusų verkiu, dien ir naktį raustu”.

Tie amžiai dantį griežsz ant amžių senoviszku,
 Veltuo gražių rėdyklų, prapuolusių jieszko,
 Nēr ženklo miestų didžių, javus tenai sēja,
 Laikas anuos sugriovė, trupinius nesz' vėjai.

Ir tu! nēlaimes junti, griaun*) isz visų szonų,
 Sena Pile! Gintuve! Namai Jagelonų!
 Namai Meytos! kuriuos asz macziau tikrai gerai.
 Prapuolė! jau suvisu tobulybės nēra.

Tu mums visad minėjai, kiekvieną valandą,
 Kaip tą kartą kalavyjos kirto Scytų sprandą,
 Kaip drąsus kryžiokas anuos pergalėjo,
 Kaip Prut's, Tyras, Dunoj's, jų tautas devėja.

*) Sugriuvus 1794 m.

Czion Raguva, pakajus sugrįžo iš karės
 Didi vyrai, kareiviai, kur buvo už marios:
 Czion žemaitis, lietuvis draugystėj buvoja,
 Drauge giesmes pergalės garsingai giedojo.

Dabar, kad butis tavo su lenkais lygita,
 Lygiai tu ir tėvystė tavo sutrupita!
 Kad ant laksztų pasaulės nēr lenkų, nēr tavęs,
 Kas tur taip kieta širdį, kad but nedusavęs?

Gal szale tavęs N ē r i s upes vadintoja,
 Atves czionai pas tavę meilų keliautoją,
 Kur tu dabar stovejei, galės jis ilsėtis, —
 Dusaus! o gal ir bažnyčia toj vietoj uždėti.

Tą vietą! tos Tėvystės — atmink sunus gerus!
 Bet užmirszk tuos privylus — iszgamas nedorus,
 Kad pikt'darystes matant nepabėgtum
 Ir amžinai tos mūsų žemės neprakeiktum. Galas.

G r a ž i n a t a. I s z p o K a v a r s k o (gieda mergos).

P. M o y g i s a.

Stovi žirgelis kieme pabalnotas,
 Su musztukėliu nauju įžebotas;
 Eina brolelis, gražioj mandierėlėj
 Ir bližga szoblelė prie jo szonelio. —
 Reikia man iszjoti ant vainelės.
 Ant žirgo sėdau, pakrypo balnelis,
 Pro vartus jojau, kepurę pokėliu,
 Tėvui ir motinai „Su Diev“ pasakiau.

Žirgelis nus'prunksztē jojant keleliu,
 Ai, mano Dieve! laukiu ant vainelēs,
 Kaip asz nujojau, kur Pilių kalnelis*)
 Verkē tēvelis ir jaunas brolelis:
 Manęs jauno gailējos.

Kaip asz nujojau už Nemunēlio,
 Verkē panelē, balta lelijēlē,
 Verkē matūtē ir jauna sesutē
 Manę jauną su aszarom's iszleisdami,
 Manęs žēlavodami.

Iszeik tu panele ant vieszkēlio,
 Atsistok po liepele ant kalnelio,**)
 Laukk mano žirgelio atbēganczio.
 Atbēgk žirgeli ant manęs laukianczios,
 Szi raudosiu per metelius.

Saulelē tekējo, kaip užmuszē —
 Toj saulelē sēdo, kaip jį kavojō.
 Naujas grabelis — tai mano dvarelis,
 Gili duobē — mano namai amžini,
 Strielbelē — mano tikra prietelkēlē,
 Szone kalipkēlē — tai patiekēlē,
 Skaisti szoblaitē — mano seseraitē,
 Broleliai mano — szitie pisztalietai,
 O barabonas — tai randytojas.

Finis.

*) Kalnas Vilntuj.

***) Kauno kalnelis.

Tenaigi gieda. Graži labai gaida.

Ei, matute, matute!... (arba: Tėvyksztī)

Parduok bėrą žirgelį!

Ei parduok žirgelį,

Pirkk kietrias triubeles.

Ei leisk sunelį vaiskelin —

Duok szoblelę rankelėn.

Ei duok szoblelę rankelėn

Muszt neprietelių. —

Pro vartelius jodamas,

Viena triuba triubysiu,

Ei viena triuba triubysiu,

Giesmelę giedosiu.

Antra triuba triubysiu

„Su Diev“ pasakydams,

Ei, „su Diev“ pasakydams,

Jumis žegnodamas. —

Treczia triuba triubysiu

Vaiskan įstodamas,

Ei vaiskan įstodamas,

Kareivius sveikidamas — (ža unierius).

Ketvirta triubysiu

Vyresnioju budams,

Ei, vyresnioju budamas,

Ženklus rodydamas.

Ei, matute, matute,

Sopa mano kojeles,

Ei, sopa mano kojeles
Nuo tankių žingsnelių.

Ei, matute, matute!
Trokszta mano szirdelė,
Trokszta mano szirdelė
Nuo karszcziausios ugnelės.

Ei, matute, matute!
Sopa mano galvelę,
Ei, sopa mano galvelę
Nuo didžių mislelių.

Ei, matute, matute!
Sopa mano akeles,
Ei, sopa mano akeles
Nuo smarkiųjų dumelių.

Ei, matute, matute!
Sopa mano petelius,
Ei, sopa mano peteliai
Nuo sunkių strielbelių.

Finis.

N u o t ū m e r g a i c z i ū .

Visi brolukai vaiskan iszjojo!
Tik manò vieno nėra kam joti!
Tėvelis senas, brolukas jaunas,
Badai man pacziam reiks iszjoti.

Turi brolukas tris sesutėles —
Kaip darže žydi trys lelijėlės,
Eis'na sesutės brolio iszleisti,
Brolių iszleisti — žirgą balnoti.

Viena raudosme, kita balnosme,
Trecia sesutē vartus kilnosme.
Jok, brolukai, jok, raicziukai,
Bēgk.... neprivysi raitų pulkelį.

Už varselių pulką privysiu,
Numano szirdis, jog nesugrįžsiu. —
Laukiau metelius, laukiau antruosius,
Asz nesulaukiau savo broluko.

Atbēga žirgas — atprunksztuoja,
Aukso kilpelēs szalij biūžgiuoja.
Tu, žirgužėli, tu juodbērėli,
Kur tu palikai mano brolelį?

Per tris upeles plaukte perplaukiau,
Per Dunojėlį ir pasinėriau,
Kur plaukte plaukiau — ir iszplaukiau,
Kur nerte nėriau — ir pasinėriau.

Finis.

Isz tos vietos: „Priesz pjo vimą rugių“.

Keno tie kvieteliai kalne karsza,
Ritto! ritto! raselė krito.

Tėvelio (ar panulio) kvieteliai kalne karsza,
Ritto! Ritto! raselė krito.

Einame seselēs — nupjauname,
Ritto! Ritto! raselė krito.

Einame brolukai — suriszime, Ritto! Ritto! etc.

Einame seselēs — suneszime, Ritto! Ritto! etc.

Einame brolukai — sustatome, Ritto! Ritto! etc.

Einame dvi seselēs — sukrauname, Ritto! etc.

Einame — žirgelį pukinkysime, Ritto. etc.
 Einame dvi — namulių parvežame. Ritto etc!
 Einame dvi seselės — iszvercziamo. Ritto! etc.
 Eime dvi — preslelin sukrauname. Ritto! etc.
 Eime dvi — jaujon sustatome. Ritto! etc.
 Einame visi klojiman — iszkuliamo. Ritto! etc.
 Eime du brolukai — iszvētome. Ritto! etc.
 Einame svirnelin suneszame. Ritto! etc.
 Einame, brolukai, — aruodan supilame. Ritto! etc.

Finis.

Isz tos vietas po bankietui.

Kinkykit, sveteliai, žirgelius,
 Metas namulio kopti,
 Vėlītis — nesivėlīkit,
 Bus jums tamsi naktelė.

Pamyļėjau sziantdien,
 Pamyļėjau vakar,
 Bucz' ilgiaus mylėjės,
 Kad baczka tylėjus.

Kaip asz einu per kiemelį,
 Kas kamaroj baras,
 Baczkytėlė uzbonėlį
 Apsivertus plaka.

Kaip mes Dievui atsakysim,
 Ažu tą priczinią!
 Kad baczkelė su uzbonu
 Pliki — be cziupryny.

Czierkelē butelēļi
 Aps'kabinus praszo,
 Anas ginas nebeturjs
 A-nē vieno laazo.

Atsiminēs butelēlis
 Czierkā rykszte plaka,
 Iszviliojei tu isz manēs
 Paskutinį szlaką. —

Tas girinis kubilēlis
 Szalij pecziaus dreba,
 Kai užgulēs tas sviētelis,
 Bus ir man nelaba.

Asz pažjstu gspadorių,
 Kad sveczyų nemyli,
 Susipraszēs sveczyus
 Szalij pecziaus tyli.

Asz pažjstu gspadingę,
 Kad labai nevydi,
 Atsikēlus anksti rytą
 Karcziamon palydi.

Vaziuokim.

Finis.

Perpraszaui už pavēlinimą, nes kontraktas, Szventjoniszkas jomarkas, seimeliai ir ankstybas pavasaris, ką mus suraminu.... czia szaltis, duok žmonēm duonos, sėklą, arklus, jaučius, namus etc. Czia szaltis viską naikina, mus baimė apima — vietomis ligos — ir led kvėpuoju po atmainai ir aprokavimo administracijos; kaip valandelę sugriebiau, dasiga-

vau ant gerų magaryčių -- čia priėjo -- tik Szventajoniszkių negaliu pagauti. — Dabar skaitysiu pamylėtą veikalą — ir geriaus pats suprasiu — nusiūsiu, nusiūsiu.

Servus et verus Amicus. --

1846 m.

Casimirus.

Geg. 6 d.

Ponui Olgerdui 100,000,000,001 butukų.

* * *

Szvietiai Dauggalis Pone Geradėjau!

Nuo seniai nerasęs — užtiesą galėjau užsitarnauti ant nenaudėlio vardo. Dėl išsisteisinimo turiu už reikalą danesztį apie darbavimąsi: paskyrė mus dėl pristatymo kelių egzempliorių Inventarų, dabar statistiszkų žinių — o prie neparangios administracijos, reikėje perkratyti atydziai apraszytą liaudį ir už pelnus — (nežinant siekio) su pranaszavimu — sustatyti visas smulkmenas, to daigto lyczianczias — kad neapsunkit sąžinė — neapgaut užsitikėjimo — nepadaryti skriaudos intratuose arba locniniko savastij; prie to dar pildymas plenipotentu priderysczių — kaip ir atlikimas szeimynos reikalavimų — tos tai užties buvo priezastys užsitraukimo nenaudėlio vardo. — Dabar siųsdamas už tautiszką veikalelį pinigų daneszu, jog surinkau kelias senobynias žinias apie „Piliąs, Taura-Piliąs, Serenas ir isz apysakų mithologiiszkas eilutes, kurias peržiūrėjus, bus mano užduoczia dastatyti. Taippat daneszu, jog po Kaunu prie įtakos Vilijos — Nėrio į Nemuną — yra surengta uždėjimas puikių sodų, kur prieš szimtmetį buvo stambeldiszki gojai ir szventįti medžiai — o dabar siuncziu parankiu:

D a i n a.

Isz to pulko gaspadinių
 Leisim vieną ant kiauszinių,
 Visztų dėl visztelių,
 Visztų dėl visztelių.

Ko norėjo, tai sulaukė,
 Viszta vaikus valgyt szaukė —
 Kruopų ir mieželių — (bis).

Klapat, klapat, liku - liku,
 Reikia lesjt nuo Velykų
 Per vasar' nekartą — (bis).

Daug gaidžiukų ir visztyczių --
 Pribjaurino pilną grinczią
 Ir visus pasuolius (bis).

Gaspadorius jau nekenczia,
 Szimtą kartą peklon siunczia
 Su jų lesintoja -- (bis).

Nabagė pecziun berdama
 Ir viszciukams papildama,
 Kad visi užspringtų (bis).

Netik anie neužspringo,
 Kuogreicziausiai snukiais rinko
 Grudelius papiltus (bis).

Atvažiavo kunigėlis,
 Valgo pietus ir visztelius,
 Keptus ir iszvirtus (bis).

Ir urėdas ne taip pjauna,

Kad paklano gaidį gauna,
Ne taip rodas spirti (bis).

Trumpai sakant, tai gastinezius
Daktarni, ponui ir lesvincziui,
Vanagams Dievo (bis).

O tai galas paskutinis,
Numaldit vaikus kiausziniais,
Vaikelius verkianczius (bis).

Visztelē kiauszinį dėjo,
Gaspadoriui patikėjo
Pagircim sergancziam (bis).

Gaspadorius jau pažinęs,
Kad visztos geras kiauszinis,
Burczyti nustojo (bis).

Ale nuo to gaspadorius,
Dėkavojo gaspadinei
Už lesinimą (bis).

Finis.

U b a g ų b a n k i e t a s.

Daugel buvo tokių dienų, kad ubagai ulevoja,
Kad arielką su czierkele lygiai dugno kloja.

O jus paczios, mūsų hobos,
Gerkit visos be trevogos,
Dabar czėsas yra.

Kaip iszkaito jiems kaktos pradėjo bucziuotis
Ir po penktą ir po szesztą vienas kitam duoti.

O jus paczios mūsų meilės,

Gerkit po visą, nelikit seilės,
Ba 'szkada arielkos.

Petras Stugis jau įdukęs pradėd' trypinėti,
O Kaziukas Czekanatickis — bobas kibiuėti,

O tas Rokas Tadeuszcas,
Net jam kratos kapeliuszas —
Drožia kazokėlį.

O didžgalvis Mateuszcas pagal peczių smakso
Ir nuleidęs rudus usus ką tik gyvas dukso;

Pradėd' judyt vieną kiszką,
Sako, broliai, man patinka,
Eisim szokinėti.

O Trumpickas Bonifacas į Taduką žiuri,
Nematancziai savo pacziai į paszonę durė:

„Ar tu junti, mano Rože,
„Kaip Tadukas tancių drožia?
„O mudu ar eisim”. —

O jo Rožė atsisukus pradėd' jam sakyti:
„Ką tu drožsi, kad negali, tegul drožia kiti:

Norint mudn esme raiszi,
Duos'me gerai pasikaiszę,
Ba linksma adyna.

O bobelės sėdėdamos su rankomis plojo,
Kaip tai gražu mums žiurėti, kaip kazoką tvoja;

Tavo patsai yr' vikresnis,
Turi buti kiek jaunesnis,
Nes gražiai paszoka”.

O ant galo nebežinau, kas galējo stotis,
Tik girdējau patalēlius liepē visi klotis.

Ejo visi giedodami,
Augsztin kulnis raitydami
Isz visos sylos.

Daugel buvo ant to baliaus visokių bobelių,
Kad pristatē pilnā kercziā ten vienu lazdeliū.

Ar tai raiszas, ar kuprotas,
Arba naszlys, ar ženotas —
Visi szokinējo.

Isz linksmybēs nepažino, kad vieno nebuvo,
Kad Stasiukas Tamaszauskis marnai kur pražuvo;

O ant galo atsiradēs,
Savo brolius girt:us radēs,
Praded' jiems sakyti:

„Oi, broleliai, girtuoklēliai, negerāi tai darot,

„Patys vieni užsidarę lygiai dugno varot;

„Jus prigērę gerų trunkų
„Darot juokus be parunkų,
„Tai negražu yra. —

„Juk jus žinote ir patys, koks ston's yr ubagų,

„Kaip privalgo baltos duonos, jog nēra pyragų;

„Almužnā izmarnavojot,
„Paczias savo nuvainojot,
„Patys girti guliti!

„Jei jus manę nenumylēs'te, duosiu žiniā ponui,

„Nutvērēs kožnā girtā, vesiu pas klebonā.” —

Visi greitai susiprato,
 Kelnes, diržus, lazdas rado,
 Praded' jo praszyti:

„Oj' Stasiukai Tamuśzauski nebuk tu taip blogas,
 „Juk tu žinai, kaip tai greitai gal pražuti žmogus; —
 „Gal mums skurą iszkapoti,
 „Reiktų ilgai privaitoti,
 „O tai balius butų”.

Sujudino visi pacziaa, kad arielkos gautų,
 Prižad' visi su Stasiuku iszsipagirioti:

Užgesino tą pragara,
 Jau nebėgo jis į dvara:
 Zgada, meilė stojas. —

Finis.

Daugženklinanczių iszsireiszkimų — arba geriau visai p
 žeklinanczių — nuo provincijonaliszko užvadinimo arba var
 tojimo tenka rasti taip, kaip vienoje dainelėje radau iszsi
 reiszkimą: pav., sunų ženydamas iszleidau į namą — vienoj pa
 rapijoj dainuoja (Iszleidau sunų užkurion), kitoje sako:
 iszsėdom; kas be platesnio provincijonaliszko žodyno
 didelį sunkumą suteikia. Dėl to mylestingai praszau duoti
 žinot, ar yra iszduotas ir kokio autoriaus žodynas — idant
 teiktumetės luosam laike raszydami pas manę duot žinią.
 Kadangi p. Geradėjas pavelijo savę užimti korespondencijo
 mis — ir raada smagumą, patinkamame susipazinime per tarp
 niškystę pono Olgerdo; taiposgi, jei nebutų užgavimo ypatai
 p. Geradėjo, velycziau susipažįti su dorum Ulasevicziom, kuris
 ant manęs tą užkrovė — nuo mokslainės lankymo, jis paeina
 isz Minsko rėdybos, gyvena ant possessijų mūs apielinkėj.

Norint nėra turtingu, vienok gudrume, užsilaikyme, taip jau dalaikyme žodžio ir išpildyme priimtų užsiėmimų mano išmėgėtas: taigi tame laike reikalas jų iš Komisijos dasiekė heroldijos prie raporto nuo 18 Rugsėjo sz. m. N. 1772 — o tame paeiliui N. 11. kur dokumentas dovanojimo Jono III karaliaus — Maximilijanni Ulasevicziui ant palivarko Podhorodno Minsko voivadystėj, Gegužės 13 d. 1695 m. Vilianave išduotas — ir nusprendime parodytas. Kadangi jo dagauti negalima, jei kartais norėtų sulygīt su aktais ant paszaukimo her: tuom tarpu, kad aktais Tamstai yra žinomi; per tai neturėdamas iztikimesnės ypotos kaip Tamista meldžia, kad butum Tamista mylestingas ar pats, ar kam pavest persiliudijimą su her. tame dalyke, ko jame stokuoja ir dapiditi visas tuzztumas, o kad pasisektų visiszkai atlikti gaviņu patvirtinimo tojo dapidymo — tai kiek tas viskas kasztuos su persiuntimu, su užmokeszcia užsiimancziam, idant p. Geradėjas teiktųsi apie tą dalyką paraszyti numerį — be savo skriaudos ir skrupulo, o su nepabaigtu dėkingumu tur atsiųsti — arba koks bus Tamistos noras — ir dar apie tai manę praszė, ko pasidrasinęs mylistomis meldžiu — greitai atrašyti; gavęs gi žinią, pats siųs korespondenciją nuo savęs ir užtikrinimą praszdamas reikalingų paaiszkinių — nėra žmogus ne tinginys. — Baigiu mano atsiszaukimą iszreiszkdamas szirdingumą ir didelę guodonę, su kuria lieku

Dauggalio p. Geradėjo

1846 m.

Žemiausias Tarnas

4 Gruodžio.

K. M o y g i s

isz Zaviesziszkių.

T-tai Olgerdui draugiską pasveikinimą siuncziu.

Szventa Barbora Naktį pavaro.	Szventas Jonas Nebut ponas, Su žolynu ir su uoga Iš su blauzda nuoga.	Szventa Ona Tai bent žmona, Nesza pieną Duoną ir smetoną.
----------------------------------	--	--

*

*

*

Guodotinas Geradėjau!

Persipraszau už ilgą neraszymą, kas dien tą atmenu, bet triusa apie gėrybę ir užsiėmimai bloguose ir sunkiuose metuose buvo periszkada — pasėmęs isz rankraszčių ir dainelių N. 9 prisiuncziu su pripažinimu didelės guodonės p. Geradėjui.

Pavaldinis Kazinieras Moygis.

1847 m.

Gegužės 14 d.

isz Vilkmėrgės.

1.

Sėrgėk Dive nuo vargelio,
Ir man' jauną nuo mergelių,
Kad neprigauti
Ir kad neprapulti.

Pas'leisczian ant vargų,
Kaip antelė ant sparnų
Per upelį plaukczian,
Aszarėles braukczian.

Viduj marių salelė,
Toj salelėj eglelė.
Reiks man iszarti,
Reiks ir iszakėti.

Sēcian rutų ir mētelių,
 Kad mergelē miegotų,
 Kad užžaliuotų,
 Kad iszzakotų.

Ir rutelēs žaliavo,
 Ir diemedis kelnavo,
 Tai mergaitēms džiaugsmas,
 Tai mergaitēms ramumas.

2.

Cziulba cziulbutē,
 Kalba laksztutē
 Ant putino žiedelio,
 Kur putinas žydėjo.

 Ko tu czia stovi,
 Ko tu nejoji?
 Ant deimantinio tiltelio
 Tai tėvelis stovėjo.

Ir ten alų daro,
 Bedarydams verkia.
 Tegul nelaukia,
 Tegul neverkia.

 Žino, jog ašz negrižsziu,
 Nei ruju(?) skirsiu,
 Nei mariom plauksiu,
 Nei savo žirgelį plukdysiu.

Cziulba cziulbutē,
 Kalba laksztutē

Ant putino žiedelio,
Kur putinas žydėjo.

Ko tu czia stovi,
Ko tu nejoji?
Ant deimantėlio tiltelio,
Tai matutėlė laukia.

Marszkinėlius siuva,
Ir besiudama verkia.
Tegul man' nelaukia,
Tegul sav neverkia!

Žino kad nesugrįžsiu
Nei ruju (?) skirsiu.
Nei marias plauksiu,
Nei mano žirgelio plukdysiu. —

Cziulba cziulbutė,
Kalba laksztutė
Ant putinėlio žiedelio,
Kur putinėlis žydėjo.

Ko tu czia stovi?
Ko tu nejoji?
Ant deimantėlio tiltelio
Tai brolukas laukia. —

Ir jautelis jungia,
Ir bejungdamas verkia.
Tegul nelaukia,
Tegul neverkia: —

Žino, kad asz negrįžsiu,
Nei ruju skirsiu,

Nei marias plauksin,
Nei savo žirgelį plukdysiu.

Cziulba cziulbutė,
Kalba laksztutė
Ant putinėlio žiedelio,
Kur putinėlis žydėjo.

Ko tu czia stovi?
Ko tu nejoji?
Ant deimantėlio tiltelio
Tai sesutėlė laukia.

Ir skarelę siuva,
Ir besiudama verkia.
Tegul nelaukia,
Tegul neverkia,

Žino, kad negrižsziu,
Nei ruju skirsiu,
Nei marias plauksiu,
Nei savo žirgelį plukdysiu. —

Cziulba cziulbutė,
Kalba laksztutė
Ant putinėlio žiedelio,
Kur putinėlis žydėjo.

Ko tu czia stovi?
Ko tu nejoji?
Ant deimantėlio tiltelio
Tai panelė laukia.

Ir knigeles skaito
Ir beskaitydama baras.

Tegul nes'bara
Tegul ir laukia,

Žino, kad ašz sugrįžsiu,
Ir ruja skirsiu,
Ir marias plauksiu
Ir savo žirgelį plukdysiu.

Finis.

3.

Statinis darželis,
Matutės kiemelis,
Czia žaliavo žalios mōtos
Baltos lelijėlės.

Atjojo bernelis
Ant szirmo žirgelio,
Czia ganysiu tą žirgelį
Per nedēlios rytą.

Ir iszējo mergelė,
Balnelį nukėlė.
Kad nukōlei balnužōlį,
Veskis ir žirgelį.

Dieve neregėj' tavęs
Su tavo žirgelio,
Kad ataduotum vainikėlį
Su geru žodeliu.

Geiscziau ataduot ir iszvaduoat,
Jau nenoriu tav' szirdelei
Gailestį užduot,
Gailestį užduot.

Finis.

4.

Vakar, vakar vakarēļi
 Pyniau, riszau vainikēļi,
 Ui, ui, ui! pyniau, riszau vainikēļi.

Siuntē manē motinēlē
 Pas ežerēļi vandenēlio.
 Ui, ui, ui! pas ežerēļi vandenēlio.

Žalio vario naszcziukēļiai,
 Sausos liepos viedrukēļiai,
 Ui, ui, ui! sausos liepos viedrukēļiai.

Man vandeni besemiancziai,
 Ir burnelę beprausiancziai,
 Ui, ui, ui! ir burnelę beprausiancziai.

Anoj pusēj mariutēļi
 Eina pulkas bernuzēļi.
 Ui, ui, ui! eina pulkas bernuzēļi.

Atsirado isz to pulkelio —
 Asz priplauksiu vainikēlio,
 Ui, ui, ui! asz priplauksiu vainikēlio.

Vainikēlio nepriplaukē,
 O mergelē gvoltu szaukē,
 Ui, ui, ui! o mergelē gvoltu szaukē. —

5.

Pas tēveli augau,
 Vargų nepažinau:
 Už stalo sėdėjau,
 Per langą žiūrėjau.

Kieme szoka jaunimēlis —
 Ir man pasigrozējo
 Szokt, szokinēti,
 Praszau tancevoti.

Sav' asz jauna sesutēlē
 Vargelin ipuoliau.
 Sēdan vežiman,
 Vainik's nupuolē.

Iszeik mano motinēle,
 Paduok vainikēļi.
 Vainikā sekdama
 Gailiai suverkē.

Cit, neverkk, motinēle,
 Jau asz nesugrīžsziu,
 Kad ir ateisiu, kad ir atvažiuosiu,
 Pas tav', motinēle, darbelio nedirhsiu.

Ingijau berneli,
 Pažinau vargeli,
 Kaip rutų darželi prieinu.
 Jau gailiai nusiverkiu. —

6.

Ach, berneliai, bernužēļiai!
 Kur mes pasidēsīm?
 Nuo . . . *) prakeiktųjų
 Niekur neiszbēgsim.

*) Čzia turbut užtylėtas žodis: maskolių. R.

Atsirado dabur ponai
Kad.....ima,
Rankas risza su virvelēms,
O kojas lenciugais pina.
Vienus risza, antrus veza,
Treczius pēkszczius varo,
Kaip žvēriems kantriems
Vienoj trioboj guoļi daro
Ant sziaudų galelių,
Ir pastato po tris sargus
Po kožnu langeliu,
O žadējo bernužēliams vargus. —
Iszrinktiniai prakeiktujų
Szalim joja raiti,
O mes broļiai isz brolelių
Vidur pēkszcziu keliu.
Verkē tēvas ir mocziutē
Vaikus savo izsleisdami,
O mes verkiam broļužēļiai
Senius varguos palikdami.
Randa sesēs ir broleļiai
Siratēlēms izsleisdami,
Liepti gieda žaunierēļiai,
Plēszia szirdis užkirsdami.

7.

Margi dvarai, margi dvareļiai,
Deimanto langēļiai.

Sode auga žali lapeliai,
 Randonos uogelės.
 Augino manę motinėlė
 Kaip darže rutelę,
 Augidama pažadėjo
 Jaunamjam bernelini. —
 Atjoja bernas pirma
 Per lygų laukelį
 Ir pririso bėrą žirgą
 Pas rutų darželį. —
 Ir įszoko bėras žirgas
 In rutų lovelė, *)
 Ir pamyne žalias rutas
 Po bėra kojele.
 Verkė ruta ir mėtelė,
 Verkė drauge lelijėlė,
 Verkė mūsų panaitėlė
 Rutų vainikėlio.
 Neverkk tu, rutele,
 Neverkk mėta, lelijėle.
 Neverkk, mūsų panaitėle,
 Rutų vainikėlio.

8.

Ej tu karvel', karvelaiti,
 Tu augsztai lekiioji,
 Nulėkdamas pievoj žalioj
 Sav žoles lasioji.

*) Gręda.

Ei tu sakal — sakalēli,
Tu placziai ulioji,
Po svetimą jau szalelę
Navinas neszioji.

Girdziu aszai naujienelę,
Bet nelabai puikia:
Girdziu mano panaitelę
Rytoj szliubą ima.

Tegul veda, tegul teka,
Tegul szliubavoja,
Bērą žirgą pabalnosiu
Ir asz tenai josiu. —

Paziurėsiu, padabosiu
Bei gražus parėdkas,
Szilko, aukso sziubose,
Deimanto vainikas. —

Veda pana per bažnycią,
Ant galvos vainikas,
Labas rytas panaitėle,
Asz pirmas jaunikis.

Sėdi pana lomkos'
Tarp visų panelių,
Kaip ir danguj mėnuo
Tarpu žvaigždelių.

Taip mūsų panelė
Panom kloniojanczioms,
Kas tai užregėjo
Gailiai verkenczią. Finis.

9.

Prisėjau rutų darželį – rutų darželį.

Prijojo kiem's svetelių — kiem's svetelių.

Matule mano senoji – mano senoji,

Priimk svetelius jaunuosius — svetelius jaunuosius.

Dukrele mano mieloji – mano mieloji

Ne mano sveteliai, tai tavo — tai tavo.

Matute mano baltoji – mano baltoji

Ir aszai nekito – tavo, nekito – tavo.

Už balto stalo sėdėjau – stalo sėdėjau,

Su dieveraicziaiais kalbėjau – dieveraicziaiais kalbėjau.

Dieverys tarė gerdami – tarė gerdami:

Buk sveika mūsų martele – mūsų martele!

Nepramanyk vardelio – nepramanyk vardelio,

Dar asz ne jūsų martelė – ne jūsų martelė –

Paczivo tėvo dukrelė – tėvo dukrelė,

Devyniu brolių seselė – brolių seselė.

Margam lopszelij liuliavau – lopszelij liuliavau,

Aukso žiedeliais bovijau – žiedeliais bovijau.

Kalnuose pjoviau rugelį – pjoviau rugelį,

Lankose grėbiau szienelį – grėbiau szienelį.

Finis.

Iszraszytos visos isz senobinių rasztų ir nuo senobinių giesminįkų, kaip anas dabar gieda. —

*

*

*

20—XI—1848 m.

3 Gruod. 1848 m.

Guodotinas Drauge

Geradėjau!

Apturėjau tris lietuviszkas knygas: Apie Apynių auginimą, Tabako auginimą ir Padauginimą bei užlaikymą biczių; kai po svarbus datyrimai ukinjystėj. — daug užimanczio ir naudingo suteikia — pertai su padėka siuncziu ir asz atspaudytų lietuviszkų dainelių a. a. kun. Drazdaucko — turiu dar daug pažadėtų jo rankraszczių su atminimais, ką turėsiu už reikalą prisiųsti. Dabar iszrasdamas jo ypataž užsitikimiausia, daneszu apie atsiųstą ukiszką veikalėlį aiskiai ir suprantamai paraszytą:

„Su knyga giminės Moygisų isz surinkimo bajorų Kauno pas Didumą Petrapilės Geradėjo — trisdeszimtoj' dienoj perėjusio mėnesio, daljoj penki tukstancziai penki szimtai penkioliktoj — katras buk milaszirdingu ant musų veislės ir priglausk po sparnu savo apiekos“. — Idant užtektų ant popieros ir atspaudinimo dadedu dvideszimts penkis rublius sidabru; kas tuom užsiima geriaus tyrusiai Ypatai geriausiai žinoma, — gavęs žinią, kiek dar turėsiu dadėti, teikkis trumpam laike daneszi. — Nors, kaip žinoma, esmi nabagas, tarnaudamas auginu vaikuczius, vienok mano geradėjui nebusiu sunkenybe — o ant kiek mažiaus kaszto, ant tiek milaszirdingiau — tegul kad ir popiera nebus velininė, kad tik pats veikalas butų senu ir ilgu atminimu musų rupestų. Vertingai Ypatai geriaus žinoma forma, kaip mums sodiecziams. — Labiausiai trukdymo ir naujų dapildymų negeiscziau, nesa

dėl mūsų prie darbų toki dalykai nesmagūs. Principalas mano drucziai serga puslės liga, buvo keli „consilium“ — išgydyt negalima, pailgina sopulingą gyvenimą, ir tuom laik atsitraukti man į tėviszkę ir dėl reikalų negalima, pertai tunau ant vietos — darė urėdiszką testamentą — viską pripažino savo anukui Vladislovui. —

Kupiszkių kaime cholera ir palei Vizun'ą atsinaujino, vienok netaip smarki yra, kaip kitose gubernijose. —

Užderėjimą siaų vasarą turėjome gana gerą, tik daržovės suvis pigios, nieks nei nesiklausia. — Rygoj visai mažai moka. — Duonos yr', bet dantys visai susimąžino — ant mažų vaikų szkarlatina, o suaugusiems ant gerklės labai tankiai užstoja, ant galo buvį Visogalinga Apveizda užlaiko. Apie veikalelį pasirupik ne dėl atsižymėjimo tarp žmonių, bet dėl neatbutino reikalo — lauksiu meilingos žinios trumpam laike, o dabar su pilnu užsitikėjimu siuncziu ženklą tikros guodonės, su kokia geidžiu likti iki grabui dėl mano Geradėjo Ypatos

gerai velyjantis tarnas Kazimieras
Moygis.

1848 m.

Lapkriczio 7 d.

isz Oventos.

* * *

Maloniausias mano
Geradėjau!

Nuo seniai neturėjau laimės susiraszyti su labai guodojama Tamstos Ypata, ir to didžiausia priežastis — netekimas mano principalo, prie kurio per dvidešimts septynių metų

tarnystę prisiartino mano szirdis pilnume rimtumo ir guodnės, kaip prie tėvo; asz gyvenau tiesose prielankaus sunaus, jis gi turėjo apsaugoti buvį mano ir mano vaikų, budams viengungiu ir gana turtingu, iszsirinko ipėdinį savo turto, kurs taipgi skaitė ir užtikrino manę kaipo sąbrolių; bet smertis pirmutinio, o atmaina giliuko kito, permainė visą sistemą, užmirszta buvo praeitė — tvirtinant, kad gana prižadėt; o dalaikyt tai perdaug; kaip tik luvis mano persimainė, apsigyvenau menkoj savo tėvyzskėj. kur iszauklėjimą gentkartės pertraukt arba permaintyti butų nusidėjimu ir negalimu dėl žmogaus su karszta dvasia, pertai atsiėjo užganėdīt didesniu užsiėmimu, sunkesniu darbu, sveiku apsvarstymu ir didesniu rupestin-gumu, o szis tai privertė apleist ant valandos augsztesnius ir mielus užsiėmimus mano gyvenimo, atminimą senos ir bran-gios prietelystės ir priderystę draugiszko dėkingumo, kurio-mis turiu pripildytą savo dvasią ir iki szioliai kentėjau ir il-gai neatradau laiko nusiųsti rasztelį, pats tylėdamas; ant galo atsipeikėjau kiek isz gailesczio, jaucziu, jog gyvenu, o paei-liui skaitau svarbum pasisekimu, kad galiu papiesztį Malo-niausiam mano Geradėjau — per atsitikusią progą, tai yra: per važiuojantį prabaszczių, kurs buvo liudinįku mano gyve-nimo. — Tasai dirbo Vieszpaties Vyninyczioj prie apdailinimo tos vietos ir iszlavinimo proto be geros padėkos, asz gi isz dalies ukėsystės, — padėjom draugijai. Dabar, kada apreiszkė apie iszvažiavimą, kad atlankyti gyvenimo vietas mano Ma-loningiausio Geradėjo — papiesziu sziuos kelis žodžius apie nuobodžią mano praeitę, vienok su tuom užtikrinimu, kad vi-sados iszsiilgstu mielų mano užsiėmimų, ką rasite kaipo da-rodymą mano Atminimuose Lietuvos, kurie į biurą Dauggalin-

go diecezijos P'iemens pateko — staiszkame apraszyme Kovarskos parapijos 1851 m. ir biskj susiramines savo užsiėmimuose, prisiųstinėsiu — kaip greit gausiu adresą dabartinio Tamstos gyvenimo — o dabar siuncziu užtikrinimą dėkingos ir augszcziausios g'pėdonės, su kokia be atmainos liekuosi mano Geradėjui tikrai prielankiausiu geriausiai velyjancziu tarnu. —

Kazimieras Moygis.

1852 m.

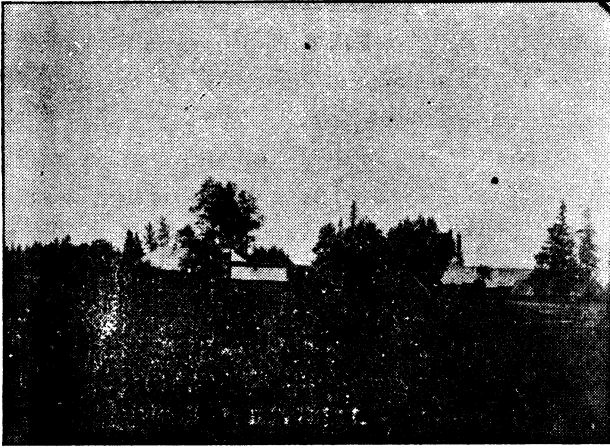
Rugsėjo 15 d.

isz Zaviesiszkių.

Kun. A. Pabrėžos laiszkai.

Dauggalis Pone Geradėjau!

Jau daugiau metai kaip buvau Linkimuose: pagaliaus priežastis labai yra reta aplankyti Linkimus; todėlgi tiktai isz Tamstos laiszko gavau žinoti, jog Tamstos motina persikėlė į amžinasti, kurios duszią mylistingiausias Dievas teiksis apvainikuoti laimės vainiku. — Kas link dviejų rublių patalpų slapta siuntinyje, o paženklintų dėl atlaikymo 2 szv. Miszių už duszią Motinos, netik nuėjo į rundo izdą, bet dar ir manę privertė urėdiszku įsakymu, idant dadėcziau dar savų jų 180 kap. sid. — Tai tatai buvo priežastis, jog asz užvilkinau atsakymą apie apturėjimą siuntinio. Kadangi gavęs isz Palangos paczto paszaukimą, pats negalėdamas ten nuvykti ir jį pasiimti, (nėsa dabar kunigams yra uždrausta važiuoti be paszparto į svetimą guberniją), iszdaviau paliudyjimą pasau-

KIVILIAI.

KIVILIAI ISZ PRIESZAKIO.

liszkai žmogystai dėl paėmimo. Akiveizdoje to žmogaus at-
riszo siuntinį, o kaip rado gromatą ir 2 rubliu, poczmeisteris
su piktumu pareikalavo, kad būtų užmokėta 180 kapeikų bau-
smės. Kadangi virszminėtas žmogus tame dalyke jokio da-
leidimo nuo manęs neturėjo, be nieko pargrižo iš Palangos;
o aš, nežinodamas kas tai tokis būtų, kurs manę pastumėtu
ant mokėjimo bausmės už jo nemandagų siuntinį, visai buvau
išsizadėjęs to siuntinio. Bet sžtai 1 d. Augusto ateina urė-
diszkas įsakymas pas kunigą gvardijoną, idant iš mano ulgos
atmusztų 180 kap. prigulinczią bausmę už slaptą siuntinį po-
ros gromatų ir poros rublių. Labai tas manę užgavo; vienok, ne-
norėdamas dėl mažmožio tasytis su rundu, turėjau reikalaujamą
sumą pristatyti į pacztą ir tokiu budu szis siuntinys tik dabar
manę aplankė. Bet idant daugiau tokių paikių siuntinių nesių-
sti, szirdingai meldžiu.

Pereitą metą daėjo į mano rankas szios knigutės:
Apie auginimą Apynių ir Tabako ir tapo išsziystos į paskirtą
vieta. Lygiai ir szį siuntinį, pasitaikius gerai ir atsakancziai
progai, bus mano pereiga išsziusti į paženklitą vieta.

Nors jau man smertis ant nosies, vienok, jei ana lietu-
viszka Istorijėlė be sunkumo bus man prisiusta, nužemintai
meldžiu, tikt su paaiszkinimu jos prekės ir kam ją turiu ati-
duoti, kadangi į Peterburgą nenorėcziau per pacztą siusti.

Cholera jau ir Žemaitijoje pasirodo, o pagaliaus ir Krė-
tingoje, bet beveik tiktai vienus žydus, o ypatingai žydų mo-
teriszką lytį užpuldinėja. Tacziaus Krėtingos cholera daug
kitoniszką turi paveikslą, kadangi žmogus, užgautas taja,
umai įgauna didį szaltį kojospna, rankospna: tuoju krinta ant
žemės, pajuosta ant veido ir veik beveik apmirusiu lieka. —

Tacziaus iktolaik mažai kas numirė, gelbsti tokius drucziai trindami su spiritu ir tokiu budu sugražina jiems gyvastį ir sveikatą.

Szij metų pavasariop neatgailystanjamus mūsų kun. Enrikas Stoczkauskas, provincijų Tėvau, su sziaja pasaule atsisveikino. — Vakargi vakare buvęs Krėtingos kamendorius kun. Žeglinskis, visus metus ant skaudulių (voczių) neperkianciamai sunkiai kojose sirgęs, persineszė į amžinastį. — Vecziuosegi Motiejus Rimavyczius, žmogus labai senų metų, pernai pasimirė.

Szventoms Jusų maldoms pasivesdamas, pasilieku su didžiausia guodone

Dauggalingo Pono Geradėjo Žemiausias tarnas
Kun. Ambrazas Pabrėža, Tercijorius.

1848 Ruggpjuczio 5 d.

Lotyniszki ir žemaitiszki medžių vardai.

1. Quercus.— Oužuls. Qu. Robur. Oužuls wysurtynesis.
2. Fagus sylvatica.—Buks gyryynis.
3. Fagus castanea.— Buks Kasztans.
4. Aesculus Hippocastanum.— Kasztans wysurtynesis.
5. Ulmus campestris.— Winkszna ganiklyyny.
6. Fraxinus excelsior.— Ousis wysurtynis.
7. Acer.— Klaus. (A. platanoides.— Kl. joworweydis).
8. Carpinus betulus.— Skrobla wysurtynioji.
9. Tilia.— Lyipa. { T. parvifolia.— L. mažlaapy.
T. vulgaris.— L. wysurtynioji.
10. Betula.— Beržus. { B. alba.— B. wysurtynis. v. baaltasis.
B. fruticosa.— B. žiurksztintasis.
B. nana.— B. kweežis.

11. *Alnus glutinosa*.— Alksnis glyytesis. (v.) Joudalksnis.
 12. *Populus tremula*.— Tapolis Apuszy (v.) Apuszy.
 13. *Robinia*.— Žyrnmedis.
 14. *Pyrus Malus*.— Gruszis, Obelys. (v.) Oobelys.
 15. *Cerasus*.— Wyzsny.
 16. *Coryllus avellana*.— Lazda wysurtynioji.
- I. Gouba. — botanicznie: Winkszna Gouba. triwialnie: Gouba.
- II. Skrobla. — botan. Skrobla wysurtynioji — Caspinus *Betulus*.
- III. Winkszna. — bot. $\left\{ \begin{array}{l} \text{Winkszna ganiklyyny. - Ulmus camp.} \\ \text{Wink. kylausioji. - Ulm. excelsa.} \end{array} \right.$

Tie du gatunkai auga Žemaitijoje.

P.S. Kunigas Fabijons Barkauskas, mūsų architektas, mano Mylestingamjam žemiausius savo uklonus prisiunczia.

Kun. Plauszinskis, buvęs Linkimų altorista, persineszė ant gyvenimo į Beitygalą. — Kadangi knigtutė apie Bites, užadresvota dėl jo, taigi neturėdamas jokios progos į Beitygalą, ketinu ją jo broliui, gyvenancziam Dauksziuose, paduoti su iszlyga, idant szis prie progos persištų ją savo broliui. — Togi Daukszių Plauszinio pamirė jaunintėlė pati szį metą.

Dabar Linkimuose yra klebonu kun. Gozdauskis, giminaitis nominato vyskupo. — Altorista gi yra jaunas kunigas, buvęs Laukžemės komendorius, kurio pravardės nepamenu.”

P a s a r g a. Užlaikome originaliszką statraszą, iszskyrus lenkiszką o su balsakircziu, kurios vietoje padėjome u. Red.

*

*

*

Oct. 10 d. 1848 m.

Mylestingas mano Brangusi

Siuntinys ir dabartinis su pora knygų ir pirmiausia su 4 rubliais pilnai daėjo maėo rankų: už ką kuoėemiausiai acziu. 140 kapeikų, prigulinczius Ponui Geradėjui nuo manęs už dabartines knigėles, man prisięstas, o paskirtas už duszias tėvų ir kaimynų, pasiliekanėzių užmirszyje, apvercziau ant obligacijų misziaunų, užraszydamas szeszias skaitytas obligacijas: kurios, nors negreit, vienok atsilaikys.

Pas mus cholera (apie kurią minavojau pereinioje korespondėncijoje) jau tikrai įvyko: nors ne taip daug, vienok, jos užgauti, beveik visi pasimirė, o ir ik sziai dieniai mirszta, labjausiai isz praszų žmonių.

Isz Linkimų parapijos ant S. Pranciszkaus jokio žmogaus nesulaukiau, todėl nežinau kaip ten jiems einasi kas link sveikatos.

Knigėlės apie Bites tikrai tapo iszsiustos ir per isztikimas rankas: todėlgi žinia, kad kožna pasieks savo vietą.

Mano sveikata ženkliai sumažėjo taip toli, jog trepais užėjęs ant augszto, gerą valandą turiu ilsėti. — Užpereinioje savaitėje buvau pasidavęs kosuliui su įvairiais skausmais isz visos krutinės ir blužnės, nuo ko Dievas teikėsi manę pagelbėti per pagelbą daktarų palengvinanczių. Labjausiai-gi vaistai sekanczio recepto labai pagilavo, kurį drįstu czia patalpiti:

Rp. Rod. Althacae
Folior. Althacae una unc. j.
Conscissis: infunde aqua bulliantis Libra iij
Coque per semitiosam
Colaturae adde
Kali carbonici drachmam j.

Sacchari albi ad gratam dulcedinem Misce.

Ps.— Kas dvi valandi imti vasardrungnos po puodelį. Reikia atminti, jog kali carbonicum negali buti tankiai vartojamas. Todėl-gi syki jį vartojęs viename recepte, toliaus jo neimti, bet vieton jo imti Nitri depurati vieną drachmą. -Prie rengimas tas pats, kaip ir pirmame recepte.— Prie szaknų ir lapų Attei, po atvirimui, galima dadėti Florum Althacae Unc. unam.— Tie žiedai sutrupinti beriasi į dekoktą dar karsztą — iszsimaiszo ir, po uždengimui sudinėlio, laikosi iki atvėsiant; tada persikoszia dekoktas per drobę ir daugiaus dasideda pagal receptą. Vieningai iszrasziau dėlto, jog manau Mylestingąjį nesveikuojančią su kosuliu ir slogomis (kataru). Jeigu turėtum kosulį labai smarkų: velyju vartoti Olei Olivorum de Provans, isz pradžių po pusę drachmos, o toliaus ir drachmą tris syk ant dienos, ar tai su priderancia arbata, arba taip sau.— Ant paliuosavimo flegmos plaučziuose labai sunkios: ženkliai pagelbsti nuo cigarų pelenai arba isz tabako lapų, prigulincziai sudegintų ant geležinės blekės. Imant tų pelenų po kavinį szauksztelį saldžiame karvės piene, arba kitame kokiame prideranciaime dekokte kiek sykių ant dienos.

Nuo duszios velydamas pasitaisymo Jo sveikatai, pasi-
slikeu ant visados su augszeziausia guodone Dauggalingo
Pono Geradėjo

Žemiausias tarnas kun. Ambraziejus Pabrėža,
Tercijorius.

*

*

*

Dauggalingam Ponui Geradėjui

kun. Pabrėža siunczia

kuožemiausią savo guodonę, labai nužemintai dėkavodamas už Jo mylestingą atmintį dėl jo, o po draug praneszdamas apie tai, jog mūsų kłosztoriuje nebuvo tokios asabos, kuri norėtų apsiimti darbu taip sunkiu, jau tai dėl didumo veikalc, nėsą 1040 pervirsz laksztų arkuszinių turinczio, jau tai dėl sunkaus (dėl nepratusio žmogaus) prižiurėjimo ir užlaikymo visų ženklų ortografijos pamarinio – Žemaitiszko: o juos ap-
leisti baisus pasidarytų paniekinimas viso veikalo.— Paga-
liaus ir už kłosztoriaus vargu rasti taip sugabią asabą prie to
darbo, nors gausiai apmokamą. Kadangi kožnas raszyme
panorės greit mojoti, o tuomi pacziu ir raides padarys neaisz-
kias ir negalima, kad jis neapleistų ortografijos ženklus, o ga-
lima pasitaikinti, kad ir žodžius apleistų. Kasgi, klausiu, už-
bėgs tam piktam, jei perraszytojas tukstanczius apsirikimų
padarys raszyme?— Ant noro tulų Tamistos asabų, savo bo-
tanikoje ant marginesų prirasziau vardus lytiszkus ir gatun-
kinius kožno augmens: ir ant galo veikalo priduriau rodyklę
lytiszkių vardų.

Ką tik pradėjau raszyti Pridurą alias priedą dėl savo bo-
tanikos, kuri, jeigu Dievas pavelys parasyti, talpins paczių
lytiszkių vardų 329, nors kožna lytis labai mažai turės gatun-
kinių augmenų, nėsą beveik tie tiktai įsiraszo, kurie reikalin-
gi prie vaistų ir kone visi užrubežiniai*)

*) Pabaigos szio laiszko nerandama S. Daukanto popie-
rose. Rėd.

Laiszkas vyskupo M. Volonczansko į S. Daukanta.

Maloningas Pone!

Du Tamstos laiszkus su užsiganėdinimu aplaikiau — prie pirmo daėjo į mano rankas du egzemplioriai knygutės apie iszdirbimą tabako ir apinių — paraszytas nesulygintinai lengvesniu liežuviu, kaip pirmesni Tamstos darbai. Užszią dovaną labai, labai dėkavoju. Antrame laiszke iszreikszta, kad tie veikalai yra ir Rygoj' — turbut nori, kad pargabencziau juos į Žemaitiją — ką ir galiu padaryti, kadangi Tamstos kasoje' jau yra apie desėtkas rublių.

Isz lietuviszkai — žemaitiszkų naujienu tiktai tą galiu daneszi, kad rasztas mano jau iszėjo isz po spaudos. Ponas Zavadzkiš Vilniuj atmuszė 1,500 egzemplioriu — kiekviens susideda isz dviejų tomu; pardavinėsiu po 1 sid. rubl. Dar tik 5 egzemplioriai man prisiųsta, kaip tik ateis transportas, neužmirsziu ir Tamistą apdovanoti savo darbu.

Apart to vikarijuszas kun. Szureviczia iszguldė ant žemaitiszko liežuvo ir iszdavė po vardu „Maldos ant Didžiosios Nedėlios.“ Yra tai maža, kaip elementorius, knygutė, kurią iszdavėjas iszdalino dykai.

Kun. Przyrgauskas be perstojo raszo, bet viską lenkiszka. Nevienas ir ant manęs rugoja, kad nelenkiszka iszdaviau.

Kun. Montvid, Siadkos klebonas, visą pavasarį serga — turėjo vienoj ausij szunvotę ir ant jos visiszka apkurto — dabar jau ezia skaudėjimą kitoj ausij — žodziu organizmas jo silpsta. O gaila! nes žmogus yra labai doras.

Kun. Daukszos be mųs nieks neatspaudis — kad pralob-

cziau, gyventume isz pusės ir uždėtumėme Žemaitiszką akademią — ką duok Dieve!

Mūs nominatą užponavo skupumas, gvoltu rėkia kad reik kur iszleisti pinigą; užtat nuo jo dėl literatiszkų reikalų jokios pagalbos tikėtis negalime.

Pavasarij turime labai ankstybą ir sziltą, tik dabar pradėjo ponavoti szalnos. Užderėjimų galimą tikėtis gerų. Vasaroją jau pora nedėlių kaip sėja.

Tą iszreiszkė didelis guodotojas ir mylėtojas
Tumstos Ypatos Motiejus.

Varniuose
23 Balandžio
1848 m.

Laiszkas V. Norbutto į vyskupą M. Voloncezauską.

Dauggalis Pone

Geradėjau!

Isz priežasties daugelio aplinkybių negaliu dabar pats pributi į Varnius ir iszreiksšti mano paguodoną visiems, kuriuos guodoju — o vėl turėdamas mažą reikalėlį, — už tat susimisliau kreiptis prie Dauggalio Pono Geradėjo su savo praszymu — tikėdamas į jo dėl manęs maloningą prielankumą, kurį jau ne sykį atjaucziau. Girdėjau, jog p. Jankevyczia ant tolimesnio laiko jau nebebus sekretoriumi Jo Kunigiszkos Didybės, ir buk ta vieta buvo suteikta Ponui Alex. Morui, dabartiniam marszalkos sekretoriui mūsų paviete. Tas manę apeina, ar tas paskalas teisingas ir ar p. Moro sutiko priimti tą vietą. Manau, kad

PAPILĖ.

PAPILĖS KAPINĖS KUR YR' DAUKANTO KAPAS.

tas viskas turi but zinomas Tamstai, o dėlto praszau taipgi ir man apie tai daneshti, — ne dėl kokių intrigu, Dieve sergėk, — užtikrįdamas, kad jeigu tas yra paslaptis, tad ir asz pataikysiu tą paslaptį užlaikyti.

Labai persipraszau, kad įdrįsau apsunkyti Poną Geradėją, bet atkartoju, kad Tamstos gerumas yra priežastimi to drąsumo.

Jo Kunigiszcai Didybei siuncziu gilią guodoną, pakol ypatiszcai, prie pirmutinio rogēm kelio, tą atliksiu.

Sudėdamas izreiszkimą tikros guodonės, lieku

Dauggalingo Pono Geradėjo tarnas
VI. Narbutta.

Czuiniai (Kurszo par. Sziaulų pav. R.)

12 Lapkriczo

1853 m.

Laiszkas kun. Daukanto pas Simaną Daukantą.

Brangus mano Giminaiti!

Už didžiausią sau laimę laikau, jei galiu kuom patarnauti P. Geradėjui — su mielu noru ir dabar įieszkojau progos persiųsti tokias sėklas. Bet iz to kraszto nieks nebuvu — tik dvi mergiszczios mieszczionės, gerai pažįstamos p. Kotarskiui, kuriam patarnus, įteikiau joms už pusrublį ir jos man prižadėjo atneshti ant panedėlio 4 d. Gegužės ir atiduoti starszinai Malonui, ketinanciam tą dien važiuoti į Skuodą, dėl perdavimo Pruszinskiams, resztą siuncziu atgal

Tamstai Geradėjui. Kas link sveikatos, tai nekaip einasi, kas dien didinasi galvos skaudėjimas ir įsitempimas gyslų ant sprando, taip kad kaip kada mislys pradeda maiszytis galvoje, ypacz kad užsiimu proto darbu arba raszymu. Isztariu savo padėką Tamstai už miltelius nuo blusų, atsįņstus isz Rygos dviejuose butelukuose.

Turėjome tokią iszkilmę, kokios niekas neatsimena Kalvarijoje. Ganytojas savo meilumu visus nudyvijo.

Linkiu Tamstai sveikatos ir visokių Dangaus geradėjyszių.

Tikrai mylintis kuzinas
ir D. P. Geradėjo tarnas
Kun. Daukantas, pamokslinikas.

1852
Gegužės 5 dieną
Kalvarijoje.

Laiskas Jono Szekiero ir Povylo Buyveno pas Majorą.

Daggalingas Majore
Geradėjau!

Trumpa pasimatymo valandėlė suteikė man dang linksmų atnininimų. Turėjau viltį dar pasikalbėti, bet ant mano nelaimės atsitiko, kad negalėjau pasimatyti. Naudodamasis isz palikto adreso, pasiryžau sziądien paraszyti kelis žodžius.

Isz įvairių priežasczių nusiminusiems nekencziamas lie-tus dar daugiaus daėdė ir kiekvienas męs tautietis turėjo kęsti tą nesmagumą. Neturėdamas jokio smagumo vasarą, il-

sintis po nrėdiszkų užsiėmimų, varoziau lapus istorijos Pribaltijos sodybų, bet czia man stokavo paaiszkinimų. o ypacz tų žinių, kokias bucziau galėjęs dasižinoti nuo Tamistos, nes czia apie tai neturiu su kuom nė pakalbėti, ne tik ką dalītis nuomėnėmis. Pertai tankiai minėjan nors trumpą, bet mielą pasznecką su Tamista. Apgailistauju, jog taip didis tolis mus skiria. Negaliu iszaiszkīt, ant kiek iszsilavinau žiniose, žinau tik, kad labai menkai. Dabar skaitau Rhesą ir nekuriuos kavalkėlius lietuviszkos kalbos, kuriuose atradau platesnę dirvą dėl pasikalbėjimo apie tą kalbą. Tarp kitų turiu gražų vertimą Poszkevicziaus „Pargrižimas Karpinsko isz Varszavos“ ir isztrauką isz Ovidijaus, kuriuos Tamistai, kaipo mylėtojui savo kalbos, pasirupisiu atsiųsti, o po draug ir porą isztarimų ant Burtinikės, jei neapsunkisiu tuomi Tamistos knygyno.

Naujienu dėl suteikimo neturiu jokių, nes viskas, kas pas mumis dar nauja, tai pas Jumis jau pasenę. Asz norėcziau ką nors girdėti isz sostapilės naujienu ir dėlto gal Guodotinas Geradėjas paraszys kelis žodžius. Prie sostapilės naujienu prigulėtų žinia, ką nutarė Senatos po perstatymui Kauno valdžios apie urėdus – man tai žingeidu, nes 15 Rugšėjo p. m. padaviau praszymą Justicijos ministrui, ant kurio ikszioliai neturiu atsakymo, bet tuomi neiszdrįstu apsunkīti Tamistos, kadangi tas užims brangų laiką ir patrauks kasztus.

Tarp Panevėžio gyventojų yra Tamistos pažįstamas T. Povylas Buyvenas, kurs užims vietą sekretoriaus Tamistos pavaldinėj. Su juom tankiai susieiname ir pasikalbam apie pamarines vietas.

Užbaigdamas šiandieninę korespondenciją, atsiduodu prieteliškai Tamstos malonei su didele guodone

1844 m.

Dauggalingo Pono Geradėjo

Spalių 30 d.

žemiausias tarnas

Panevėžis.

Jonas Szekier.

Neseniai gavau kelis pinigų, kuriais padidinau mano rinkinį.

1. Julijos Augustos nuo 9 m. po Kristui.
2. Aleksandro Severo, 222 ,, ,, ,,
3. Maximino Pijaus ,, 235 ,, ,, ,,
4. Gordijono ,, 238 ,, ,, ,,
5. Pilypo Arabo ,, 244 ,, ,, ,,
6. Sarino, kurio chronologijos dar nedasekiau.

Szviešiausias Majore

Geradėjau!

Turbut dar nežinai, kad aš Panevėžij. P. Grenbergas nežinia dėlko manę taip greit perkėlė iš Telszių, kadangi (kaip pats girdėjęi) sakė: „Pasveikinu Jumis sekretorinui Telsziuose“. Štai Tamista, ar ne tiesa, jog pono malonė ant margo arklio joja. Ką daryti, reikia viską nukęsti ant svieto.

Susimildamas Majore Geradėjau, neužmirszk apie Hrycevicziaus ir Sielickio popieras, kurias užsiženklinai Skuodij. Daneszkie man, ar raszė p. Jonas Jankeviczia apie reikalus su Bulgarais ir turėk savo malonioj globoj savo tikrą tarną

Povylą Buyveną.

Šis laiszkas rastas tarp laiszky S. Daukanto, raszytas pas tulą Majorą, kurio pravardės nežinom. Red.

Laiszkas P. Skrzetuskienes pas S. Daukantą.

Dauggalis Geradėjau!

Kad bucziau ir poetka, negalėcziau pasemti žodžių, kuriais galėcziau padėkavoti už tokį jo rupestringumą. Tegul Dievas Jums atlygįs. Nemislyk Tamista, jog dovanai triusei; Gegužio mėnesij, arba dar ankscziaus atsiųsiu užmokestį. Tik nelaimė, kad pacztas dar manę suvadžiojo, nes paszaukimas (pavestka) tik į 8 nedėlias daėjo; pertai pasivėlinau, ir nežinau, ar siuncziamas praszymas daeis pas prokurorą priesz senatų nusprendimą. Matau, jog esiu nelaiminga ir apleista isz visų pusių. Vien tik Tamistos meldžiu pagalbos, darbas Tamistos nebus veltuo. Tai iszreikszdama ir atsiduodama po Tamistos globa, laikau sau už garbę pasiraszyti Dauggalio Pono Geradėjo

14 - 9 - 1840 m.

žemiausia tarnaitė

Melosaicie.

Petronelė Skrzetuskienė.

Szis laiszkas matyt raszytas kokio rasztinikėlio. Pasiraszymas P. Skrzetuskienės rodo ją buvus menkal mokįta ypata. Red.

Laiszkas F. Borkancko pas S. Daukantą.

Dauggalis Pone

Geradėjan!

P. Joną Soroko vos užspėjau Palangoj, kadangi jis turėjo važiuoti į Mintaują į kanceliariją, nes nežinia dėl kokios priezasties neteko vietos pas Palangos Policmeisterį. Budamas ant iszleistuvių, atsiminiau apie Tamistos rankrasztį, kurį sujieszkojęs įdavė man ir dabar asz jį turiu prie savęs ir noriu užklausti Dauggalio Pono Geradėjo, kaip įsakysit, ar kam perduoti, ar per pasiuntinį atsiųgti Tamistai. Buk taip malonus, daneszsk man, o asz viską iszpildysiu. Jonas Soroko neteko dėdės, Garzdų klebono ir pirm poros mėnesių bro-

lio kunigo taippat iš Garzdų.

Dabar atvažiavo iš Mintaujos dėl apskaitymo daigtų ir pasiėmimo prigulinczios jam dalies, bet paėmęs neapmokėjo visų skolų. Dievas žino, kas darosi su dabartine jaunomene. Bet gana to. Neseniai buvau Alsėdžiuos pas Nominatą: biblijoteka jo labai puiki, nors nedamatau, bet rascziau ką paskaityti ir pasilinksmi. Nominatas mandagus, geras, ir net perdaug priimantis. Visas Balandis pas munis labai szaltas; ledo nors jau nematyti, bet tie szalti vėjai puczia nuo jus. Iš Dievo malonės dar mes iki szioliai sveiki ir linkim Dauggalingam Ponui Geradėjui sveikatos; o gal jau pasveikyti kuomi Poną Geradėją, pasiliekant su didele guodone

Dauggalingo Pono Geradėjo

Gegužio 2 d.

žemiausiu tarnu

Krėtinga.

B. Fabijonas Borkauckas.

GIESME.

Sziltas alus ką padarė!

Prie malonės mus privarė.

Dėlto žydų pikta viera,

Kad jų yra maža miera.

Dėlto tiesos nėra.

O Orelis midų laiko,

Kursai gērė, tai paklaiko.

Dėlto žydai pasigavo:

Tur arielką, alų savo.

Dėlto virszų gavo.

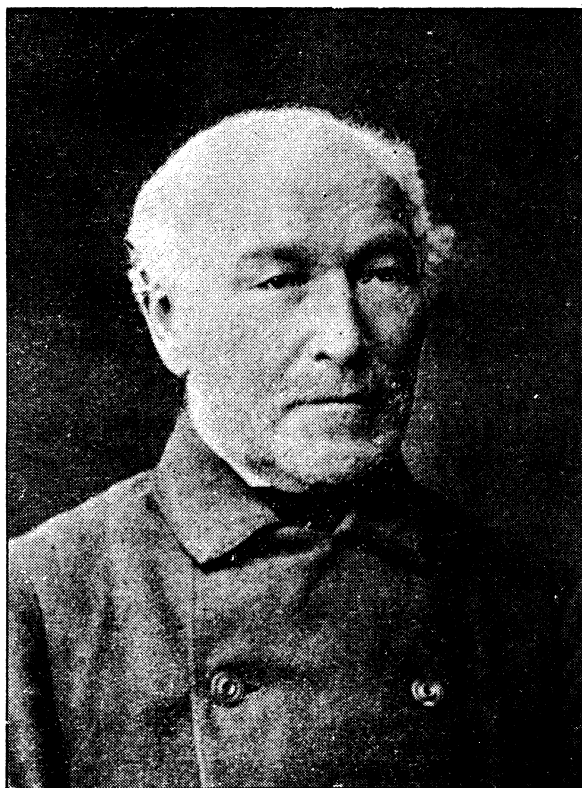
Už szesztoką laszus ėmęs,

Ir ant stalo pasirėmęs.

Varpai zvanij' bažnyczioj,
O girtuokliams karczenoj.

Dėlto ne pirmoj.
Eik tu, latre, pijonyczia,
Perstok gerti, į bažnyczią.
Jei tu gerti nepaliausi.
Tai su žydu pekloj bliausi.
Ach, unt amžių kauksil

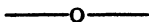
Dovanok Tamista Geradėjau, kad czia priduriu giesmę. Nemoku gerai žemaitiszkaĩ raszyti, bet tą giesmę dar priesz trisdeszimts metų su kunigu Grossu Datnavoj giedodlavom. Buvau paskolinęs ją kitiems ir jau kaip tik atradau ir perrasziau; dabar siuncziu Tamistai, gal pertaisyti ir padėsi į rinkinį. Turiu dar vieną žemaitiszką, bet nežinau, ar galėsiu perrasztyti, kurią, atsitikus progai, prisiųsiu, tiktai susimildamas dovanokie už mano prastumą Kun. Pabrėžos dadedu laiszkelį, kurs, lygiai kaip ir asz, guodoja ir gero velija Tamistai.

KUN. VAISVILA.

Simanas Daukantas,

atgijusios Lietuvos idealas

Pernai 24 Lapkričio sukako 25 metai nuo mirimo mūsų garsaus raštininko Simano Daukanto, kuris per visą savo gyvenimą be paliovos dirbo dėl gero Lietuvos. Gimė Daukantas Kivilių kaime, Telszių pav. 1793 m.; pradinę mokslinę užduotį lankė Kalvarijoje, o paskui nuvyko į Vilniaus universitetą, kur mokinosi istoriškų mokslų. Pabaigęs mokslą Vilniuje, Daukantas važinėjo į užrubežį, atlankė Vokietiją, Angliją, ir Prancūziją, rinkdamas medegą dėl Lietuvos istorijos. Nuo 1825 iki 1835 m. buvo Rygoje urėdininku prie kanceliarijos general-gubernatoriaus; potam apie 15 metų dirbo Petrapilyje prie lietuviškos metrikos.

Palikęs Petrapilį, grįžo vėl į Lietuvą ir daug vargo perkentėjęs mirė 24 Lapkričio 1864 m., Papilėje, Szianlių pav., kur gyveno tuom tarpu pas draugą savo kun. Vaiszvilą. Jis per savo gyvenimą it vargo pelė be paliaubos trusėjo vienuoliniai žemaitiškai rašyti dōlei naudos vientaučių — sztai keli žodžiai isz pāraszo ant akmeninio paminklo, kurį kun. Vaiszvila pastatė ant Daukanto kapo.

Isz teisybės nelezgva tiek padaryti, gyvenant taip vargingai, kaip gyveno Daukantas. Ne mažai reikėjo drāsos rašyti lietuviškai, kada Lietuvoje viskas buvo lenkiszka. Mokjtinis Vilniaus universiteto, kur tuomet viskas buvo lenkiszka, kur studentai, daugiausiai lietuviškos kilties, rupinosi apie užlaikymą lenkiszkos tautos, lenkiszko tėvyniszkumo,

jis karsztai mylėjo Lietuvą ir jos prastus žmones, kurie vieni tik užlaikė savo senoviszką kalbą, savo rasztuose jis peikė bajorus už iszvirtimą į lenkus ir iszsižadėjimą lietuvystės. Visi garsus to laiko raszytojai, vadįdami savę lietuviais, lenkisz-kai raszė apie Lietuvą; Daukantas n'ėjo jų keliais, pats iszrin-ko sunkų kelią, kuriuom ėjo iki pabaigai gyvenimo. Surin-kęs medegą dėl Lietuvos istorijos, paraszė ją lietuvisz-kai. Lietuviai tada buvo vieni tik nuvergti, tamsus praszczio-kai, visa-gi apszviestesnė dalis draugijos buvo lenkiszka; pertai Daukantas dirbo daugiausiai dėl ukinų, raszė jiems pamokinimus apie ukę. Jeigu da sziądien, kada mųs žmonės taisosi, kada skaitlius apszviestųjų lietuvių, norinczių dirbti dėl gero savo brolių, gana didelis, viens ar kits isz lietuvių abejoja, ar bus kas isz to darbo, ar ne? tai ką turėjo mislįti Daukantas, dirbdamas dėl nuvergty lietuvių ir kada tokių darbinų viso-je Lietuvoje buvo 5—6 vyrai? Matyti, kad nelabai jam sma-gu buvo, kad jautė stoką darbinų, neberekalo jis po kiek-vienu veikalu kitaip pasiraszydavo, idant nors svetimtaucziai mislyty, kad ne keli, bet keliolika dirbo dėl naudos lietuvių. Bet stoka darbinų, vargingas padėjimas ne sulaikė jo darb-sztumą, ne atėmė norą dirbti, bet atbulai, tai da didino jo mei-lę tėvynės, jos žmonių ir norą jiems tarnauti. Pamatą dėl pakėlimo taip karsztai mį limos Lietuvos Daukantas matė už-laikyme lietuviszkos kalbos ir platinime apszvietimo tarpu praszczio-kų, kuriems ir paszventė visą savo gyvenimą. Už-tai taip brangus mums Daukantas, užtai mes noriai jį minavo-jame, kad jis norėjo ir geidė to, ko norime ir geidžiame mes sziądien eidami keliais, kuriuos su tokiu vargu jis pramynė. Eikime jo pėdomis, sekkime jo paveikslą, dirbkime taip, kaip

jis dirbo, ir mes be abejonės datirsimė tai, ko taip troško Daukantas kelias deszimtis metų atgal, ko ir mes sziaurien troksztame. Darbsztumas Daukanto tegul esti mums paveikslu, tegul kiekvienoje valandoje ragina mus dirbti tiek, kiek jis dirbo dėl gero savo tamsesniųjų brolių.

P. Dr. (N 1 Varpo 1890 m).

Isztrauka isz straipsnio „Atminimas apie Pailę“, patilpusio N. 1 – 4 Varpo 1896 m.

Užkopę ant virszaus ir atputavę, asz tuojaus ėmiau dairytis į visas puses, kad suprasti kalno paveikslą. Pailgai apskritainis, jis staigiai isz rytų leidosi į upę, isz sziaurės į augszciaus paminėtą lomą, o isz vakarų į placzią daubą. Tiktai isz pietų pusės, kur su tuomi pilkalniu susidur augsztoki Ventos krasztai, nebutų buvę staigios pereigos, jaigu szitas jo krasztas nebutų supiltas ir tokiu budu paaugsztjtas ant 4 arba 5 sieksnių. Acziu tam pylimui, kalnas pasidarė neprieinamu isz visų pusių ir tuomi įgijo gilioje senovėje didelę kairiszką vertę, ką patvirtina ir dabartyksztė ano pavardė „Pailė“, vartojama po aplinkinius žmones. Antrapus sziaurinėje Lietuvoje ir Žemaitijoje užsilaikė lygsziol da daugybė kitų panaszių į szitą pilę pilkalnių, kaip antai Salduvės kalnas apie Sziaulius, Raktuvės kalnas Žagarėje, Luponių ir Domantų pilelės, Girnikų kalnas, Kalnelio pilkalis ir t. t. Kas juos supylė, nėra gerai žinoma, nors isz tulų istoriszkų padavimų galima spėti, kad tai patys lietuviai padarė dėl apgynimo savo kraszto nuo kryziokų ir kitų plėszikų.

Bet ne dėl to vien, kad pamatyti dalelę savo sentėvių veikalo, asz lankiau szitą kalną. Buvo da kita priezastis! — Ant

jo viršaus iš vakarų pusės, paskendęs augštyų placių medžių pavienije, gulėjo pailgas keturkampis akmuo, ant katro auksinėmis raidėmis spindėjo padėtas daug žymės paraszas.

Kitoje vietoje paminėtą paraszą czia išleidžiame.

Ant to paraszo iszkalta ranka laikė žąsinę plunksną, it rengdamasi raszyt, o augszcziaus tos rankos rymoja auksinis kryželis.

Prasti netikėti tie žodžiai, kaip stabas, atmenu, manę isztiko. Skurdu darėsi vienkart ir graudu... Czia juk gulėjo mūsų keliavedis ir mokytojas, juk tai po tuomi akmeniū ilsėjos jau mažne ketvirtį szimtmeczio žmogus, kuris supratęs savo gyvasties užduotę, su neapsakyta isztverme ir stropumu, blaszkoms į visas puses audros, yrėsi prie iszganymo salos ir stengėsi su savimi drauge savo vientauczius patraukti.. Ir kaip rukas, patraukė per mano vaidentuvę visi jo darbai ir gyvenimo iszlygos. Vargo pelė, vargo pelė! — Bet ne per veltą nuėjo tavo triusas, ne be atgarsio pasiliko tavo szirdin-gi geismai! Kaip isz sunkaus miego, pažadįti tavo karsztu žodžiu, pradėjo kilti lietuviai ir, nors retai kur ir isz leto, bet standžiai ėmėsi sekti tavo pėdomis....

Ir kaip tamsus debesiai, saulelei pakaitinus, nusidraiko į visas puses ir mažu pamažu nusiblaivo dangus, taip ir mano szirdije nyko skurdums ir graudums, o jo gilumoje pasirodė kits iszkilnus jausmus, ne labai tolymas nuo džiaugsmo. Buvo tai sąžinė, kad ir pas manę galėjo gana rasti viek, idant pasekti ano paveikslui ir padėtinors truputį savo gyvybės vientaucziams ant naudos. O! kad toks jausmas vis tankiaus ir tankiaus pakiltu užkietėjusioje szirdije ir, kaipo žvaigždelė paklydusiam marinikui, gelbėtų atrasti palaimos uostą....

Kaip prikaltas stovėjau asz ten pas tą kapą. Žiūrėjan į jį, bet kasžinkur jis buvo isz po mano akių pradingęs. Tik szirdis stipriaus ir tankiaus plastavo krutinėje ir kvapas pilniaus ir liuosiaus pripildė jos vidų... Toli, toli kasžinkur skrajojo tada mano mislis. — Visoki gyvenimo prajovai, sutikti kamenors Lietuvoje, talpinosi paeiliui mano aumenise ir asz, rodėsi, pažinau visas anų iszgales, o drauge su tuomi supratau žmonių kanczias ir pamacziau, kokiu budu anas galima buvo palengviti. Prigulėjo tiktai man pacziam iszsižadėti tulų žmogiszkių trukumų ir, sutraukus galutinai visus raiszczius, kuriuose laikė manę apipainioję visoki prietarai, pradėti kitoniszcai gyventi. Lengva, rodės man, buvo tai padaryti! Ir ragydamas manę, paslaptas balsas tarė taippat man: padaryk tai! padaryk!...

Ir akmuo vėl pasirodė mano akyse ir asz atsikurtėjau, kur ēsąs. Jutau, kad ne laikas man buvo atsiduoti savo mislims; bet gailu buvo anas pamest: taip gerai ir džiugu buvo man su anomis! — Užtai ir kilo manyje vaidas tarp sąžinės dabarnykszczio padėjimo ir noro atgal į mislis paskęsti. Ir kaip buk geisdams, kad sziamo paskutiniame pasiliktų virszus, asz nusigrėžiau nuo akmens ir dulinau iszlengvo szalin į prieszingą kapų szalį, bet priėjęs prie kraszto, pakėliau akis, idant pažvelgti į kitą upės pusę. Ten po kairei ant gelsvo skardaus kraszto stovėjo bažnyczia su dviem raudonom bōnēm ir baltais langų ir durų staktais, kurie jau pernier atsimuszė nuo raudonų plytinių jos sienų. Labjaus į deszinę už sietuvos žaliavo tankus sodnas, o toliaus nebeapmatomai iszsisklaidė, kupsojo mediniai miestelio nameliai. Gražu, bet liudna man buvo ant jų vaizdų žiūrėti. Juk tai jie

galutinai išznaikino tą laimės jausmą, katruomi manę buvo apžiebęs ans keturkampis akmuo, ir privertė vėl prisiriszti prie žemės....

Uola N-ije 4 Varpo 1890 m.

28 dieną Spalių m. sukako 100 metų nuo gimimo mūsų tautiečio, Simano Daukanto. Nedaug priskaitytume vyrų, padėjusių tiek truso ant naudos savo tautos, kiek tas žmogus per savo sunkų gyvenimą; vienok jo vardas tarp Lietuvių vos težinomas. Daugumas gal nė negirdėjo, ką a. a. Daukantas gero padaręs, kiti vėl nenori pripažinti ar nemoka permaintyti visos svarbos jo truso, jo darbų. Sziuo tarpu aš norėčiau priminti ypacz vieną, svarbiausią, pagal mano išmanymą, jo nuopelną.

Tiktai atsižvelgkime į Lietuvių praeitį.

Išdygus iš girių tankumynų ir balų plotų (!) Lietuva, kaip koks meteoras, užszvito ant Europos horizonto, padovanojo istorijai keletą puikių lapų garsių atsitikimų, kelioliką vardų ypatingai garsių vyrų... ir vėl, kaip meteoras, užgeso. Tie, kurie sutvėrė politiszką Lietuvos galybę, nesuspėjo padėti tvirtų pamatų tautos kulturai, o tie, kuriems paskui teko buti valdovais ir vadovais Lietuvių, nesusiprato apie tai pasirupiti, patys pasidavė įtekmei svetimos civilizacijos, priėmė svetimą kalbą, o lietuviszką paliko sodieczyams. Prisi-savinimas svetimos kalbos ir kultūros prasidėjo augsztes-niamjame Lietuvių luome, matyt, nuo-pat susipažinimo su kaimynais ir paskutinais įvyko susivienijus Lietuvai su Lenkija. Lenkiszka kalba, įsikurus iš pradžių tarp augsztes-nijų valdovų, tapo palengva kalba visų, kurie laikė savę per

augštesnius už sodiecius. Ilgainiū svetima kalba taip įsiviespatavo tarp „augštesniųjų“ luomų Lietuvos gyventojų, kad daugumas, vadįdami savę Lietuviais ir kalbėdami svetimai, paliovę jautę visą neiszmintingumą tokio pasielgimo, o tuli, ypacz kurie buvo naujai iszmainę savo tėvų kalbą į svetimą — kaip tai dažnai esti — nesidrovėjo kerszyti pasilikusiems prieš savosios už savo paczių pasielgimą. Intelligentai savo spėkas aukavo svetimiams idealams, muzų numylėtiejie — svetimai literaturai, dailai ir tt. Vos kelintas Lietuvos, atsiminęs, bandė raszyti knygas „žmonėms“.

Acziu visiems, kurie kada nors paraszė kokią naudingą knygutę mūs sodiečiams, ar sziaip jiems ką gero padarė. Jų darbo nieks negal papeikti, kaip nepeikia szelpianczio duonos kąšniu ar kokiu skaruliu alkaną, apiplyszusį pavargėlį. Bet ar to gana? Ar gana padarome, iszneszdami pavargėliui duonos kąšnį, ar-gi tiktai to jam truksta? Ir pasisotinęs tuo tarpu, ir apsidengęs, jis vėl palieka pavargėliu: jam truksta pilnų gyventojų tiesų, jam truksta žmogaus vardo, kurių jis gal suvis ne per savo kaltę nustojo. Szito mes jam negražiname nė skaruliu, nė duonos kąšniu, nė szirdingu žodžiu, — jeigu szirdingumo mums netruksta. Lietuvių tauta per amžių eilę tapo pavargėle tarp kitų tautų ir seniai pripažįta už pavargėlę dagi paczių savo inteligentų. Gerai, žinoma, kad kelintas nekreipia nuo jos savo veido, isznesza duonos kąšnelį ir nors retkarcziais isztaria meilingą žodelį; bet to negana: reikia pripažinti Lietuviams t a u t o s v a r d ā.

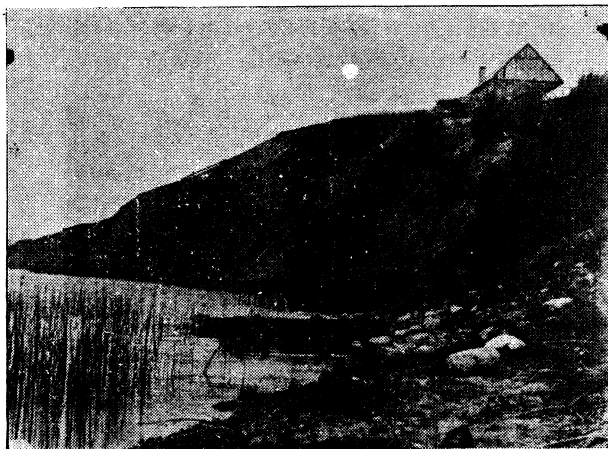
A. a. Dankantas kaip galėdamas, daug daugiau už kitus „szelpdamas“ Lietuvius, sykiu atvirai, drąsiai, ne tiktai žodžiu, bet ir darbu pripažino jiems tautos vardą: greta su kni-

gutėmis dėl sodiečių jis parašė lietuviškai ir moksliszka traktatą — garsųjį „Buda“, parašė Lietuvos istoriją, iszguldė lietuviškai lotyniszka gramatiką — taigi žiūrėjo ant Lietuvių, kaip ant tautos, kurios literaturai pritinka ne tik tai „pamokinimai žmonėms,“ bet ir visoki kitoki rasztai, kokiais gėrisi savo literaturose kitos tautos. Su gražiti Lietuviams tautos vardą — tai buvo Daukanto idealas, kuriam jis tarnavo per visą savo pilną vargą ir sunkaus darbo gyvenimą. Szių dienų „litvomanai“ eina taku, Daukanto pramintu, taku, kuris vienok per kelias deszintis metų niekeno nelankomas, suspėjo diktai žolėms apželti. Jeigu atsiminsime, kad ir sziądien da ne kiekvienas drįsta įstoti į minėtąjį taką, tai lengva bus suprasti, kiek reikėjo drąsos, dvasiszkių spēkų, meilės savo tautos tam takui iszvesti pirm 50 metų! . . .

Ilsėkis ramiai, narsus kareivi, amžinu atilsiu. Tavo pramintas takas atrastas; juo eina nedidelis, bet tvirtos dvasios tautiečių burelis; tavo galinga dvasia stiprina juos jų kelionėje.

P. A. įžengtiname straipsnije N 11 Varpo 1893 m.

28 d. Spalių mėnesio szių 1893 metų sukaks lygiai szimtas metų nuo gimimo garbingojo Lietuvos vyro, Simano Daukanto. Czionai netalpišime isztisos biografijos to brangaus mūsų patrijoto ir moksliniko, nėra ji jau buvo „Auszroje“, priminsime tik tai, kad didumas S. Daukanto rasztų sziandien guli Kiviliuose pas D-rą Kaunackį, velionio rasztiniko giminietį. Mes girdėjome, kad p. Kaunackis yra labai meilingas žmogus ir norincziuosius tuos rankraszczius apveizėti mielai

GARSUS PAPILES KALNAS.

TRISZKIAI (nuo siaur-vakarių).

pas savę priima. Taigi prie tos progos szimtmetinio Daukanto gimimo jubilėjaus reiktų nors vardus jo rasztų paminėti, kadangi atspaudinimas tur but dar neveik įvyks. „Budasis senovės Lietuvių“ jisai pats atspaudino, o dabar „Vienybės Lietuvniškų“ redakcija vėlei isznaujo tą veikalą atspaudino. Tu pati redakcija buvo pradėjusi aną metą spaudinti ir istoriją, ale kas-žin delko vėl tulą laiką buvo apstojus, o dabar vėl pradėjo. Pats Daukantas atspaudino dar daugiau savo smulkesnių rasztų, ale vienok didumas vis pasiliko rankaszcziuose, nespaudyta. Sziaudien jau atsiranda ir pavienių Lietuvių ir draugyszčių, kurios malonėtų padidėti lietuviszką literaturą, ir spaudina menkos vertės rasztelius arba prastus vertimus isz svetimų kalbų; o nieks nepasirupina įgyti kelintą S. Daukanto rankrasztį ir jį svetui apreikszi. Tegul-gi szitas mūsų patėnyjimas neaneina perniek, tegul anie rupintojai atsimenta Daukanto rasztus, kada norės Lietuvai ar „naujiems metams“ arba ir szeip be jokios priekabės ką padovanoti.

O ypatingai norėjome ezionai ant to nurodyti, kad szis szimtmetinis jubilėjus gimimo dienos S. Daukanto pridera mums atszvēsti su ypatinga iszkilmybe ir pagarba. Atmintis to vyro turi mums buti ypatingai szventa ir garbinga. Nuo to karžygio ir „muczelniko“ dvasios mes galime daug pasimokėti, nėra tai yra paveikslas visiszko pasiszventimo tėvynei. Mes sziaudien rasi kelintas priderancziai nė nepermanome galingos to didvyrio dvasios, kuri ragino ir vertė jį dirbti ant naudos tėvynei be atvangos, be perstagio, be užmokeszio, be kokios matomos naudos ir be kitų sziek ar tiek egoistiszku motyvų.

Mes sziadien dirbame sutartyje vienas su kitu, viens kitą padrašinami, paragidami; mes sziadien jau turime keletą laikraszczių, kame musų darbui patilpę gali mums atgabenti tulą doriszką atlyginimą; o ir tai mes kelintas atszalame ir aptingstame; o Daukantas dirbo beveik vienui viens ir matė, jog jo rasztai pasiliks neatspaudėti jam gyvam bėsant, darbuose turėjo trukdinių ir gaiszinimų, o vienok neliovė dirbęs lyg amžio galui ir varguose numirė, nors pagal savo mokslą pas to laiko Rusijos valdžią būtų galėjęs turtu ir garbe pasidžiaugti. . . . Taigi pasirupikime tą 28 d. Spalių prideranziai paminėti tą Lietuvos milžiną ir pasirupikime įsigilinti jo dvasią; pasisemkime isz tos versinės stropumo, kantrybės, vilties, o ypacz meilės Lietuvos, kad galėtumėm ir mes atrasti nusiraminių ir džiaugsmą dirbti ant naudos ateisianczioms kartoms. . . .

„Varpo“ No 8-1893 m.

S. Daukanto gyvenimas ir rasztai. Isz Varpo No II - 1893 m.

—○—

Apie Simaną Daukantą, garbingą musų tautietį, bus girdeję jau gangreit visi apszviestesniejie Lietuviai, tik guila, kad nekas dar težino, hent niekas dar neapskelbė isztisos jo biografijos, reikalingos istorijai jo paties rasztų ir jo laiko literaturos. Keistas, beveik nesuprantamas daigtas! Nuo Daukanto mirties praėjo ne daugiau, kaip 29 metai, laikas visiszškai neilgas, o mes, jo numylėti tautiečiai, negalime nė tikrai žinoti, ką puraszęs ir kaip gyvenęs visų garbinamas ra-

szytojas! Kaip maža mes žinome apie Simaną D., galima suprasti jau iš to, jog taip drąsus autorius „Lietuv. rasztų ir rasztinikų (Tilžėje, 1890 m.)” jam ir apsprendimui jo darbų tegalėjo paskirti tiktai penktą dalį tos vietos, kurią davė A. J. Viszteliauckui, mažai mums žinomam, neseniai mirusiam mūsų raszytojėliui.

Jei neklystu, tad raszant apie D-o gyvenimą, reikia sziuo tarpu pasikakinti tuo, ką randame p. Ed. Volterio straipnyje, atspandytame 15-oj knygutėje „Mitteilungen der Lit. liter. Gosellschaft. Heidelberg. 1890” Ne laug nė tenai terandame, bet ką randame, tai gangreit visuomet buti daigtai, ko negalima pasakyti apie kitur randamas iš D-o gyvenimo žinias. Szimet, kiek girdėt, medegos D-o bijografijai esą surinkta daugiau; esą spaudėtas antru kartu jo „Budas”, iszeinąs „Pasakojimas apie veikalus Lietuvų tautos”, tokiu budu raszydami apie szito vyro darbus ir nuopelnas, rasi neilgai trukę galėsime jau drąsiau kalbėti. Tuom tarpu sunku naudotis szitam tikslui ir iš kitų jo darbų, nes jie reta rasti ir nolengva gaut pasiskaityti. Visos szitos priežastys, apsunkdamos ir mano szios dienos darbą, sziek tiek paaiszkina ir jo kliaudes, ypaciai nelygumą ir nepilnumą žinių. Raszydams remsiuosiu daugiausia ant minėto p. Volterio straipnio, ant pranesimų tyrinėjusio D-o gyvenimą p. D. Silvestraiczio ir pagaliop ant kelių žinių, kurias gavau nuo žmogaus, panorėjusio pasilikti nežinomui.

Simanas Daukantas gimė 28 dieną Spalių mėnesio Kalvių sodžiuje, Linkimų parapijoje, Telszių paviete. Jo tėvas Jurgis Daukantas, karaliszkas sodietis, buvo medsargis arba, kaip

Žemaičiai sako, medininkas. Tėvas buvo žmogus neturtin-
gas, nekiek teisingas. Todėl Simanas rasi ir visišškai bu-
tų likęs prie tėvo, be kokio mokslo, kad nebūtų radęs gero
žmogaus, kurs matydamas vaiko mintrumą suszelpė jį pinį-
gais ir tokiu budu palengvino kelią prie szviesos. Tas žmo-
gus buvo Daukantų giminietis, Truikinių (Aleksandrijos) al-
torista, kun. Sim. Lopacinskis. Taigi per szito labdario prie-
žastį ir gerą szirdį mūsų Simanas galėjo pradėt ir savo ilgą
mokslą. Ar sziaip, ar taip, tik paangęs jis ėjo mokslus tam
tikroj mokykloje, Žemaičių Kalvarijoje. Szitam miestelije,
prie Dominykonų kliosztoriaus, buvo nuo 1803 metų katur-
kliasė „pavieta mokykla“ su szeszių metų kursu.*) Kada
įstojo mokyklon D-as, tuotarpu sunku pasakyti, žinoma tik
tiek, kad pavasari 1814 metų jis buvo jau ketvirtoj kliasoje
tarp geriausių jos mokytinių. Tuomet, t. y. 1814 m. jisai tur
but buigė czia ir mokslą, bent surasze mokytinių 1815-tų ir
rudens 1814 metų Simano D-o jau nebebuvo tenai. Tokiu
budu galima manyti, jog D-as toje mokykloje buvo maž daug
nuo 1808 metų. Tarp mokytojų itin geras buvęs mokytojas
istorijos, geras pamokslinikas kun. Jok. Falkovskis. Szis
kunigas savo mokslu turbut nemažą darė įspaudą ant jauno,
mintraus Simano, kurį, kaip žinoma, paskui traukte traukė
istoriszki tyrinėjimai.

*) Szio mokykla buvo po priežtura Vlniaus Universiteto, ir pabaigę-
ją mokytiniai buvo priimami universitetan, kaip ir isz kity szeszklia-
sių to laiko mokyklų: 1818 m. ji buvo paskaityta į szeszias dalis ir pa-
galioj 1825 m. pripažinta už tikrą gimnaziją. Po 1831 m. pradėta isz-
gulyt viskas rusiszškai, o 1836 m. visiszškai uždaryta (Žem. Vysk., II.
pp. 56, 57 58).

Dabar, pabaigęs Kalvarijos mokyklą, D-s rengėsi važiuoti universitetan. Turbut tuom laiku jis ir prisiraszė prie bajorų stovio, nes, kaip žinoma, tuomet buvo pats baudžiamųjų laikas, kada į angsztus mokslus priimdavo tiktai bajorus. Beveik nieko neturėdamas jis vyko pėkszczias Vilniun ir įstojo universitetan. Kaip jis tenai gyveno ir mokėsi, mes tuotarpu nežinome, nors labai malonu būtų patirti, nes tuomet studentavo Vilniuje tarp kitų garsingas Ad. Mickeviczius ir buvo tarp studentų kelios labai simpatiškos kuopelės; žinome tik tiek, kad baigęs Vilniaus universitetą, jis nukako Dorpatan ir įgijo tenai laipsnį magistro filozofijos. Bejieszkodamas mokslo ir medegos mūsų istorijai, jis aplankė Vokietiją, Prancuziją ir Angliją. Pagaliop 1825 metuose Daukantas, 28 metų vyras, apsigyveno Rygoje, kur mokėdams kelias kalbas buvo gavęs vietą vertėjo kalbų ir kanceliarijos valdininko prie vietinio general-gubernatoriaus. Tenai tarp kitų savo darbų, jisai rinko senovės žinias apie Rygos miestą; rankrasztis su tuom rinkimu ir dabar tebėr pas jo giminietį D-rą Kaunackį (Kiviliai, Skuodos par., Tolszių pav.).

1834 metuose D-as persikėlė Peterburgan., kur tarnavo per senato rasztinį, dirbdamas treciam departamente, — tam skyriuj, kur sudėta taip vadinamoji Lietuviszka Metrika. Peterburge Dankantas gyveno apie 16 metų. Gangreit visa, ką jis yra mums gero padaręs, mes turime nuo szito laiko: czia jisai surinko neiszpasakytą daugybę visokių szaltinių Lietuvos istorijai, czia jis raszė lietuviszkas knigas, kurias ir spaudė Peterburge, pasislėpdams po įvairiais pseudonimais, kaip antai: Myle, Žeimys, Szauklys, Laukys ir t. t.

Peterburge D-as susipažino su jaunu, bet jau karsztu Lietuvos darbiniku, kun. M. Volonczausku (1801 – 1875), kurs nuo 1840 m. buvo profesorium prie Dvasiszkos Akademijos. Toji pazintis, toksai gyvenimas kruvoje, juo skatino ir viena ir kita prie darbo. Bet neilgai juodu tenai gyveno: 1845 m. kun. M. Volonczauskas persikēlē į Žemaičius, kur apēnē vietą rektorius Varnių seminarijos ir paskiaus 1850m. tapo Žemaičių vyskupu. Dabar igijęs taip augsztą valdžią ir norēdams visas savo spēkas apversti ant tautos gero, darbsztus vyskupas parsikvietē į Lietuvą ir savo mokslingą tautietį. Tokiu budu S. D-as, klaidžiojēs apie 30 m. po svetimas szalis, pargrižo vėl į savo numylētus Žemaičius, idant galētų iszvien dirbti su tokiu pat karsztu Žemaičiu. Žodžiu sakant, dabar buvo užmanytas didelis darbas — leisti į žmones naudingas ir populiariaszkas knigas ir tokiu keliu platiti Lietuvoje apszvietimą žmonių.

Bet czionai, Varniuose, Žemaičių vyskupo buste, tarp dviejų apszviestojų tautos tuojau pakilo nesutikimai, ginczai, barnys. Apie szitas barnis autorius „Lietuv. rasztų ir rasztinųkų“ taip sako (pp. 34—35): „1850 m. Volonczauskis, Žemaitijos vyskupu likęs, pakvietē Daukantą vykti pas savę į Varnius, dėl smagesnio darbsztumo ant lietuvystēs lauko, zadēdamas Daukantui mokēti algos 200 rublių ant metų už jo trinusą dėl tėvynēs, o taipgi atspaudyti jo Istoriją Lietuvos. Bet veikiai Varniuose vyskupas Daukantą apsinkino bergždiniiais darbais: skaitymu apakusiam kunįgvi Kodainiui kasdien po 3 adynas, raszymu lenkiszskai – žemaitiszsko žodynno, perraszymu lenkiszskai – prancuziszsko žodynno ir t. t. Daukantas patį Vol—ską iszmokino czion vokiszskos kalbos, teip

kad tas galėjo, Kurszą lankydamas, susisznėkėti su katalikais Vokieciais. Neilgai trukus vyskupas algą sumažino Daukantui iki 150 rublių. Nesitikimas tarp abiejų prasidėjo ir perėjo taip toli, kad vyskupas nedavė nei arklių nuvažiuoti pas gydytoją serganciam Daukantui. Po penkerių metų buvimo Varniuose D—as pėsčias ir sargalingas traukė į Svirlaukį, įsiskodamas prieglaudęs pas Petrą Smuglevyčių, o išczia po kelių metų jis persikėlė pas savo draugą kun. Ign. Vaisvilą į Papilę, Sziaulių pav. Czion barnis tarp Daukanto ir Volonczausko, kuri jau buvo prigėsusi, vėl įsiliepsnojo ir Daukantas per gromatas vyskupui isznėtinėjo, kad per jį visiszkai jisai esąs nuplikęs ir savo istorijos neatspaudinęs. “ Szitų žinių man pacziam neteko peržiurėti pagal artymesnius szaltinius, bet kad jose yra szie-tiek teisybės, apie tat vargu galima abejoti, bent tikrai žinoma, kad patsai D—as nepasigirdavo savo garbingo tautieczio žmoniszkumu, kaip ir tai, kad vysk. V—s kur galėdamas taip pat atsiliėpdavo negeriausiai apie savo darbininką, Daukantą. Visi ginčiai baigėsi, kaip pasakyta, tuom, jog D—s, iszbuvęs penkerius metus, apleido Varnių miestelį ir paskutinius savo amžiaus metus perleido Papilėje pas savo bicziulį kun. Ign. Vaisvilą, kurs ir szendien tebegyvena Ubiszkiuose, Sziaulių paviete (arti Telszių). Daukantas mirė 24 d. Lapkr. mėn. 1864m. Praėjus 20 metų nuo jo mirties, tas pats Vaisvila pastatė jam Papilėje ir paminklėlį, su tokiu paraszu: „Atevi! miniek sav, jog czionaj palajdotas Szymonas Davkontas pirmas isz tarp mokytų virų raszitojas senoves vejkalų Lietuvos, Žemajtijos ir kitų naudingų knigėlių. Jis per savą gyvenimą it vargo pelle, be palaubos trusieje vienutinej žemajtiszkaj ra-

sziti delej naudos vientautių. Gimė 1793m. Spalinio 28 d. Mirė 1864m. Lapkriczio 24 d. Isztark: Vieszpatie! duok jam atilsį amžiną. Palajdois ant Jo kupa isteigiau su antraszu užristi ta akmina Papiles Kleb. Vaiszvilla.“ Paraszas, kaip matome, primena bent savo pradžia, paraszą trims szimtams Spartiecių, kurie dėl tėvynės paguldę kitą-kart savo galvas. Kn. Vaiszvila, sulygindamas Daukantą su Leonido kariumene, norėjo pasakyti, jog velionis padėjęs visas savo spėkas, paskyręs visą savo amžį, kad tik apszviestų savo tėvynę ir tokiu keliu nors mažumą palengvėtų jai kelią prie laisvės ir geresnės ateities. P. Volteris, paminėdamas apie szitą menką pamiuklėlį, taip priduria virszuj' minėtam straipsnije: gaila, kad apszviestesniems Lietuvniškams lyg-szioliai tebeužgiunta pastatyti Daukantui kitas, tvirtesnis paminklas, iszleidžiant dar nespaudytą jo Lietuvos istoriją ir naujai atspaudžiant dabar suretėjusias populiariaszkas jo knygutes.“ Tokiu pasielgimu, žinoma, pastatytume ne tiktai mirusiam raszytojui paminklą, bet dar padarytume daug naudos savo ir D—o tautieciams.

Tiek tegalima tuotarpn pasakyti apie S. D—o gyvenimą. Patsai velionis, bent kiek matyt isz jo laiszkelio, raszyto 1 d. Balandžio mėn. 1857 m. isz Kurszo (Neu-Bergfried, netoli Mintaujos, kur jis kokį laiką gyveno), nenorėjo, kad apie jo gyvenimą paplistų žinios ir szioks-toks garsmas. Vienam savo bicziuliui, paprasziusiam atsiųsti suraszą jo sustatytų knygų ir autobijografiją, jisai, iszskaitęs savo raszytus darbus, taip sako: „tik susimildamas pasirupik, kad apie tat nebutų spausa nė vienam laikraszytyje. Manę didei nustebino Tavo reikalavimas bijografijos ir suraszo darbų, lyg pats jų nežino-

tum. Tik meldžiamas niekam nepraneszk apie juos, tegul patys įieszko, kad nor ką žinoti, nenorėčiau, kad imtų jau suraszytas žinias ir girtųsi jomis laikraszcziuose.” Ir toks mūsų raszytojaus kuklumas turėjo apsunkyti darbą jo bijografams. Nebežinodams tuotarpu daugiau reikalingų mums isz S. D-o gyvenimo faktų, asz czionai paduodu dar jo paties iszskirstymą savo palaikų, nes tie faktai, apie kuriuos kalbama tam testamente, man rodos, galės nors kiek paaiszkėti jo gyvenimą ir darbus. *)

S. D—as iszbuvo visą amžį nevedęs.

S. D—as buvo itin gerai apszviestas vyras, puikus žinovas istorijos, pasižino ir susiraszinėdavo su garsingiausiais savo laiko bicziuliais ir tyrėjais jo tautos, su Pabrieža, Kazim. Moigiu, Karaliaucziaus profes. Voigt ir daugeliu kitų. Visą savo amžį jisai rinko knygas ir sziaip medegą Lietuvos istorijai. Visa toji biblioteka, — ją teheturi Dankanto sesers sunaitis, minėtas dr. Kaunackis, — galėtų but, sako p. Volteris, pamatu nacjonaliszko Lietuvos muzejiaus. Jo rankraszcziuose yra iszraszos isz Peterburgo Lietuv. Metrikos, isztraukos isz manuskriptų grafo Platerio (Fragmenta historica ex bibliotheca illustris com. Georgii Plater, Marsch. Rosseionensis) ir neiszpasakyta daugybė kopijų ir sziaip jau visokių dokumentų, reikalingų raszytojui Lietuvos istorijos.

Prie jo raszty visiszcai ar tik maž-daug apdirbtų priguli — I. istoriszki:

1. Pasakojimas apie Wejkalus Lietuvvių tautos senowe, kuri trumpaj apraszia Simons Daukantas, Rasztinikas

*) Iszleidžiame vertimą testamento, kurs sykiu su originalu patilpo kitoje vietoje, psl. 18 - 21. Red.

Pilozopijos Mogistras. Antra dalis, Metuse 1850 (Volt.). P. Silvestraiczio suraszuose szito rankraszcziu ar tik pirmosjo dalies autorium pavadjtas Jonas Ejnaras (D-to pseudoninas), kurs pradzioje savo darbo pridedes savo motto: „non est generosorum hominum res alienas quaerere et pati suas per ignaviam amitti (geriems žmonems nepridera tyrinet kitu dalykai, apleidus savo senove)“.

2. Dar pirmiaus D-s paraszė panaszų į anksciaus minėtąjį didelį istoriską darbą su antaszu: „Istorije Žemaytiskka“, 551 puslapis, in did. 8° (Volt.).

3. Budą senowęs—Lietuvių Kalnienu ir Žemaičių israszę pagal senowęs Rasztų Jokybs Laukys. Petropilie, spaudinie pas C. Hintze, 1845. Rankrasztis turi tokį motto: „Patrum instituta non temere deserenda. S. Basillus 42 (be priezasties nereikia pamesti tėvų budo).“

4. Justini Historiarum vertalas. Virszuj minėtam laiszke, raszytame 1857 m., apie szį darbą D-s raszo, kad vargu suspėses jį atspaudyti, nes einas jau senyn.... (rankrasztis).

II. Kitos D—o knygos filologiszko turinio:

5. Prasmą Lotinų kalbos paraszė K. W. Myle. Petropilie. Ispausta pas K. Hintze 1837.

6. Pasakos Phedro iszguldę isz lotyniszkos kalbos į žemajtiską Motiejus Szauklis, o apskelbę Ksaweras Kanapackis. Petropilie. Isspaustas pas E. Pratzta, 1846.

7. Dajnes Žiamaitių, pagal žodiu daininikų iszraszitas. Pirmasis pedelis. Petropilie. Spaudinie C. Kray, XVI, 8° Knygutės paskyrimas: „Dedie a son Excellence Madame la Marechale Thecle de Gadon, nee de Szukszta.“

8. Surinkimas lietuviszkų priežodžių. Rankrasztis be ant-raszo.

9. a) Lietuviszkas žodynas nuo A sulyg G (gvildus), su lotyniszkais pasiszkinimas tulų žodžių; b) lenkiszkas žodynas, su iszvertimu maž-daug pusės žodžių į lietuviszką kalbą, trys tomai (A—M, N—P, R—Z). Rankraszcziiai.

10. *A beciela* Lijtuvių — Kalnienių ir Žamajtių kalbos, torinti sawlep: Maldas, tikibos istatimus, dorybės pamokslus, mistrenturą, pasakas, patartės, senosės ir naujosės Gudų rodbalses arba litaras, su parodimo lykiaus arba skaitliaus Ukiszkių, Rimiszkių ir godiszkių ženklų. Petropille. Ispaušta pas K. Krajų 1842, 12° 80 psl.

11. Pagal minėtą jolaiszką buvęs 1857 m. paraszytas naujas Elementorius; D—s ketino siųsti jį Balandžio mėnesį 1857 m. cenzuron.

12. *Givatas didiųjų karwaidų senowės* suraszę lotiniszky Kornelius Nepos. Iszgoldę isz lotiniszkos i lietuviszką kalbą jaunuomenės naudon J. Dewinakis, o apskelbę Ksaweras Kanapackis. Petropille. Spaudinie pas C. Hintze. 1846.

III. Knigutės su nadingais skaitymais žmonėms:

13. Parodimas kaj p apinius auginti pagal naujųjų prittirimų, kurius apskelbę teutoniszky B. A. Grunards, o iszgoldę i Žiamajtių kalbą Jonas Ragaunis. Petropille. 1847.

14. *Tabokų auginimas.* Pamokimas ape auginimą tabokų, kuri iszraszę gudiszky D. Strukow, o iszgoldę i Žiamajtių kalbą Jonas Girdenis. Petropille. Ispauistas pas K. Krajų. 1847, in 8°, psl. 76.

15. *Pamokslą apej sodnus arba daiginius wajsingų medių* (J. H. Zigra), iszgoldę isz Teutonų kalbos i Žiamajtių Antons Žeimis. Petropille 1849.

16. *Pamokimą, kaip rinkti medines sieklas,* pargoldę isz Gudų kalbos i Žiamajtių kalbą Jonas Purwys. Petropille 1849.

17. *Ugnės kningelę arba trumpą pamokslą, kas wertaj daryti pulas pirm ugnės ugnėj pasidarius....* Iszraszę Jonas Wangys ir apskelbę m. 1802, o dabar antrą atweį apskelbę Antonas Wajnejkis. Petropille. 1849.

18. *Nadinga Bittių Knygele.... etc.* par G. D. Settegast. Petropille. 1848.

19. *Slejamoses paszaro-žoles.* Minėtam laiszke apie szitą knigutę D—as atsiszaukia: „Zawadzki's ją subiaurino, nes iszleisdė be pavelksly, todėl nekam jį verta.“

20. Knigele apie žinias draugystės nusitūrijima arba pamokinimas kaip reik girtibe pamesti etc...: par kuniga Simforiona Mielešką. Petropilie, pas K. Mejer, 36 psl. 1846.

P. Ed. Volteris priskaito minėtam straipsnije šią knygutę prie D—to darbų.

21. Palangos Petris. Minėtam laiszkelije apie ją taip sako D—s: „yra tat apysakėlė pagal Robinzoną, leista cenzūros, szj—met bus atspausdyta.“ Kur ji dabar yra?

22. Pamokslas kaip gires kirsti, sieti ir dijk-ti diel Alwino Ukininko paraszia Antanas Dugys, metuse 1854, in folio 48 labai. Rankraštis pas drą Kaunackį (Silv.).

23. Instrukcija girininkams, in folio 104 lapai. Rankraštis pas drą Kaunackį (Silv.).

24. Gaspadorius. Tikras antraszas man nežinomas. Apie šią rankraštį D—s taip raszė 1857 m.: yra tat vertalas isz lenkiszkos kalbos, paskiriamas nedideliems dubininkams; pirmoj dalyje kalbama apie iszdirbimą žemės, antroj apie auginimą arklių, galvijų, avių ir kaip gydyt jų ligos, trecioj kalbama apie sodus, bites ir apinius.“ Ar da yra kur tas rankraštis ar toji knygutė?

25. Rubinatio Peluzės giwenimas, iszgulditas isz Teutonų kalbos i Žlamaitių pagal 12-to ispaudimo Joch Heinr. Campe (Volt.).

26. Kajminėš Saugtės arba Policijos istatimas, diel skarbo walstionių, saulielidiniosi gubernijosi arba sritiesi. 12 lapų in folio, rankraštis nepilnas (Silv.).

IV. Dvasiszko turinio knygos:

27. Prie virszuj' minėtų knygų ir rankraszczių turi but dar pris-kaitomos: „Epitome historiae sacrae auctore C. F. Lhomond in Uni-versitate Parisiensi professore emerito (su lietuviszku žodynėliu pagal laiszką 1837 m).“ Kas turi šią knygutę? ir 28. Maldas Katalikų, pagal Bažnicziuos szv. Rimo iszraszitas. Metuse 1842, 246 puslapų rankraštis, perėjęs 11 d. Liepos mėn. 1847 m. per Vilniaus cenzurą. Rankraštis pas drą Kaunackį. —

Esas dar aritmetikos vadovėlis ir keli kiti mažmožiai. —

Kaip matome iš šitos apyžvalgos, Dankantas buvo nepaprastas enciklopedistas: rašė istoriją, gramatiką, žodyną ir visokias populiariaszkas knygutes. Taip jisai darė, žinoma, ne iš gero. Iš jo rinkinių matyti, kad dvasia ir kunu jisai buvo istorikas, ir jei rašė ne tiktai istoriją, tai tik todėl, jog mažai buvo rašytojų ant kitos dirvos, ant tos dirvos, kuri arti sodžiaus ir žemininkų. Taigi jo meilė dėl darbo žmonių ir savo tautos privertė jį atsisakyti nuo savo specializkumo — nuo tyrinėjimo vienat mūsų praeities. Kad kitų rašytojų darbai būtų jį pakakinę, jisai būtų galėjęs pasilikti ir istoriku, bet tuo-kart, matyti, nedaug buvo tikusių darbininkų, bent tokių, kurie būtų galėję pakakinti mūsų Dankantą.

Kalba jo raštų visur žemaitiszka. Jisai pats buvo Žemaitis, pakurszietis, todėl ir rašė žemaitiszškai su nemaža priemaisza latviszkų žodžių ir kartais konstrukcijų. Gyvendamas daugiausiai svetur, tarp svetimų gaivalų, jis negalėjo rašyti taip laisvai ir lengvai, kaip tat kitas jo tautietis, kng. M. Valonczauskas, kuris beveik visą savo amžį gyveno tarp savo žmonių. Jei D—to kalboje k a r t a i s matyti nelaisvi ir nelengvi reiszkiniai, gana sunkios ir parinktos konstrukcijos, tad reikia vėl pripažinti, kad iš jo raštų matyti ir didelis, nepaprastas žinovas savo prigimtinės kalbos, ne tik gyvosios, bet ir senoviszkos.

Ištyrinėjimą jo kalbos ir apsprendimą jo tikrų nuopelnų mūsų literaturoje palieku tolesniam laikni. Tuo tarpu reikėtų rinkti visokia medega ir skelbti „Varpe“ — apie jo gyvenimą, apie jo raštus, rankraszczius. . . . Surinkę daug medegos, galėsime drąsians szį-tą spręsti. *A. Gerulaitis.*

28 d. Spalių 1893 m. suvėjo šimtas metų nuo S. Daukanto gimimo. Europos lietuviai inteligentai slapta mažuose biureliuose apvaikszčiojo tą dieną. Amerikos lietuviai, su didžia iszkilme apvaikszčiojo „šimtmetinį S. Daukanto jubilėjų“ Plymouth'e ir Shenandoah'e, Pennsylvanijos miesteliuose ir Chicagoje, Illinois valstijoje. Užmanytojais ir rėdytojais tą iszkilmių, gana žymiai sujudinusių Amerikos lietuvius, turėjo laimę buti autorius šių žodžių ir kun. A. Burba, tuomet Su-sivienyjimo prezidentas. Czionais patalpiname isztraukas kalbų ir rasztų, turėjusių sąryszį su tuomi 100 metiniu jubilė-jum S. Daukanto — idealo atgijusios lietuvestes. Red.

Jieszkodami duonos kąsnelio arba bėgdami nuo nevidonų maskolių nevallos, mes iszkrikome po szitą Amerikos žemę; bet, nors esame vieni nuo kitų toli, keliais szimtais mylių perskirti, iszgirdę apie vieni kitų linksmybes ar nulludimus, isz visos szirdies džiaugiamės savo brolių pasisekimu ir nullustame, žinodami juos nelaimėje esanczius. Szital ir dabar, dagirdę apie jusų putkų užmanymą paminėti sukaktuves 100 metų gimimo mūsų rasztiniko S. Daukanto, to mūsų tautos žibintuvo, kuris mums apszvietė praeitės amžius, kurie buvo dėl mūsų tautos tam-sybe uždengti. Buvo mūsų tautos ir kiti didvyriai, bet nesirado tokių, kaip S. Daukantas. Buvo vyrai iszmintingi, ale neturėjo tos dvasios, idant parodyti veikalus mūsų tautos. Žilų mūsų tautos senovę tik S. Daukantas stato mums priesz akis nekaipo veidrodi „Lietuvos Istori-joje“; isztiesų mes galime didžiūotis, turėdami tokį vyrą, kaip S. Dau-kanta.

Mes negalėdami kitaip jusų paremti dalyke apvaikszčiojimo S. D. Jubilėjaus, tai nors per laiszką pritariame tam jusų garbingam užmany-
mui, linkėdami, kad kuogeriausiai szį dalyką atliktumėte.

Turime pasakyti, kad ir mes Chicagos lietuviai nepražiovausime
tos dienos ir mes iszreikszime dėkingumą ir tikimės sutverti drau
gystę skaltinyczios vardan S. Daukanto, kuris visą savo gyvenimą
paszventė dėl musų ir mus pamokino, jog drąsiai galime vadintis lie-
tuviais.

Nedavė Dievas visiems lygaus proto ir daugumas negali panesztį
augzsto mokslo. Tie vyrai, kurie per savo protą ir gabumą įgijo augzsta
mokslą, kurio neslepia, bet kiek įmanydami platina jį tarp savo brolių,
yra verti paguodonės ir garbės. Tokiu vyru yra S. Daunkantas,
kuris darbavosi daug metų vien tik dėl apszvietimo savo tautiečių,
todėlgi tebuna už tai amžina garbė.

(Susivienyjimo kuopos Chicagoje laiszkas pas vysk. M.
Volonczansko dr-ę, Plymouth'e, Pa. apvaikszčiojanczią S.
Daukanto jubilėjų. N. 45 Vien. '93 m).

Susirinkę sziądien dėl paminėjimo sukaktuvių szimto
metų nuo tos taip svarbios dėl musų dienos, dienos musų di-
džiausio raszėjo gimimo, teiksitės moloniai priimti ir sziuos
kelis mano žodelius, kuriuos rasziau budams atokiai nuo savo
tautiečių, tarp svetimtauczių, kuriems anaipol nerupi pasi-
džiaugti su mumis musų linksmomis valandėlėmis. Ką da-
rysi, toks jau yra likimas visų mažiukų, silpnųjų, varguolių,
nuskriaustųjų, jog jų raudojimuose, varguose nieks jų ne-
mislija ramėti, o jų linksmybėmis džiaugtis, — kaip kada
praszvinta laimės saulelė; nenusimėdamas ir nenustodamas
drąsos bei vilties jis kariauja su savo vargu, savo kliutimis,
pergali juos ir nors su dideliu savo gyvenimiszku pajiegu

nustojimu, iszkyla ant savo neprietelių, atsikrato vargus ir įgija lengvesnį, laimingesnį gyvenimą, kuriuo pats gal negalės ilgai džiaugtis, bet turi džiaugsma, žinodamas, jog kruvinas prakaitas visgi nenuvėjo ant niekų; — jojo visų tų rūpesčių vaisiumi pasinaudos jojo vaikai, ainiai, turi ir turės naudą iš jo darbavimosi jojo tautiečiai, jojo tėvynė.

Taip ir mes, mieli broliai, nors silpni dar esame, vargiczi ir nuliudę daugiausiai buname, girdėdami apie savo brolių baisiausius pažeminimus, nuskriaudimus, nesvietiskus persekiojimus, apsunkinimą, o ir patys ne taip jau lengvai ant duonos kąselio uždirbdami, nenustokime bet vilties; smagiai griebkimės prie darbo, kurio pasekmių iš syk gal dar ir patys nematome, bet tas darbas mūsų, jeigu tik mes jį mokėsime sujungti su kitų savo brolių triusu, pasidarys labai žinnum ir atnesz vaisių, kokio mes nei nesitikėjome.

Darbinikas daugiaus iš savo darbo įgija naudos, jeigu jo teisingumą, darbsztumą užtėmija ir kiti, netik viena jo sąžinė jam apie tai liudija; tada jis gali tikėtis (ir tankiai neapsivilia), jog žmonės, supratę vertę jo darbų, jojo gabumą, gerirupis jį remti, su juom drugauti, o jo neprieteliai, nevidonai bijosis jam daryti kliutis, jį skriausti, kaip darė pirmiaus, kada mislijo, jog tas žmogus yra silpnutis, jog galima, ką nori, su juom daryti — nomokės jis pasipriesziti, negalės atkersztyti ar kitiems pasiekusti, rasti sau užtarėjus. Taigi ir mes lietuviai, ką esame tokiame pat padėjime, kaip ans silpnutis, varguolis žmogelis, bet jaučiame savije pakaktinai pajiegos, diktokai pastumiame pirmyn savo tautiszkąjį darbą, laikas nuo laiko juomi pasigėrėdami netik priesz savo prietelius, tautiecius, bet ir

savo nevidonams, skriaudikams durdami juomi į akis ir parodydami tuomi, jog jų pancziai, jų persekiojimai, skriauda nieko mums negilioja; mes krutame kassyk vis smarkiaus ir netolima ta valanda, kada turės trukti su žvangėjimu mūsų pancziai ir patys mūsų kankytojai priversti bus su didžiausia gėda neszintis szalin nuo mūsų. — Patogiausiomis valandomis dėl tokio pasirodymo yra žimesnis kokis atsitikimas mūsų toje, jei taip tarsiu, už buvį kovoje, kuri nuspręs, ar mums prilikta yra augsztai iszkilti, ar, nuo ko Dieve mus sėrgėk ir ko mes anaipol nesitikime, žemai nupulti. Sukaktuvės tulo metų pėdelio nuo gimimo kokio užsitarnavusio dėl mūsų draugijos vyro, nuo laiko kokio vaisingo savo iszganingomis dėl tautos pasekmėmis veikalo, nuveikto mūsų didžiunų, ir yra tais žimesniais atsitikimais, tomis lyg ir priplaukomis mūsų tautiszko gyvenimo jurių, kuriose tai priplaukose mes, laivinikai lietuviszkosios valtelės, galime staptelti, atsilsėti, dirstelėję atgal į perplauktąjį kelią suramįti savo dvasią ir įgauti viltį, jog jeigu tiek istengėme per tokį laiko gabalą nuveiti, tai be abejonės turėsime pajiegtą dasiirti į sekanczias priplaukas ir ant galo dasigauti į kitą krasztą, kur Pramžinasis paskyrė mums, jei jau ne vienas linksmybes, tai nors gyvenimą geresnį, gyvenimą be t i e k o s vargų, tiekos suspaudimų, tiekos paniekinių.

Apvaikszciojimas mūsų tautos geradėjų gimimo, pradėjimo veikti dėl draugijos arba apgailėtino myriaus sukaktuvių yra mūsų tautiszka pareiga ir kiekvieno tautieccio szirdis džiaugsmu prisipildo, kada iszgirsta, jog toje ar toje vietoje jo broliai isz paskutiniųjų stengiasi tąją pareigą kuo-

tobulius atlikti. Pirm kelių mėnesių (butent Kovo mėnesyje) nevienas lietuvis pradžiugo, girdėdams savo brolius amerikiečius lietuvius stengiantis kiek galima iszkilmingiaus apvaikszczioti sukaktuves deszinties metų nuo iszėjimo pirmojo laikraszczio „Auszros“, kuriai taip pasisekė sujudėti draugiją, jog nuo jos pasirodymo ir musų tautiszczais klausymas įsikunija ir veikia ima plėstis, savo, jei taip tarsiu, vilnimis užsiaubdamas kas valanda vis didesnę lietuviszczos draugijos dalelę. Dankanto bet jubilėjaus apvaikszcziojimas, galima tikėtis, suteiks didesnę džiaugsmą visiems lietuviams. Po teisybei, tai szis jubilėjus bus tik antru, kurį mes, lietuviai szvencziame sziek tiek atsakancziai. Nors jau nevieną ir dar nelabai seniai turėjome, kaip antai 500 metų sukaktuvės nuo įvedimo Kristaus mokslo musų tėvynėje, arba atliuosavimo nuo baudžiavų sukaktuvės, bet tuo tarpu silpni dar tebuvo-me mes; nevienas isz dabartinių uolų tėvynainių vos pradėjo suprasti naują dvasią, kiti dar visai nieko nenumanė apie lietuviszczą, laikė savę už palioką (polenderį), ar ką kitą. Taigi tasias iszkilmingas valandas galėjo apvaikszczioti tik mažas musų pirmtakunų burelis, be didelio garso, be tokių iszkilmių, kokių reikalavo paminėjamo atsitikimo svarba. Dabargi, kada jau deszintys tukstanczių musų tautieczių emė karsztai užsiiminėti tautiszczais reikalais, ir tautiszcki jubilėjai su didesne iszkilme gali būti apvaikszcziojami, didesnę naudą lietuviszczai atnesza: tukstancziai tautieczių susieidami per juos, iszreikszdami viens kitam savo nuomones, patyrimus, atliktus tautiszczus darbus, per vieną tą jubilėjaus dieną padaro didesnę progressą, daugiaus pramoksta nei per metus, kitus kasdieninio krutėjimo.

Jubilėjaus svarba ir nauda dėl mūsų juo didesnė gali būti, kuo daugiau paminavojamame fakte (atsitikime) randame dėl savęs pamokinimo, rodų, kaip savo tolesnį gyvenimą sudavadyti. Dabartinis Simano Daukanto jubilėjus priguli prie svarbiausiųjų, naudingiausiųjų; iš szio jubilėjaus mes daug galime pasinaudoti, apszcziai sav pamokinių, kas link savo darbų dėl tėvynės labo, per szias sukaktuves galime įgyti, perkračinėdami D—o veiklumą; jo dvasios stiprybė nevieną lietuvių paragys prie darbo, iszklaids varginanczius jį abejojimus ir nusiminimus.

Simanas Daukantas gimė pereinamo amžiaus pabaigoje (28 d. Spalių 1793 m.) iš nelabai turtingų tėvų, Kalviuose, Ilakių par., Telszių pavieto, Kauno gubernijoje. Anosė gadynėse nekas girdėti buvo mūsų padangėse. Ant visos mūsų braugios tėvynės Lietuvos, kybojo tamsus, sunkus baudžiamos debesys. Troszkiose tos vergybės miglose vargo sunkų vargą, karcziai vaitojo mūsų tėvų tėvai; jų dejavimai negalėjo prasimuszti per tąjį storą bauziavos debesį, negalėjo pasiekti ausis geradėjingų žmonių, kurie nelaimingiems butų padavę broliszkos pagelbos ranką. Kasgi taip spaudė mūsų tėvus? kas taip kankino lietuvius? O nelaimė! vargezą lietuvių laikė prirakines tamsybės kalėjime, jįjį lupo, skriaudė jojo tikras brolis, lietuvis, ponas, kuris per pražutingą praszalieczių įmokinimą, atsziadėjo savo brolių, kraujo, savo tėvų kalbos, pavadino savę szlėkta, ponu, savo-gi broliui, jam duoną uždirbancziams, davė vardą „cham“, „chlop“, lyg ir norėdams tokiu budu užmarzti savo sąžinės užmėtinėjimus, grauzimus, jog taip bedieviszškai pasielgia. Nelaimingas paniekintas brolis per laiką apszprato

su savo jungu, pradėjo net mislyti, jog dėl to tik gal jį Dievulis ir leido, kad vargtų visą amželį, visą amželį „su aszaromis sausa duona rytų“, savo sielvartuose nesitikėdamas sulaukti jokio geradėjo, kuris jį suramintų, apie jo vargą kitiems pasakytų. Ką tai darysiu, kol sulauksiu smerties? — klausė nelaimingi mūsų tėvai — viltij' gyventi, reik arielką gerti — kitokio atsakymo negalėjo jie išrasti ant to klausymo ir degtinėje įieszkojo susiraminimo.

Tose bet taip sunkiose dėl mūsų tėvų valandose szian ar ten žybtelėjo lyg žvaigždėlė prakilnesnis, mokītesnis vyras, kuris sąjausdams savo brolių vargui, o negalėdams ištraukti juos iš jų nelaimių, sunkenybių duobės, nors dvasiszškai juos szelpė, jau žodžiais, jau raszteliais ramīdamas juos, kiek galėdams mokino juos, kaip jie gali pagerīti savo buvį. Mes, o taipogi ir ateinanczios kartos, mūsų vaikai ir vaikų vaikai, koliai gyvuos mūsų tauta, su dėkingyste minavosime tų mūsų tėvų geradėjų vardus: Donelaitis, Poszka, kn. Drazdauckas, Stanaviczius, Ivinskas, vysk. Volonczauskas, Daukantas tai buvo ir bus brangus vardai visiems lietuviams.

Simanas Daukantas tarp visų tų vyrų, nors betarpiniai dėlei savo gadynės lietuvių sujudinimo ir pakėlimo nėra gal tiek nuveikęs, kaip antai vyskupas Volonczauskas, bet dėlei savo darbsztumo, savo įtekmės ant kitų to laiko prakilnesniųjų ir dabartinio mūsų krutėjimo, ypacz vertas guodonės, paminėjimo, dėkingumo. Savo rasztais platījams meilę lietuviystės jis nemaž prisidėjo prie atidengimo akių augsztesnei luomai ir sukurimo jos szirdyse meilės (ne paniekinimo) dėl „mažiukų“ darbinįkų. Pabaigęs mokslus ir per savo gabumą įgijęs gerą vardą, o per tai ir vietą gerą S. D—tas butų

galėjęs turėti labai gerą gyvenimą. Bet kraujas jo neatleido; žinodams savo brolių vargą, jis, nesigailėdams laiko nei savo skatiko, ėmė leisti į savo tautiečių tarpa knigeles įvairiausios įtalpos vieną paskui kitą, tikėdamas jog per mokslo šviesą apsiszvietę nelaimingi lietuviai įstengs savo gyvenimą kiek pagerinti*).

Taigi matome, jog vyras, kurio sziądien jubilėjų apvaiksziuojame, jau tik vienu savo rasztų skaitlingumu užsitarnavo ant garbės tarpe lietuvių. Guodonė bet mūsų dėlei jo bus kur kas didesnė, jeigu mes perskaitysime tų jo rasztų nors dalelę. Visur ten gryna lietuviszka kalba, visur matoma jo meilė, szirdingiausi linkėjimai dėl tėvynės, o taipogi augsztas raszėjo mokslas ir gabumas. Nekurie Daukanto rasztai taip svarbus, jog juos, nors dar yra neatspaudėti (kaip antai jojo istoriszki rasztai) su didžiausiu akyvumu isztyrinėja svetintaucziai, ir isz jų iszskaito nevieną naujieną, pamokinimą dėl savės. Apie Daukanto rasztus randame nemaž raszymų svetintauczių kalbose, kaip antai lenkų, maskolių ir vokieczių. Tiejie svetintaucziai stebėdamiesi mūsų to tėvyniszko darbiniko mokslui, sako, jog, jeigu Daukantas butų raszęs ne lietuviszkoje kalboje savo istoriszkus iszvadžiojimus, bet kokioje kitoje (Daukantas mokėjo daugelį svetimų kalbų, pagaliaus lotyniszką ir graikiszką), tai jo garbė butų praskambėjus po visą svieta. Daukantas bet velijo raszyti lietuviszkai, nors matė, kad jojo tautiecziai neveik supras jojo nuopelnus ir ims naudotis isz jo mokslo ir trinso; jis savo moksliszkus rasztus raszė lietuviszkai ir dėl to, kad tikėjosi per tai atkreipti svetintauczių atydą ant lietuviszkos raszliavos,

*) Suraszą rasztų apleidžiame. Red.

o sykiu ir ant lietuvių ir tokiu budu pakelti lietuviszkąj vardą. — Garbė tebuna jam už jo visus gerus darbus! — Mirė S. Daukantas 1864 m. 24 d. Lapkričio. Dangelis'jojo neatspaudytų rasztų pateko dabar į nagus svetimt. aučių.

Iš szio pavirszutinio apraszymo galite numanyti, mieli broliai, jog nedovanai czion susirinkot, idant atsakancziai paminėti 100 metines sukaktuves nuo tos dienos, kada Dievas suteikė mums tąj garbingą vyrą. Apmislydami, kaip jis darbavosi dėl gero savo brolių, savo tėvynės, kaip dėlei geresnio tarnavimo savo broliams išsižadėjo garbės, turtų ir kitų smagumų ir mes nors kiek imkime sekti jo paveizdą; nepasigailėkime savo skatikėlio dėl szelpimo savo visuomėniszreikalų, kurie mus visus apeina. Žinote, jog mes, lietuviai, esame prispausti iš visų pusių. Musų ginklas, su kuriuomi galime įgyti laimikį, yra mokslas. Per mokslą tik pragudrę, t. y. iškytrėję, per rasztus pažinę savo silpnybes ir jasias atmetę, susitelkę į vienybę, galėsime pasiprieszėti savo nevidonams ir juos nuo savęs nuvyti. Taigi, broliai, kiek išgalėdami, szelpkime savo rasztus, juos skaitykime, sergėkimės vaidų, nesitikimų savo tarpe. Viens kitą į brolišką burelį ragįdami, stokim lyg viena siena priesz savo nevidonus. Mūsų lietuvių neperdaug yra, taigi nekrikime tas mažas pulkelis da į mažesnes daleles, tegul nebuna tarp mūsų jokio skyriaus. Visi mes broliai lietuviai, visų gyslose plaka tas pats kraujas, visus mus norėtų mūsų nevidonai išznaikyti, taigi visi turime kaip vienas vyras, stoti prie darbo. Ypacz szioje. žemėje, tarp tiekos tautų miszinio privalome kuotvircziausioje vienybėje laikytis, susizīnoti viens su kitu ir, prisiėjus reikalui, viens kitą pagelbėti.

Koliai atsisveikisiu su Jumis, brangus tautiečiai, noriu pasakyti Jums, ką nekurie mūsų broliai užsimanė padaryti, kad tiek gero dėl mūsų padarusio S. Daukanto vardą labiau pagarsinti tarp lietuvių. Žinote, jog mūsų tėvynėje, Lietuvoje, kuosmarkiausiai persekiojama visus skaitanczius knygas ir lietuviszkus laikraszczius. Daugumas pertat mūsų tautiečių tėvynėje suvis nieko nežino apie lietuviszkus rasztus ir knygas, kuriuos malonėtų paskaityti dėl susiramavimo, arba pasimokinimo, o jei ir girdėję kuris iš jų ką apie juos, tai tik kaip sapne: nežino, kaip juos gauti, o kaip kada dėlėi brangumo ir neįstengia juos laikyti. Iš kur-gi lietuvis mokslą įgys, jei ne iš savo rasztų? Taigi nekurie vyrai, ką ilgesnį ar trumpesnį laiką užsiėmę buvo platinimu apszvietimo tarp savo tautiečių, ir visaip kaip apmislinėjo dabartinį mūsų padėjimą, sudumojo, jog dėlėi pagalbėjimo nelaimingos tėvynės, tamsybėje vargstanczių brolių, reikia sudaryti draugystę, kuri visokiais pragumais rinkdama pinigus (per balius, piknikus, lioterijas, kolektas ir t. t.), ir už juos nupirkus kiek knygų, laikraszczių, tuosius už dyką, ar už mažą prekę, išdalytų tarp lietuvių tėvynėje ten, kur jie ypacz yra reikalingi. Tokios draugystės, kurią rodija pavadinti S. Daukanto dr-e, žinoma nepadarys Lietuvoje dėl suprantamų priezaszczių, bet mums tas darbas lengvai atsieitų. Mums anaipitol nebus sunku, jeigu ant metų mesime vieną, kitą kvoterį, o už tuos mūsų kvoterius platjisis po visą tėvynę rasztai apszvieczianti mūsų brolius*). Taigi pritarkite tik tam reikalui, iszrinkite dėl to siekio pas savę isztikimą komiteta, kuris susinesz su kitų

*) Iszleidžiame agitacjiszkus užsiuolimus ant maskolių, Red.

miestų komitetais ir padarys vieną centralizkajį komitetą, kuris, tēmydamas, kur Lietuvoje reikalingiausia pagelba, ten paduos varginamiems tautiečiams broliškos pagelbos ranką. Darbuokimės, broliai, o už savo triusą, savo gerą szirdį dėl artymo, ypacz dėl savo brolio lietuvio, netik užpelnysime dėkingumą sziczia ant žemės, bet ir po smert Vieszpats paskaitys mūsų gerus darbus ir priims juos, kaipo atlyginimą už mūsų netobulumus. Ne be naudos būtų dėlei paminėjimo sziojo Daukanto jubilėjaus pagerėti mūsų draugystes pagelbines, kad jos rupitūsi daugiaus ir apie dvasiszką peną savo sąnarių, kaip tai rodijo p. J. Petraitis (N. 39 Vien.), arba užlėti Simano Daukanto draugystes, kurios savo tobula, gerai sudavadyta konstitucija būtų paveizda dėl visų lietuviskų draugyszių. Apie tai bet placziai iszgarsite, kad daeis jus garsas apie Chicag'iszkų lietuvių Daukanto jubilėjaus apvaiksziuojimą.

Lai gyvuoja Lietuva! Lai gyvuoja Jos geradėjai! Garbė tebuna jau ilsintiems kapeliuose mūsų tėvyniszkiems darbinikiams! Garbė Simanui Daukantui, Lietuvos didžiavyriui!

(A. Miluko, dabar kunigo, laiszkas į V. M. Vol. draugystę ant S. D—o jubilėjaus. Vien. No. 45 ir 46 '93).

MEILINGI VIENGENCZIAI!

Ramu mums atmįti szviesias dieneles isz Lietuvos praeitės, o atminimas apie mūsų didžiavyrius pakelia mūsų drąsą, priduoja pajlegų pergalėti kliutis mūsų tautiszkuose darbuose. Susirinkot czionai szįdien, brangus tautiečiai, kad paminėti dieną, kurioje sukako 100 metų nuo užgimimo to mūsų milžino, pagarsėjusio ne karės žygiais ir sriovėmis pralieto kraujo, tik galviniemu mūsų nuvargusios Lietuvos rasztais ir plunksna.

Kad suprasti visą didumą nuopelnų Simano Daukanto, reikia atsiminti, kokiose apystatose gyvenimo jis darbavosi. Jei šiandien yra ir vis didinasi skaitlius lietuvių, dirbančių ant naudos tėvynės, tai tame nėra taip labai stebėtino daigto, nes jau tai, jei taip pasakysiu, įėjo į madą: šiandien toksai darbininkas žino, kad jis bus už tai gerbiamas.

Ne taip buvo dienose S. Daukanto. Tada visi apszviesti lietuviai kitaip nekalbėjo, kaip tik lenkiskai, pagaliaus laikė už priderystę naikinti lietuviską, o platinti lenkiską kalbą tarp prasciokėlių, kurie tada dejavo po sunkum baudžiamos jungu. Kas būtų padrišęs kitaip elgtis, būtų palaikytas už beprotį, o gal ir „zdraica“. Tokiuose tai laikuose pasiryžo S. Daukantas darbuotis apie pakėlimą lietuviszkos kalbos ir jeigu būtų nieko daugiau gero nepadaręs, jau ir už tai prigulėtų jam amžina garbė. Bet czlon dar tik pradžia nuopelnų Daukanto. Kam isz lietuvių nėra žinomi puoszlanti lietuviszką literaturą jo rasztai, isz kurių kiti net tarp praszalieczių garsus! Ar nebrangina dar ir šiandien lietuviai tokius jo veikalus, kaip „Budą“ ir „Veikalus lietuviszkos tautos?“ Kiekvienas Lietuvoje jums papasakos apie vyskupą Motiejų Volonczauską, kurio vardą neszljoja ir Jus patogi draugystė; keno, jei ne Daukanto, nuopelnas, kad tas pagirtas kunigas pastojo tikru lietuviu ir Lietuvos rasztiniku?

Ir visą Daukanto gyvenimą galima praminti vienu dideliu nuopelnu. Kiek jis prisidarbavo ir prisikontėjo per visą savo gyvenimą ir vis dėl Lietuvos! Jei būtų norėjęs, būtų visą savo amžį praleidęs linksmai, kaip visi ano laiko ponai; vienok bevelijo jis paaukauti visą savo turką savo mylimai motinėlei—Lietuvai, o patsai numirė didžiausiam varge.

Garbė, garbė tokiam vyrui: Užsitarnavo ant to, kad jė lietuviai niekadods nepamirsztų.

(Vėžio laiszkas, isz Lietuvos, Vien. No 46 '93.)

MIELI BROLIAI!

Sziandien iszkilmingai apvaikszcziujate sukaktuves 100 metų Simano Daukanto gimimo; labai yra garbingas jusų tas apvaikszcziujimas, jog pakrutinate szirdis ir kitų lietuvių.

Ir mes Chicagiecziai jums mellingai pritariame ir musų szirdyse spingso mellės kibirksztlė dėl Simano Daukanto, ir dėlto 22 d. szio mėne-

sio turėsime susirinkimą ir sutversime skaitinycią ant atminties Simano Daukanto, to mūsų didvyrio, kuris savęs atsižadėjo, o dėl mūsų darbavos, kuris dirbo ant dykos dirvos, idant ją padaryti naudinga, kuris troško mūsų apszvietimo, kuris pramynė taką dėl mūsų, kuriuomi tai taku mes šiandien visi privalome vaikščioti. Iš tiesų mes galime didžiūotis prieš kitas tautas, turėdami tokį žemčiugą, kaip „Istorija Lietuvos“, kurią mums parupino Simanas Daukantas, nerokuojant jo kitų veikalų.

Daukantas numirė, ale jo dvasia, jo darbai dėl lietuvystės nemirs, ir juo toliaus, juo labjaus prasiplatys ir pagarsės; todėl, mieli broliai, pasirupykime, idant ta jo dvasia prasiplatytų kuoveikliausiai tarp visų lietuvių; procevoikime, broliai lietuviai, kiek turime galės ant tos paczios dirvos, ką ir Simanas Daukantas procevojo. Jis pasėjo sėklą, kuri išdygo ir nesza vaisius, išz kurių mokėkime mes pasinaudoti. Mūsų spēkos dar yra silpuos, jaunutės, todėl turime visas spēkas suvienyti, visi dirbti išzvieno, nekrikti ir nenalkyti vienybės tarp mūsų paczių. Suprantame mes visi gana gerai, jog troksztame labo dėl savęs paczių, kaipo ir dėl ateinanczios mūsų gentkartės; todėl turime dirbti išz visos galės, tada ateinanczioji gentkartė minavos vardus tų, kurie dirbo dėl tėvynės, kaipo ir mes šiandieną minavojame vardą Simano Daukanto; prieszingai ateinantėji gentkartė isztars žodį prakeikimo ant kapo tų, kurie trukdė Lietuvystės darbą.

Kur vienybė, ten spēka, dirbkime, o dasteksime savo mierius.

(Dr. Szv. Jono Krik. išz Chicago laiszkas, Vien. 46 '93.

Malonus vyrai! Jus šiandien apvaikszciojate jubilėju didžiausio mūsų rasztiniko, Simano Daukanto. Argi nesma-gu jums atiduoti jam garbę, jam, kurs visą savo gyvenimą darbavosi apie apszvietimą savo tautos, apie parodymą svietui mūsų garsios praeitės, darbavosi, kiek įstengdamas, nesigailėdamas nė turty, nė sveikatos! Ir asz drauge su keturiais lietuviais, gyvenancziais Detroit'e, pasiryžau prisidėti prie tos, taip svarbios mums szventės. O negalėdamas dėlei tolu-

mo ir kitų priežasčių pats priimti pas tamstas, parašiau nors tuos kelis žodžius, kurie, tikiuosi, bus maloniai jūsų priimti.

Bet, mieli broliai, negana tik paminėti Daukanto vardą, padaryti iszkilmę, apvaikszczioti jo jubilėjį, ir daugiau nieko. Toki daigtai greitai užsimirsza. Man rodosi, reikėtu jį paminėti kuo norints tvirtu, patenkancziu. Užtat drįstu užrodyti jums uždėti arba kokią naują skaitinyczią „vardo S. Daukanto“, arba literatisczką draugystę, arba pagalios mokslainę jo vardo. — Chicagiecziai rengiasi prisidėti prie iszdavimo jubilėjinės knigėlės apie Daukantą ir szaukia visus lietuvius prisidėti pinigisczkai prie jos iszdavimo. Užtat drįstu priminti tamistoms tą Chicagieozzių atsiszaukimą ir nepasigulėti keletu centų ant iszdavimo tos knigėlės. Gražus ir naudingas butų tai daigtas, o jums atnesztų amžiną garbę.

Tikėdamas, jog tie žodžiai bus maloniai tamstų priimti, pasilieku su paguodone.

(Isztrauka isz A. Kaupo, dabar kunigo, raszto Vien. No 44 '93)

Negalime czia užtylėti, jog per darbsztumą kelių prakilnesnių vyrų Chicagos lietuviai geriausiai pasinaudojo isz S. Daukanto jubilėjaus. Uždėta jų S. Daukanto draugystė, viena isz prakilniausių Amerikoje ir po szial dienai tebegyvuoja ir per savo skaitinyczią platina S. Daukanto idealus tarp lietuvių. Red.

Priedas.

S. D—o SMERTIES METRIKAI, ISZTRAUKA ISZ PARAPIJINIŲ KNINGU.

Nė 58 Tysiacza vosemsot szeszdiesiat czevertago goda Nojabria 24 dnia skonczalsia v m. Popelianach Koleżskij Asesor Szimou Dovkont ot starosti. Priobszczion Sv. Tain.

Upomianutij Dovkont bil cholostoi i imiel otrodu 71 god zdiesznij prichożanin.

Tielo jego sego goda Nojabria 26 dnia ks. byvszim administratorom Ignatijem Voiszvilouju na Prichodskom Popelianskom kladbiszcze pochoroneno.

PAAISZKINIMAI PRIE ILIUSTRACIJŲ IR SZIAIPJAU PRIDECKAI.

S. Daukantas — paveikslas nupiesztas p. Ratkaus pagal nurodymus S. Daukanto giminių (J. Pruszinskio ir p. Kaunackio). S. Daukanto portreto nepasisekė iki sziol surasti.

S. Daukantas savo knygynė — paiszinyš p. Ratkaus.

S. Daukanto kapas ant Papilės kapinių — fotografija.

Namas, kur S. D—as augo Kalviuose, Linkimų par., Telszių paviete.

Truikinių arba Aleksandrijos bažnyčia, kur buvo klebonu S. D—o geradėjas, į mokslus jį išleidęs, kun. S. Lopacinskis. Ant szventoriaus gale bažnyčios yra akmuo ant kun. Lopacinskio kapo, D—o kasztu įtaisytas su paraszu:

KONEGOU
Truikinu Altarista
Simonou Lapacinskiou
mirosem
XXIV d. Groudfo MDCCCXIV m
gimine
sawo geradiefou
minawone
tou akmini
padeie.*)

*) Neturėdami i ir u su accentus circumflexus negalėjome užlaikyti tikro S. Daukanto statraszo. Išleistuvė.

Linkimų bažnyčia, kitą kart Skuodos par. filija,, o dabar parapija, kur regis S. Daukantas buvo krikštytas, nes nuo čia arti — Kalviuose jis gimė ir augo ir čia jau jo motinos kapas.

S. D—o motinos kapas ant šventoriaus Linkimuose, po kairei pusei bažnyčios. S. Daukantas nebuvo ant szermenų prisiutė szil akmenį ant jos kapo su paraszu:

Čia ilsaj
Diewuie
ossnudusi
Kotrine Odinate
pirmo
Stanislowiene Jausziene
paskuj
Jurgiene Dau-kontiene
kori
gyweno sumiszimuse swieto
regiejo ir kentlejo
didius wargus ir rupesnius
sawo amžiuoie
metuse 1795. buwo garsioie muszioie*)
po Liepoie ligej su wirow ir trimis
diewerejs.
Diews je buwo dawęs
pękes dokterys ir du sunu,
Regiejo sawo waiku-waiku-waikus,
Toredama 90 metu amžiaus sawo,
parsiskyre so sziuomi swieto m. 1847
Lapkristio**) Mieneses 9 dienoj ausztat
palikusi szeme pasauliej
bewargstantius dwe doktere ir sunu
korie raudodamis sawo
mejlingos ir iszmintingos
motinos
minawonej ton akmini
padiejo.

*) „Vežė provijantą dėl kareivių. Laike muszio rave gulėjo, o kulkos pro ją lėkė. Turėjo ten sukorių vežimą. Gal tai buvo per pran-cuzmetį.” — Leonas ir Cecilija Kaunackiai taip aiskino p. M. D. S. Red.

**) Matyt š. D—as padarė klaidą kas link mėnesio, nes Metrikų knija sztai kaip raszo apie K. Daukantienės szermenis: „Roku Tysiąc

A p a u l e, pilis nuo 750 žuvėdų kursams atimta, o pagal S. D—o vietos nurodymą p p. Volterio ir Bielensteino atrasta ir svetulį apgarsyta. Pilis apaugusi miszku, pro ją luomoje teka upė Louba, užgriaudama slinkį. Fotografija nuimta nuo vakarų pusės, taigi volo nematyti.

K i v i l i a i (nuo sziaurės), kur gyveno S. Daukanto sesuo Kauackienė, pas kurią jis tankiai atvažiuodavo ir kur dabar yra S. D—o didžiama palaikų, biblioteka, rankraszciai.

K i v i l i a i isz prieszakio, nuo pletų pusės.

P a p i l ė, fotografija nuimta nuo pilies virszunės, kur yra ir D—o kapas. Matyt nauja pirm deszimties metų pastatyta bažnyčia. Per sodą matyt stogas ir kaminal klebonijos, kur pasimirė pas kun. Vaiszvilą S. D—as. Pakalnėje teka upė Venta.

P a p i l ė s k a p i n ė s, kur yr' D—o k a p a s, fotografija nuo rytų pusės, nuimta klebonijos sode.

K u n. I g n o t a s V a i s z v i l a, S: D—o bicziulis, pas kurį numirė S. D—as ir kurs jam paminklą pastatė.

G a r s u s P a p i l ė s k a l n a s su juraiszka uola, Dijonizo Poskos atrastas, kur randama geležinę rudį ir nuo sutvėrimo laiko suakmenėjusius gyvulių kaulus.

T r i s z k i a i (miestas nuo sziaurvakarių), paskutinė kun. Ign. Vaiszvilos parapija

Osmset czterdziestego siodmego miesiāca Grudnia we wsi Kalwiach zmarla urodzona Katrzyna z Odyncow (z Odinow) Dowkonttowa więcej ze starosci jak z innej choroby iakiej S. S. Sakramentami opatrzona."

„Po urodzonym Jerze Dowkontciele pozostala wdowa maiciāca od urodzenia wieku lat mnley więcey osmdziesiat pięc tegoż koscioła parafianka."

„Ktorey cialo przez X. Bonawenturę Możonewicza Plebana Lenkimskiego roku terazniejszego miesiāca Grudnia dziesiętego dnia po grzebione zostalo na mogilach publicznych parafialnych."

Svarbesnių klaidų atitaisymas.

Psl. 9, eil. 26. Kivilius skaityk Kalvius

„ 13, „ 5. perspaudyta, sk. perraszyta.

„ 20, „ 13. Laiszkas V. Norbutto į vysk. M. Volonczauską
tur but į S. Daukanta.

Psl. 98, eil. 13. nusizminimą, tur but nusiramini-
mą.

Psl. 112, eil. 20. drugauti sk. draugauti.

R o d y k l e.

Bijografija S. Daukanto	3.
Palaikai S. Daukanto Kalviuose	17.
S. Daukanto testamentas	18.
Katalogas S. Daukanto rankraščių ir medegos	22.
Daukanto korespondentai	28.
K. Moigio laiszkai	28.
Kun. A. Pabrėžos laiszkai	72.
Laiszkas V. Narbutto pas S. Daukantą	80.
Laiszkas kun. Daukanto pas S. Daukantą	81.
Laiszkas Jono Szekiero ir Povylo Buyveno	82.
Laiszkas P. Skrzetusklenės pas S. Daukantą	85.
Laiszkas F. Borkaucko pas S. Daukantą	85.
Simanas Daukantas atgijusios lietuvių tautos idealas	89.
Isztrauka isz Varpo No 1 - 1890 m. P. Dr.	89.
Isztrauka isz straipsnio „Atminimas apie Papilę.“ Uola,	91.
P. A. No 11 Varpo - 1993	94.
Isz Varpo No 8 - 1893	96.
S. Daukanto gyvenimas ir rasztai	98.
Laiszkas isz Chicagos	110.
Laiszkas kun. A. Miluko	111.
Laiszkas J. Vėžio	120.
Dr. Szv. Jono Krik. laiszkas	121.
Kun. Antano Kaupo laiszkas	122.
Priedas	124.
S. Daukanto smerties metrika	124.
Pasiskinimai prie iliustracijų	124.
Klaidų atitaisymas	127.

